Yleiset vaatimukset henkilötietojen käsittelylle Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) perusteella

Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Maisteritutkielma
Lauri Miikkulainen
Oikeusinformatiikka
2020

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta
Työn nimi: Yleiset vaatimukset henkilötietojen käsittelylle Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (GDPR) perusteella
Tekijä: Lauri Miikkulainen
Opetuskokonaisuus ja oppiaine: Oikeusinformatiikka
Työn laji: Tutkielma_X_ Lisensiaatintyö__
Sivumäärä: XV + 91
Vuosi: 2020

Tiivistelmä:

Tämän oikeustieteellisen tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia edellytyksiä Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus asettaa henkilötietojen käsittelylle Suomessa. Tutkielmassa tarkastellaan ja tulkitaan Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen II (periaatteet) ja III lukujen (rekisteröidyn oikeudet) sisältöä. Tietosuoja-asetus sallii tietyissä tilanteissa kansallista liikkumavaraa, joten tutkielmassa otetaan huomioon myös tietosuojalain (1050/2018) säännökset.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset tietosuojaperiaatteet ovat suurelta osin vanhan henkilötietodirektiivin tietosuojaperiaatteiden kanssa yhtenevät. Uusina yleisinä tietosuojaperiaatteina tietosuoja-asetus on tuonut eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteen sekä rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuuden. Tietosuoja-asetuksessa noudatetaan lähtökohtaa, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on kielletty, ellei sitä ole erikseen sallittu. Jotta henkilötietojen käsittely olisi lainmukaista, tulee vähintään yhden 6 artiklan mukaisen oikeusperusteen täyttyä. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely on kiellettyä ilman tietosuoja-asetuksen mukaista poikkeusperustetta.

Tietosuoja-asetus sisältää aiempaa vahvemmat rekisteröidyn oikeudet ja paremmat mahdollisuudet hallita omia tietojaan. Rekisteröidyllä on esimerkiksi oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä, oikeus saada pääsy henkilötietoihin, oikeus tietojen poistamiseen ja oikeus käsittelyn rajoittamiseen. Rekisterinpitäjän tulee toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi. Rekisteröidyn oikeudet vahvistavat rekisteröidyn mahdollisuuksia valvoa itseään koskevaa henkilötietojen käsittelyä ja vaikuttaa siihen. Kaikki rekisteröidyn oikeudet eivät ole käytettävissä kaikissa tilanteissa. Rekisteröidyn oikeuksiin vaikuttaa esimerkiksi käsittelyn oikeusperuste.

Tietosuoja-asetuksen merkittävimpiin uudistuksiin kuuluu sen suora sovellettavuus, jolla luotiin yhtenäinen tietosuojakehys koko Euroopan unionin alueelle. Yhtenäinen lainsäädäntö voidaan nähdä sisämarkkinoiden toimintaa edistävänä tekijänä. Jatkossa tietosuojalainsäädäntö on Euroopan unionin alueella yhtenäistä.

Avainsanat:
Tietosuoja, Yksityisyys, Tietosuoja-asetus, Tietosuojalaki, Henkilötietojen suoja, Tietosuojaperiaatteet, Käsittelyn lainmukaisuus, Rekisteröidyn oikeudet

SISÄLLYS

I LÄHTEET

KIRJALLISUUS

Bygrave, Lee: Data Privacy Law – An International Perspective. Oxford University Press 2014.

Bygrave, Lee: Data Protection – Approaching Its Rationale, Logic and Limits. Kluwer Law International 2002.

Cavoukian, Ann: Privacy by Design – The 7 Foundational Principles – Implementation and Mapping of Fair Information Practices. Information and Privacy Commissioner of Ontario, Canada 2010.

Dienst, Sebastian: Lawful Processing of Personal Data in Companies under the General Data Protection Regulation. Teoksessa: *Kugler, Tobias – Rücker, Daniel* (eds.), New European General Data Protection Regulation – A Practitioner's Guide. Nomos Verlagsgesellschaft 2018. s. 49–103.

Feiler, Lukas – Forgó, Nikolaus – Weigl, Michaela: The EU General Data Protection Regulation (GDPR) – A Commentary. Globe Law and Business 2018.

Frenzel, Eike: Art. 6 DSGVO, rec. 14. Teoksessa: Paal, Boris – Pauly, Daniel (eds.), Beck'sche Kompaktkommentare Datenschutz-Grundverordnung, 1st edn. C.H.Beck, Munich 2017.

Greenstein, Stanley: Our Humanity Exposed – Predictive Modelling in a Legal Context. Department of Law. Stockholm University 2017.

Hanninen, Minna – Laine, Elli – Rantala, Kati – Rusi, Mari – Varhela, Markku: Henkilötietojen käsittely – EU-tietosuoja-asetuksen vaatimukset. Kauppakamari 2017.

Hirvonen, Ari: Mitkä Metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 17. Helsinki 2011.

IT Governance Privacy Team: EU General Data Protection Regulation (GDPR) – An Implementation and Compliance Guide, Second Edition. IT Governance Publishing 2017.

Korja, Juhani: Biometrinen tunnistaminen ja henkilötietojen suoja – Tutkimus biometristen tunnisteiden lainsäädännöllisestä asemasta. Acta Universitatis Lapponiensis 325. Lapin yliopisto. Rovaniemi 2016.

Korpisaari, Päivi: Kirja-arvostelu teoksesta Korja, Juhani: Biometrinen tunnistaminen ja henkilötietojen suoja. Tutkimus biometristen tunnisteiden lainsäädännöllisestä asemasta. Lakimies 6/2016, s. 991–1001.

Korpisaari, Päivi – Pitkänen, Olli – Warma-Lehtinen, Eija: Uusi tietosuojalainsäädäntö. Alma Talent. Helsinki 2018.

Lambert, Paul: Understanding the New European Data Protection Rules. CRC Press 2017.

Neuvonen, Riku: Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet. Kauppakamari 2019.

Penttinen, Sirpa-Leena – Talus, Kim: Eurooppaoikeudelliset oikeuslähteet ja niiden tulkinta oikeustieteellistä opinnäytettä kirjoittaessa. Teoksessa: Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Kokoomateos. Edita Publishing 2016. s. 223–245.

Pöysti, Tuomas: Tehokkuus, informaatio ja eurooppalainen oikeusalue. Forum Iuris. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Helsinki 1999.

Raitio, Juha: Euroopan unionin oikeus. Alma Talent 2016.

Riekkinen, Juhana: Sähköiset todisteet rikosprosessissa – Tutkimus tietotekniikan ja verkkoyhteiskuntakehityksen vaikutuksista todisteiden elinkaareen. Alma Talent. Helsinki 2019.

Romanou, Anna: The necessity of the implementation of Privacy by Design in sectors where data protection concerns arise. 2017. Computer Law & Security Review. Volume 34, Issue 1 (2018). Elsevier. s. 99–110.

Saarenpää, Ahti: Oikeusinformatiikka. Teoksessa: Niemi, Marja-Leena (toim.), Oikeus tänään – Osa I. Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C 64. Rovaniemi 2016. s. 67–273.

Sajama, Seppo: Argumentaatio oikeustieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa: Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Kokoomateos. Edita Publishing 2016. s. 24–50.

Tarhonen, Laura: Pseudonymisation of Personal Data According to the General Data Protection Regulation. Teoksessa: Korpisaari, Päivi (toim.), Viestinnän muuttuva sääntely – Viestintäoikeuden vuosikirja 2016. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Forum Iuris. Unigrafia, Helsinki 2017. s. 11–32.

Tiilikka, Päivi: Sananvapaus ja yksilön suoja – Lehtiartikkelin aiheuttaman kärsimyksen korvaaminen. Alma Talent 2007.

Vainio, Sonja: Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Teoksessa: Korpisaari, Päivi (toim.), 15 vuotta viestintäoikeutta – Viestintäoikeuden vuosikirja 2017. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Forum Iuris. Unigrafia, Helsinki 2018. s. 45–77.

Voigt, Paul – Von dem Bussche, Axel: The EU General Data Protection Regulation (GDPR) – A Practical Guide. Springer International Publishing 2017.

Wallin, Anna-Riitta – Konstari, Timo: Julkisuus- ja salassapitolainsäädäntö – Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta ja siihen liittyvät lait. Jyväskylä 2000.

Wiatrowski, Aleksander: Less Privacy, More Security? Network Society in the Times of Prism. Teoksessa: *Saarenpää, Ahti – Wiatrowski, Aleksander* (eds.), Society Trapped in the Network – Does It Have a Future. University of Lapland Printing Centre. Rovaniemi 2016. s. 95–118.

Zanfir, Gabriela: Tracing the Right to Be Forgotten in the Short History of Data Protection Law – The "New Clothes" of an Old Right. Teoksessa: *Gutwirth, Serge – de Hert, Paul – Leenes, Ronald (eds.)*: Reforming European Data Protection Law. Springer 2015.

VIRALLISLÄHTEET

COM/2018/043 final. Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle: Vahvempi suoja, uudet mahdollisuudet – komission ohjeet yleisen tietosuoja-asetuksen suorasta soveltamisesta 25. toukokuuta 2018 lähtien.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta. (*Rikosasioiden tietosuojadirektiivi*).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus).

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/1535, annettu 9 päivänä syyskuuta 2015, teknisiä määräyksiä ja tietoyhteiskunnan palveluja koskevia määräyksiä koskevien tietojen toimittamisessa noudatettavasta menettelystä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta. EYVL L 281, 23.11.1995, s. 31–50. (*Henkilötietodirektiivi*, *tietosuojadirektiivi*)

Euroopan unionin perusoikeusvirasto – Euroopan neuvosto: Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta. Euroopan unionin julkaisutoimisto 2014.

Euroopan unionin perusoikeuskirja. EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391–407.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto (*SEUT*). EUVL C 326, 26.10.2012, s. 47–390.

Euroopan tietosuojaneuvosto (*European Data Protection Board, EDPB*): Statement on the processing of personal data in the context of the COVID-19 outbreak. Adopted on 19 March 2020.

Euroopan tietosuojaneuvosto (*European Data Protection Board, EDPB*): Statement 3/2019 on an ePrivacy regulation. Adopted on 13 March 2019.

Euroopan tietosuojaneuvosto (*European Data Protection Board, EDPB*): Ohjeet 2/2019 yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan perusteella tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä rekisteröidyille tarjottavien verkkopalvelujen yhteydessä. Versio 2.0. 8. lokakuuta 2019.

Euroopan tietosuojaneuvosto (*European Data Protection Board, EDPB*): EDPB LIBE report on the implementation of GDPR – First overview on the implementation of the GDPR and the roles and means of the national supervisory authorities. 26.02.2019.

Euroopan tietosuojaneuvosto (*European Data Protection Board, EDPB*): Euroopan tietosuojaneuvoston lausunto sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen tarkistuksesta ja sen vaikutuksesta henkilöiden yksityisyyden suojaan ja heidän viestintänsä luottamuksellisuuteen. 25.05.2018.

European Union Agency for Fundamental Rights – Council of Europe (*FRA – CoE*): Handbook on European data protection law – 2018 edition. Publications Office of the European Union 2018.

EV 108/2018 vp. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen (HE 9/2018 vp) eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

HaVM 13/2018 vp. Hallintovaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä (HE 9/2018 vp) eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

HE 31/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 9/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Information Commissioner's Office (*ICO*): Data Protection – Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR). 22 May 2019 - 1.0.683.

LaVL 5/2018 vp. Lakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä (HE 9/2018 vp) eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

Oikeusministeriö: Esiselvitys automaattiseen päätöksentekoon liittyvistä yleislainsäädännön sääntelytarpeista. 14.2.2020.

Organisation for Economic Co-operation and Development (*OECD*): The OECD Privacy Framework. 2013.

Organisation for Economic Co-operation and Development (*OECD*): OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data. 1980.

PeVL 24/2018 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä (HE 9/2018 vp) eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

PeVL 14/2018 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä (HE 9/2018 vp) eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi.

TATTI-Työryhmä: EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) loppumietintö. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriön julkaisu 8/2018. Oikeusministeriö, Helsinki 2018.

TATTI-Työryhmä: EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietintö. Mietintöjä ja lausuntoja. Oikeusministeriön julkaisu 35/2017. Oikeusministeriö, Helsinki 2017.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 260 rev.01. 17/FI. Asetuksen 2016/679 mukaista läpinäkyvyyttä koskevat suuntaviivat. Annettu 29. marraskuuta 2017. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 11. huhtikuuta 2018.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 259 rev.01. 17/FI. Asetuksen 2016/679 mukaista suostumusta koskevat suuntaviivat. Annettu 28. marraskuuta 2017. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 10. huhtikuuta 2018.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 251 rev.01. 17/FI. Suuntaviivat automatisoiduista yksittäispäätöksistä ja profiloinnista asetuksen (EU) 2016/679 täytäntöön panemiseksi. Annettu 3. lokakuuta 2017. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 6. helmikuuta 2018.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 248 rev.01. 17/FI. Ohjeet tietosuojaa koskevasta vaikutustenarvioinnista ja keinoista selvittää ”liittyykö käsittelyyn todennäköisesti” asetuksessa (EU) 2016/679 tarkoitettu ”korkea riski”. Annettu 4. huhtikuuta 2017. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 4. lokakuuta 2017.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 244 rev.01. 16/FI. Ohjeet rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän johtavan valvontaviranomaisen määrittämiseen. Annettu 13. joulukuuta 2016. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 5. huhtikuuta 2017.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 242 rev.01. 16/FI. Oikeutta tietojen siirtämiseen järjestelmästä toiseen koskevat ohjeet. Hyväksytty 13. joulukuuta 2016. Viimeksi tarkistettu ja hyväksytty 5. huhtikuuta 2017.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 217. 844/14/FI. Lausunto 6/2014 direktiivin 95/46/EY 7 artiklan mukaisesta rekisterinpitäjän oikeutetun intressin käsitteestä. Annettu 9. huhtikuuta 2014.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 203. 00569/13/EN. Opinion 03/2013 on purpose limitation. Adopted on 2 April 2013.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 173. 00062/10/EN. Opinion 03/2010 on the principle of accountability. Adopted on 13 July 2010.

Tietosuojatyöryhmä WP 29: WP 168. 02356/09/EN. The Future of Privacy – Joint contribution to the Consultation of the European Commission on the legal framework for the fundamental right to protection of personal data. Adopted on 01 December 2009.

Tietosuojavaltuutetun toimisto – oikeusministeriö: Miten valmistautua EU:n tietosuojaasetukseen? Selvityksiä ja ohjeita. Oikeusministeriön julkaisu 4/2017. Oikeusministeriö, Helsinki 2017.

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (*Euroopan ihmisoikeussopimus*, *EIS* tai *ECHR*) 4.11.1950, sellaisena kuin se on muutettuna sellaisena kuin se on muutettuna 11. ja 14. pöytäkirjalla sekä täydennettynä 1., 4., 6., 7., 12., 13. ja 16. pöytäkirjalla.

INTERNET-LÄHTEET

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Erityisten henkilötietoryhmien käsittely. https://tietosuoja.fi/erityisten-henkilotietoryhmien-kasittely, luettu 2.4.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Henkilötietojen käsittely. https://tietosuoja.fi/henkilotietojen-kasittely, luettu 14.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Kun haluat oikaista tietojasi. https://tietosuoja.fi/kun-haluat-oikaista-tietojasi, luettu 4.4.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Käyttötarkoitussidonnaisuus. https://tietosuoja.fi/kayttotarkoitussidonnaisuus, luettu 15.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Lainmukaisuus, asianmukaisuus ja läpinäkyvyys. https://tietosuoja.fi/lainmukaisuus-asianmukaisuus-lapinakyvyys, luettu 15.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Luottamuksellisuus ja turvallisuus. https://tietosuoja.fi/luottamuksellisuus-ja-turvallisuus, luettu 2.4.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Mikä on henkilötieto? https://tietosuoja.fi/mika-on-henkilotieto, luettu 14.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Milloin henkilötietoja saa käsitellä? https://tietosuoja.fi/kasittelyperusteet, luettu 14.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on eri tilanteissa? https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-oikeudet-eri-tilanteissa, luettu 4.4.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Osoita noudattavasi tietosuojasäännöksiä. https://tietosuoja.fi/osoitusvelvollisuus, luettu 15.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot. https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi, luettu 14.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Rekisterinpitäjän oikeutettu etu. https://tietosuoja.fi/rekisterinpitajan-oikeutettu-etu, luettu 28.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Rekisteröidyn suostumus. https://tietosuoja.fi/rekisteroidyn-suostumus, luettu 20.3.2020.

Tietosuojavaltuutetun toimisto: Tietojen täsmällisyys. https://tietosuoja.fi/tietojen-tasmallisyys, luettu 15.3.2020.

OIKEUSKÄYTÄNTÖ

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin

Segerstedt-Wiberg and Others v. Sweden (6.6.2006, 62332/00).

Brunet v. France (18.9.2014, 21010/10).

Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland (27.6.2017, 931/13).

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia C-131/12, *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317.

Asia C-582/14, *Patrick Breyer v Bundesrepublik Deutschland*, ECLI:EU:C:2016:779.

Asia C-496/17, *Deutsche Post AG v Hauptzollamt Köln*, ECLI:EU:C:2019:26.

Asia C-136/17, *GC and Others v Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:773.

Korkein hallinto-oikeus

KHO 2018:112

KHO 2020:8

TIETOSUOJAVIRANOMAISTEN PÄÄTÖKSET

Tietosuojavaltuutettu (Suomi)

Tietosuojavaltuutetun päätös 19.3.2020. Henkilötietojen säilytysajat ja rekisteröidyn oikeus saada henkilötietonsa poistetuksi. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 4359/163/2018. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2020/20200521.

Tietosuojavaltuutetun päätös 20.2.2020. Informointi asiakaspuheluiden tallentamisesta ja rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 3021/452/2017. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2020/20200501.

Tietosuojavaltuutetun päätös 3.1.2020 (A). Huomautus tietoturvaloukkauksesta ilmoittamisesta, kun rekisteröityjen yhteystiedot eivät ole rekisterinpitäjän tiedossa. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 60/171/2020. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2020/20200461.

Tietosuojavaltuutetun päätös 3.1.2020 (B). Oikeus saada pääsy pankin bonusjärjestelmässä oleviin tietoihin. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 3075/182/2018.
Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2020/20200441.

Tietosuojavaltuutetun päätös 28.11.2019. Suoramarkkinointitarkoituksiin kerättävä suostumus ja rekisteröidyn vastustamisoikeuden toteuttaminen. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 6465/182/2018. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2019/20190382.

Tietosuojavaltuutetun päätös 22.11.2019. Rekisteröidyn tunnistaminen ja puheluiden tallentaminen. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 7713/163/2018. Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2019/20190381.

Tietosuojavaltuutetun päätös 21.11.2019 (ei lainvoimainen). Rekisteröidyn oikeus saada pääsy tietoihin sähköisesti. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 4881/163/2019.
Saatavilla: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2019/20190483.

Tietosuojavaltuutetun päätös 14.11.2019. Tietojen luovuttaminen sosiaali- ja terveydenhuollosta kuljetuspalveluille kuljetusten järjestämistä varten. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 5242/157/2018. Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2019/20190482.

Tietosuojavaltuutetun päätös 8.8.2019. Jäljennösten saaminen sosiaalihuollon asiakastiedoista. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukainen päätös. Diaarinumero 28/523/2018
Saatavissa: https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/tsv/2019/20190481.

II LYHENTEET

art.	Artikla
CERT	Computer Emergency Response Team
CSIRT	Computer Security Incident Response Team
CoE	Council of Europe, eli Euroopan neuvosto
COM	Euroopan komission lainsäädäntöehdotus, tiedonanto tai kertomus
DPIA	Data Protection Impact Assessment, tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi
DPA	Data Protection Authority, tietosuojaviranomainen
DPO	Data Protection Officer, tietosuojavastaava
Dnro	Diaarinumero
ePrivacy	Regulation on Privacy and Electronic Communications (*ePR*), eli EU:n sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus
ECLI	European Case Law Identifier, eli eurooppalainen oikeuskäytäntötunnus
EDPB	The European Data Protection Board, eli Euroopan tietosuojaneuvosto
EIS	Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi, eli Euroopan ihmisoikeussopimus (myös *ECHR*)
EIT	Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (myös *ECtHR*)
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EUVL	Euroopan unionin virallinen lehti
EV	Eduskunnan vastaus
EY	Euroopan yhteisö

FRA	European Union Agency for Fundamental Rights, eli Euroopan unionin perusoikeusvirasto
GDPR	General Data Protection Regulation, eli EU:n yleinen tietosuoja-asetus
HaVM	Hallintovaliokunnan mietintö
HE	Hallituksen esitys
ICO	Information Commissioner's Office, Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojaviranomainen
ICT	Information and Communication Technology, Tieto- ja viestintäteknologia
KHO	Korkein hallinto-oikeus
LaVL	Lakivaliokunnan lausunto
LIBE	The Committee on Civil Liberties, Justice and Home Affairs, eli Euroopan parlamentin kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta
LSVP	Laki sähköisen viestinnän palveluista (917/2014)
PeVL	Perustusvaliokunnan lausunto
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
TATTI	EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanotyöryhmä
TiSL	Tietosuojalaki (1050/2018)
TSA	EU:n yleinen tietosuoja-asetus
TSV	Tietosuojavaltuutettu
vp	Valtiopäivät
WP	Article 29 Working Party, eli tietosuojatyöryhmä WP 29. Perustui henkilötietodirektiiviin 95/46/EC. Työryhmän tilalle tuli EDPB.
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development, eli Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö

1 JOHDANTO

Euroopan unioni hyväksyi 6. huhtikuuta 2016 merkittävän tietosuojan kokonaisuudistuksen. Uudistus annettiin tietosuojapakettina, joka sisälsi yleisen tietosuoja-asetuksen[1] (*GDPR* tai *TSA*)[2] ja poliisidirektiivin[3] (ns. *rikosasioiden tietosuojadirektiivi*). Yleisellä tietosuoja-asetuksella kumottiin vuonna 1995 annettu Euroopan unionin henkilötietodirektiivi (tai *tietosuojadirektiivi*, *Data Protection Directive*, *DPD*) 95/46/EY.[4] EU:n yleistä tietosuoja-asetusta on tullut soveltaa 25. toukokuuta 2018 alkaen.[5]

Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus suojaa luonnollisten henkilöiden henkilötietojen käsittelyä heidän asuinpaikastaan ja kansalaisuudestaan riippumatta.[6] Lähtökohtaisesti yleinen tietosuoja-asetus koskee kaikkea henkilötietojen käsittelyä niin yksityisellä kuin julkisellakin sektorilla.[7] Yleinen tietosuoja-asetus ei koske oikeushenkilöiden henkilötietojen käsittelyä.[8] Asetus ei myöskään koske kansalliseen turvallisuuteen tai Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä toimia.[9] Asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle jäävät myös muun muassa rikosten ennaltaehkäisyyn ja selvittämiseen liittyvä tietojen käsittely toimivaltaisissa viranomaisissa,[10] täysin anonyymien tietojen käsittely,[11] sekä kuolleiden henkilöiden henkilötietojen käsittely.[12]

---

[1] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuoja-asetus).
[2] Suomessa oikeuskirjallisuudessa on vakiintumassa EU:n tietosuoja-asetuksesta myös suomenkielinen lyhenne *TSA*. Saksassa vastaava lyhenne tietosuoja-asetuksesta on DSGVO (Datenschutz-Grundverordnung), Ranskassa RGPD (règlement général sur la protection des données) ja Ruotsissa DFS (dataskyddsförordningen).
[3] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta.
[4] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY annettu 24 päivänä lokakuuta 1995, yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta.
[5] TSA 99(2) art.
[6] TSA, johdanto-osan 14 kappale.
[7] LaVL 5/2018 vp, s. 2.
[8] TSA, johdanto-osan 14 kappale.
[9] TSA, johdanto-osan 16 kappale.
[10] TSA, johdanto-osan 19 kappale.
[11] TSA, johdanto-osan 26 kappale.
[12] TSA, johdanto-osan 27 kappale.

Tietosuojauudistuksen tavoitteena oli nykyaikaistaa, vahvistaa ja yhtenäistää Euroopan unionin tietosuojakehystä. Tietosuojauudistus katsottiin tarpeelliseksi muun muassa informaatioteknologian nopean kehittymisen sekä jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavien tietosuojasäännösten vuoksi.[13] Vanhan henkilötietodirektiivin tavoitteiden ja periaatteiden katsottiin olevan sinänsä edelleen päteviä, mutta direktiivin täytäntöönpanosta ja soveltamisesta johtuen tietosuojaa koskeva lainsäädäntö Euroopan unionin sisällä oli hajanaista ja tietosuojaa koskevien säännösten soveltaminen epäyhtenäistä. Tämän oikeudellisen epävarmuuden sekä laajalle levinneen pelon henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä huomattavista riskeistä katsottiin haittaavan henkilötietojen vapaata liikkuvuutta Euroopan unionin alueella. Eroavuuksien jäsenvaltioiden lainsäädännössä ja soveltamisessa katsottiin voivan haitata Euroopan unionin taloudellista toimintaa tai aiheuttaa kilpailun vääristymistä. Nämä eroavuudet saattoivat myös estää viranomaisia suorittamasta niille Euroopan unionin oikeudessa asetettuja velvollisuuksia.[14]

Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena oli myös vahvistaa luonnollisten henkilöiden oikeuksia henkilötietojen suojan osalta.[15] Henkilötietojen suoja on yksi Euroopan unionin perusoikeuksista.[16] Oikeus henkilötietojen suojaan on kirjattu Euroopan unionin perusoikeuskirjaan sekä Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen (SEUT). Perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdan sekä SEUT 16 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Suomessa henkilötietojen suoja kuuluu perusoikeuksiin osana yksityiselämän suojaa, joka on turvattu Suomen perustuslain (731/1999) 10 §:n 1 momentissa.[17]

---

[13] HE 9/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi, s. 4.
[14] TSA, johdanto-osan 9 kappale.
[15] Toisaalta oikeuskirjallisuudessa on keskusteltu myös siitä, tulisiko myös oikeushenkilöille antaa vastaava suoja tietosuojalainsäädännössä kuin luonnollisille henkilöille. Tällä hetkellä henkilötietojen suoja koskee vain luonnollisia henkilöitä. Tätä on perusteltu muun muassa sillä, että tietosuojan tarkoitus on suojata yksityisyyttä, ja yksityisyys käsitteenä voi soveltua vain yksilöihin, eli luonnollisiin henkilöihin. Ks. Bygrave 2002, s. 254–256.
[16] COM/2018/043 final, s. 1.
[17] Oikeusministeriö 14.2.2020, s. 13. Suomessa henkilötietojen suoja on siten nähty osana *yksityisyyttä*. Tosin vaikka tietosuojalla ja yksityisyydellä onkin läheinen suhde, voidaan nämä käsittää erillisiksi oikeuksiksi. Myös EU:n perusoikeuskirjassa nämä on erotettu erillisiksi oikeuksiksi (7 art. ja 8(1) art.). Yksityisyyden suojan perusta on ihmisoikeuksissa, kun taas tietosuoja käsittää myös tilanteet, jotka jäisivät EIS 8 artiklan ulkopuolelle. Ks. Greenstein 2017, s. 259–263. Yksityisyys on myös nähty vaikeasti määriteltävänä oikeutena, jonka ulottuvuudet ovat epäselviä. Ks. Riekkinen 2019, s. 50. Yksityisyyteen kuuluvat osa-alueet eivät siten ole selkeitä. Teoksessa Riekkinen 2019, s. 50–62 on käsitelty erilaisia näkemyksiä yksityisyyden määrittelemiseksi.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on ollut vahvistaa unionin alueelle yksi ainoa kattava säännöstö, joka on suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa koko unionin alueella. Tällä on tarkoitus turvata henkilötietojen vapaa liikkuvuus Euroopan unionin alueella sekä vahvistaa kuluttajien luottamusta henkilötietojen käsittelyä kohtaan eri jäsenvaltioissa ja varmistaa turvallisuus kuluttajille. Tällä on pyritty edesauttamaan toimivien digitaalisten sisämarkkinoiden syntymistä. Yleisen tietosuoja-asetuksen on katsottu selkeyttävän kansainvälisiä tiedonsiirtoja koskevia säännöksiä sekä avaavan yrityksille uusia mahdollisuuksia.[18]

Yleinen tietosuoja-asetus on Euroopan unionin jäsenmaissa suoraan sovellettavaa oikeutta ja sitä tulee soveltaa sellaisenaan. Tietosuoja-asetus on kuitenkin tietyiltä osin jättänyt jäsenvaltioille jonkin verran kansallista liikkumavaraa. Toisaalta tietosuoja-asetus myös asettaa jäsenvaltioille tiettyjä velvoitteita jäsenvaltioiden kansallisen lainsäädännön uudistamiseksi, kuten esimerkiksi velvollisuuden säätää kansallisiin valvontaviranomaisiin liittyvistä asioista. Lisäksi jäsenvaltioiden on mukautettava lainsäädäntöään siten, että tietyt muut oikeudet, kuten sananvapautta koskevat säännökset olisivat yhteensopivia yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Jäsenvaltioilla ei kuitenkaan ole ehdotonta velvollisuutta lisätä tai muuttaa kansallista tietosuojaa koskevaa sääntelyä, vaan yleistä tietosuoja-asetusta täsmentävän ja täydentävän kansallisen sääntelyn tarpeellisuus on jätetty kansallisen lainsäätäjän harkintaan.[19]

Suomessa kansallista liikkumavaraa on käytetty säätämällä yleistä tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista lainsäädäntöä. Vuoden 2019 alusta voimaan tullut tietosuojalaki (TiSL, 1050/2018) täydentää ja täsmentää EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Uutta tietosuojalakia sovelletaan yleislakina henkilötietojen käsittelyssä yleisen tietosuoja-asetuksen rinnalla. Uusi tietosuojalaki sisältää yleistä tietosuoja-asetusta täsmentävää ja täydentävää sääntelyä muun muassa henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen osalta, sovellettavasta lapsen ikärajasta tietoyhteiskunnan palveluihin liittyen sekä täsmennyksistä oikeusturvaan. Myös valvontaviranomaista sekä eräitä erityistilanteita

[18] COM/2018/043 final, s. 1.
[19] HE 9/2018 vp, s. 4–5.

koskeva sääntely sisällytettiin uuteen tietosuojalakiin.[20] Uudella tietosuojalailla kumottiin vanhan henkilötietodirektiivin perusteella annettu henkilötietolaki (523/1999) sekä tietosuojalautakunnasta ja tietosuojavaltuutetusta annettu laki (389/1994).[21]

Uuden tietosuojalain oli hallituksen esityksen mukaan alun perin tarkoitus tulla voimaan 25.5.2018, eli samaan aikaan kun EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen alkoi.[22] Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp) annettiin 1.3.2018. Uuden tietosuojalain voimaan saattaminen näin nopealla aikataululla ei onnistunut. Eduskunta hyväksyi uuden tietosuojalain 13.11.2018 hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti muutettuna.[23] Uusi tietosuojalaki tuli voimaan 1.1.2019.

Samassa yhteydessä tehtiin uudistuksia rikoslakiin (39/1889), sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin (672/2002) sekä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettuun lakiin (1207/2010).[24] Yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa samassa EU:n tietosuojan uudistuspaketissa annettu rikosasioiden tietosuojadirektiivi[25] pantiin Suomessa täytäntöön *rikosasioiden tietosuojalailla* (1054/2018)[26], joka toimii yleislakina tilanteissa, joissa henkilötietoja käsitellään rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.[27]

---

[20] HE 9/2018 vp, s. 1.
[21] Tietosuojalaki (TiSL, 1050/2018) 37 §.
[22] HE 9/2018 vp, s. 1.
[23] Keskustelua herätti muun muassa tietosuojan valvontaviranomaisen organisaatio, hallinnollisten seuraamusmaksujen määrääminen sekä vaatimukset valvontaviranomaisen itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta, ks. EV 108/2018 vp, HaVM 13/2018 vp ja PeVL 24/2018 vp.
[24] HE 9/2018 vp, s. 1.
[25] Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta.
[26] Laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018), ns. *rikosasioiden tietosuojalaki*.
[27] HE 31/2018 vp, s. 1.

2 TUTKIELMAN TAVOITE, TUTKIMUSMENETELMÄ JA OIKEUDELLINEN VIITEKEHYS

Tämän oikeustieteellisen maisteritutkielman tarkoituksena on tutkia, millaisia edellytyksiä Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus asettaa henkilötietojen käsittelylle Suomessa. Tarkoituksena on myös tutkia, miten tietosuoja-asetuksen kansallinen liikkumavara vaikuttaa Suomessa näihin edellytyksiin. Tutkimuskysymys on siten ”miten henkilötietoja saa käsitellä Suomessa?” Tutkimuksen tavoitteen saavuttamista tukee kolmeen eri asiakokonaisuuteen liittyvien säännösten selvittäminen ja tulkinta. Ensinnäkin tulee selvittää, mitkä ovat ne edellytykset, joiden perusteella henkilötietojen kerääminen ja käsittely on laillista. Toiseksi tulee selvittää, millaisia periaatteita henkilötietojen käsittelyyn liittyy. Kolmanneksi tulee selvittää, mitä oikeuksia rekisteröidyillä on, ja miten ne vaikuttavat henkilötietojen käsittelyyn.

Oikeudenalajaottelussa tutkielma kuuluu aihepiiriltään *oikeusinformatiikkaan* (*legal informatics*). Oikeusinformatiikka on kansainvälinen oikeustieteellinen tutkimus- ja opetusala, joka tutkii oikeuden ja informaation sekä oikeuden ja tietotekniikan välisiä suhteita ja niihin liittyviä oikeudellisia sääntely- ja tulkintakysymyksiä.[28] Oikeusinformatiikka jaetaan yleiseen ja erityiseen osaan. Yleinen osa käsittelee oikeuden, erityisesti yksilöiden oikeuksien, suhdetta yhteiskuntaan muuttuvassa yhteiskunnassa. Yleinen osa kattaa muun muassa verkkoyhteiskunnan oikeudelliseen kehitykseen sekä uuteen informaatioinfrastruktuuriin liittyvän oikeudellisen informaation kehitykseen liittyvät kysymykset.[29] Oikeusinformatiikan erityinen osa taas kattaa oikeudelliseen tietojenkäsittelyyn, oikeudellisen informaation tutkimukseen, informaatio-oikeuteen sekä tietotekniikkaoikeuteen liittyvät kysymykset. Esimerkiksi ICT-oikeus (*Information and Communication Technology, Tieto- ja viestintäteknologia*) kuuluu sekä tietotekniikkaoikeuteen että informaatio-oikeuteen.[30]

Oikeusinformatiikan sisäisessä jaottelussa tutkielma kuuluu *informaatio-oikeuteen* (*information law*). Oikeudenalana informaatio-oikeus käsittää informaation tuottamiseen,

[28] Saarenpää 2016, s. 67.
[29] Saarenpää 2016, s. 99.
[30] Saarenpää 2016, s. 131.

käsittelyyn, välittämiseen, markkinointiin, suojaamiseen ja säilyttämiseen liittyvät oikeudelliset kysymykset.[31] Yksilöiden oikeudet ovat informaatio-oikeuden keskiössä. Informaatio-oikeus turvaa yksilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista käsiteltäessä niihin liittyvää informaatiota.[32] Vaikka informaatio-oikeus on perinteisesti katsottu kuuluvan osaksi oikeusinformatiikkaa, voidaan informaatio-oikeus nykyisin ymmärtää myös kokonaan uutena ja itsenäisenä oikeudenalana, tai ainakin uutena oikeudenalaehdokkaana.[33] Informaatio-oikeuteen kuuluvat muun muassa yksityisyyteen ja henkilötietojen suojaan, tietoturvaan, viestintään sekä sähköiseen kaupankäyntiin liittyvät kysymykset.[34] Tämän tutkielman aihe käsittelee etenkin yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa. Myös tietoturva kytkeytyy vahvasti tutkielman aiheeseen.

Tutkimusmenetelmältään tämä tutkielma on oikeusdogmaattinen eli lainopillinen tutkimus. Lainoppi on nähty oikeustieteen perinteisenä ydinalueena. Sen tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus. Menetelmä pyrkii tulkitsemaan ja systematisoimaan voimassa olevaa oikeutta. Tulkintatehtävässään lainoppi tuottaa normikannanottoja ja tulkintakannanottoja. Normikannanotoilla tutkija ottaa kantaa siihen, mitkä oikeusnormit ylipäänsä kuuluvat voimassa olevaan oikeuteen. Tulkintakannanotolla tutkija taas ottaa kantaa oikeusnormin sisältöön ja esittää näkemyksensä sen tulkinnasta.[35] Oikeusdogmatiikka ei rajoitu vain pelkkien oikeussäännösten tarkasteluun vaan myös oikeusperiaatteet kuuluvat sen tutkimuskohteisiin. Menetelmä pyrkii oikeussäännösten tulkinnan lisäksi punnitsemaan ja yhteensovittamaan oikeusperiaatteita. Tästä syystä lainoppi tuottaa myös tulkintakannanoton sisältäviä punnintakannanottoja. Voimassa olevan oikeuden

[31] Saarenpää 2016, s. 211.
[32] Korja 2016, s. 40.
[33] Korpisaari 2016, s. 993. Teoksessa Tiilikka 2007, s. 78 Korpisaari (ent. Tiilikka) on katsonut informaatio-oikeuden yläkäsitteeksi *viestintäoikeuden*. Teoksessa Wallin – Konstari 2000, s. 32 katsotaan, että informaatio-oikeudella on oma itsenäinen tehtävä eikä sitä ole pidettävä oikeusinformatiikan tai muun alan osa-alueena. Teoksessa Neuvonen 2019, s. 16–17 katsotaan, että tällaiset oikeudenalajaottelut ja nimikkeet eivät ole selkeitä ja sen sijaan kysymys on enemmänkin kulloisestakin näkökulmasta. Neuvonen pitää tällaista ”nimilappukeskustelua” sinänsä kiinnostavana, mutta epäolennaisena. Neuvonen näkee merkittävänä erona vanhoihin ja vakiintuneisiin oikeudenaloihin se, että monet uudet oikeudenalat, kuten informaatio-oikeus, ovat perinteisessä oikeustieteellisessä jaottelussa poikkioikeustieteellisiä tai poikkitieteellisiä. On selvää, että tällainen osaltaan hankaloittaa oikeudenalajaottelua. Poikkitieteellisyys kuuluu olennaisena osana myös oikeusinformatiikkaan. Tämä saattaa osaltaan selittää sitä, miksi myös oikeusinformatiikasta on silloin tällöin käyty Suomessa oikeudenalajaotteluun liittyvää keskustelua.
[34] Pöysti 1999, s. 368.
[35] Hirvonen 2011, s. 21–22.

systematisointi taas tarkoittaa lainsäätäjän tuottaman oikeusnormimateriaalin järjestämistä oikeudenaloittain sekä yhtenäisen ja johdonmukaisen oikeusjärjestelmän rakentamista.[36]

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää voimassa olevan henkilötietojen suojaa koskevan oikeuden sisältöä Suomessa. Tämä tarkoittaa erityisesti Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämien säännösten tutkimista. Tavoitteen saavuttamiseksi tutkielmassa käytetään lainopin tulkintamenetelmiä.[37] Lainopin tulkintamenetelmistä käytetään etenkin historiallista tulkintaa ja systemaattista tulkintaa. Historiallisessa tulkinnassa pyritään selvittämään lainsäätäjän tarkoitus lain esitöiden kautta. Tutkielmassa käytetään tulkinta-apuna etenkin yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osaa. Systemaattisessa tulkinnassa taas otetaan huomioon myös muut asiaan liittyvät oikeusnormit sekä oikeudenalan yleiset opit.[38] Tämä tarkoittaa esimerkiksi Suomen kansallisen erityissäänTelyn ottamista huomion tilanteissa, joissa yleinen tietosuoja-asetus on sallinut jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa. Tutkielmassa käytetään lisäksi sanamuodon mukaista tulkintaa. Tämä tarkoittaa lakitekstin kirjaimellista tai kieliopillista tulkintaa, jossa pitäydytään luonnollisen kielen normaalimerkityksessä.[39] Sanamuodon mukaista tulkintaa voidaan pitää lähtökohtana EU-oikeutta tulkittaessa.[40] Lisäksi tutkielmassa käytetään mahdollisuuksien mukaan myös teleologista eli tarkoitusperäopillista tulkintaa. Tätä tulkintamenetelmää käytettäessä otetaan huomioon säännöksen tarkoitus ja päämäärä.[41] Teleologista tulkintamenetelmää on pidetty tavanomaisena tulkittaessa EU-oikeutta.[42]

Tutkielmassa tarkastellaan ja tulkitaan Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen II ja III lukujen sisältöä. Tietosuoja-asetuksen II luku (periaatteet) sisältää 5 artiklan mukaiset yleiset tietosuojaperiaatteet sekä 6 artiklan mukaiset tietojen käsittelyn lainmukaisuutta ja käsittelyn sallittavuutta koskevat säännökset. Tietosuoja-asetuksen III luku koskee rekisteröidyn oikeuksia. Koska yleinen tietosuoja-asetus sallii jäsenvaltioille

[36] Hirvonen 2011, s. 24–25.
[37] Lainopin tulkintamenetelmistä tarkemmin muun muassa teoksissa Hirvonen 2011, s. 38–40 ja Sajama 2016, s. 30–33. EU-oikeuden tulkinnasta tarkemmin teoksessa Penttinen – Talus 2016, s. 236–244.
[38] Hirvonen 2011, s. 39.
[39] Hirvonen 2011, s. 38.
[40] Penttinen – Talus 2016, s. 237.
[41] Penttinen – Talus 2016, s. 241.
[42] Hirvonen 2011, s. 40; Penttinen – Talus 2016, s. 241.

kansallista liikkumavaraa, otetaan tutkielmassa huomioon Suomen kansallinen tietosuojalainsäädäntö. Tarkoituksena on tältä osin systematisoida Suomessa voimassa olevaa tietosuojaoikeutta jäsentämällä kansallinen tietosuojalainsäädäntö mielekkääksi kokonaisuudeksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

On myös aiheellista antaa aluksi tiivis johdatus yleisen tietosuoja-asetuksen keskeisiin tavoitteisiin sekä uudistuksiin. Näiden seikkojen ymmärtäminen on säännösten tulkinnan kannalta merkityksellistä. Tämän vuoksi tutkielmassa luodaan myös katsaus siihen, mitä muutoksia Euroopan unionin tietosuojalainsäädäntöön on tullut ja miten merkittävästä muutoksesta on ollut kyse. Säännösten tulkinnan kannalta on myös aiheellista luoda katsaus siihen, miksi EU:n tietosuojauudistus on tehty ja mitä seikkoja sen taustalla on ollut ja mikä on ollut ylipäänsä EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tarkoitus ja tavoite.

Tutkielmassa käytetään aineistona etenkin virallisaineistoa sekä oikeuskirjallisuutta. Koska aihe on vielä suhteellisen uusi, ei oikeuskäytäntöä ole vielä kovin paljoa saatavilla.[43] Sen sijaan viranomaisen päätöksiä, eli tässä tapauksessa tietosuojavaltuutetun antamia päätöksiä, on jo annettu. EU:n yleistä tietosuoja-asetusta käsitteleviä kommentaariteoksia ja muuta oikeuskirjallisuutta on alkanut ilmestyä eri puolilla Eurooppaa. Aihetta käsittelevä kirjallisuus on vielä tällä hetkellä pääasiassa englanninkielistä. Koska suurin osa tutkielmani lähdekirjallisuudesta on ollut englanninkielistä, esitän tästä syystä keskeisten käsitteiden yhteydessä myös niiden englanninkielisen vastineen. Suomenkielistä kirjallisuutta on aiheesta vielä varsin niukasti saatavilla. Yleisesti ottaen tällä hetkellä ilmestyneistä yleistä tietosuoja-asetusta käsittelevistä kommentaariteoksista on havaittavissa, että vielä tällä hetkellä selkeitä tulkintasuosituksia ja kannanottoja on pyritty välttämään tai niitä ei ole ollut saatavilla.[44] Sen sijaan kommentaareissa on keskitytty kuvailemaan yleisen tietosuoja-asetuksen artikloissa ja johdantolausekkeissa (*resitaaleissa*) kerrottua. Tämä kuitenkin selittynee aiheen suhteellisella uutuudella ja oikeustapausten puuttumisella, joiden vuoksi aihetta koskeva oikeuskäytäntö ei ole vielä päässyt muotoutumaan.

---

[43] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. V.

[44] Kannanottojen ja tulkintasuositusten puutteen toteavat myös Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. V. Teoksessa Neuvonen 2019, s. 233 katsotaan, että yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain voimaantulon jälkeen tietosuojaa koskevat säännökset, käytännöt ja tulkinnat etsivät vielä paikkaansa ja tulkintakeskustelua on herättänyt esimerkiksi tietosuoja-asetuksen vaikutus evästeiden hyväksymiseen.

3 YLEISEN TIETOSUOJA-ASETUKSEN KESKEISET UUDISTUKSET JA TAVOITTEET

Euroopan unionin vanhan henkilötietodirektiivin tavoitteiden on katsottu olevan edelleen päteviä. Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus perustuu pitkälti Euroopan unionissa jo olemassa olevaan tietosuojalainsäädäntöön sekä oikeuskäytäntöön. Yleinen tietosuoja-asetus sisältää kuitenkin myös monia uudistuksia, joiden tavoitteena on vahvistaa tietosuojaa sekä liike-elämän mahdollisuuksia digitaalisilla markkinoilla.[45]

Yhdenmukainen oikeudellinen kehys EU-alueelle

Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionin alueelle yhdenmukainen oikeudellinen kehys. Tietosuoja-asetus yhtenäistää ja johdonmukaistaa tietosuojaa koskevaa lainsäädäntöä sisämarkkinoilla. Jatkossa unionin alueella luonnollisilla henkilöillä ja yrityksillä on vain yksi yhteinen tietosuojaa koskeva säännöstö.[46] Tietosuoja-asetus sisältää myös niin sanotun yhden luukun järjestelmän (*one-stop-shop mechanism*).[47] Yhden luukun järjestelmä (tai *yhden luukun periaate*) tarkoittaa sitä, että rajat ylittävissä asioissa rekisterinpitäjän tarvitsee asioida vain yhden tietosuojaviranomaisen (*data protection authority*, *DPA*) kanssa, vaikka rekisterinpitäjällä olisi toimipaikkoja useissa eri jäsenvaltioissa.[48]

Tasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoille

Yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteena on tasapuoliset toimintaedellytykset kaikille Euroopan unionin markkinoilla toimiville yrityksille. Jatkossa tietosuojaa koskevat säännöt ovat samoja kaikille Euroopan unionin alueella tuotteita ja palveluita tarjoaville yrityksille, riippumatta niiden kotipaikasta. Tietyissä tilanteissa Euroopan unionin ulkopuolella

[45] COM/2018/043 final, s. 2.
[46] Tietosuoja-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta jäsenvaltioissa. Suora sovellettavuus tarkoittaa sitä, ettei EU-säännöksen sovellettavuus edellytä lainsäädäntötoimia jäsenvaltiossa. Ks. Raitio 2016, s. 229.
[47] COM/2018/043 final, s. 2. Euroopan tietosuojaneuvosto on todennut, että one-stop-shop -mekanismi on käytännössä toiminut hyvin ja rajatylittävät siirrot ovat sujuneet ilman suurempia ongelmia. Ks. EDPB Report 26.02.2019, s. 8.
[48] Tarkemmin rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän johtavan valvontaviranomaisen määrittämisestä, ks. WP 244 rev.01.

kotipaikkaa pitävät, unionin sisämarkkinoilla toimivat yritykset ovat velvollisia nimeämään unionin alueella olevan edustajan, jonka kanssa viranomaiset tai kansalaiset voivat asioida ulkomailla kotipaikkaa pitävän yrityksen sijaan tai sen lisäksi.[49]

Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuoja

Yleinen tietosuoja-asetus sisältää uutena konseptina sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan periaatteet (*data protection by design and by default*)[50]. Näiden periaatteiden mukaan tietosuoja on otettava keskeisesti ja ennakoivasti huomioon alusta loppuun, eli jo tietojärjestelmän tai tietojen käsittelyn suunnitteluvaiheesta alkaen koko tiedon elinkaaren ajan.[51] Näiden periaatteiden tavoite on, että rekisterinpitäjät ottavat käyttöön asianmukaiset tekniset ja organisatoriset ratkaisut, joiden avulla henkilötietojen tietojenkäsittely olisi turvallista ja vastaisi yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia sekä suojaisi rekisteröityjen oikeuksia.[52]

Sisäänrakennettuun tietosuojaan[53] voi kuulua esimerkiksi yksityisyyden suojaa parantavien teknologioiden (*privacy-enhancing technologies, PETs*) käyttöön ottaminen. Tällaisia teknologioita voivat olla esimerkiksi tietojen salaus (*kryptaus, encryption*) tai pseudonymisointi[54] (*pseudonymisation*).[55] Oletusarvoiseen tietosuojaan voi kuulua esimerkiksi järjestelmän tai palvelun oletusasetusten määrittäminen siten, että käyttäjien tiedot tai profiilit ovat oletusarvoisesti mahdollisimman yksityisiä.[56]

[49] COM/2018/043 final, s. 2.
[50] Viitataan vakiintuneesti termeillä *Privacy by Design* (*PbD*) ja *Privacy by Default*.
[51] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 277.
[52] TSA 25 artikla; TSA, johdanto-osan 78 kappale; COM/2018/043 final, s. 2.
[53] Tarkemmin Privacy by Default -konseptin taustalla olevista periaatteista (*The 7 Foundational Principles*) ja niiden taustalla olevista Fair Information Practices (*FIPs, myös Fair Information Practice Principles, FIPPs*) tai the Global Privacy Standard (GPS) -periaatteista, ks. Cavoukian 2010.
[54] TSA 4(5) artiklan mukaan pseudonymisoimisella tarkoitetaan henkilötietojen käsittelemistä siten, että henkilötietoja ei voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja. Pseudonymisoinnista lisää, ks. Tarhonen 2017, s. 10–32.
[55] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 278; Romanou 2017, s. 102–103.
[56] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 63.

Vahvemmat rekisteröidyn oikeudet ja paremmat mahdollisuudet hallita omia tietojaan

Yleinen tietosuoja-asetus takaa aiempaa vahvemmat yksilöiden oikeudet sekä entistä paremmat mahdollisuudet hallita omia henkilötietojaan. Jatkossa suostumuksen on oltava selkeä tahdonilmaisua osoittava toimi. Vaikeneminen tai passiivisuus ei muodosta pätevää suostumusta. Rekisteröidyllä on aiempaa vahvemmat oikeudet saada itseään koskevia tietoja, päästä niihin käsiksi, hallita niitä, sekä saada tietonsa poistetuksi.[57] Lasten henkilötietojen suojaamiseen tulee kiinnittää jatkossa aiempaa enemmän huomiota.[58]

Oikeus saada tietonsa siirretyksi järjestelmästä toiseen

Yleinen tietosuoja-asetus sisältää oikeuden saada tietonsa siirretyksi järjestelemästä toiseen. Tämä tarkoittaa yksilön oikeutta pyytää yritykseltä tai muulta organisaatiolta takaisin suostumuksen tai sopimuksen perusteella antamiaan henkilötietojaan. Tiedot voidaan mahdollisuuksien mukaan siirtää myös suoraan toiselle yritykselle, mikä helpottaa palveluntarjoajan vaihtamista ja ehkäisee tietojen lukkiutumista (*lock-in*). Tämä edistää kilpailua sekä tietojen vapaata liikkuvuutta digitaalisilla sisämarkkinoilla. Tämän toivotaan edistävän uusien palveluiden kehittämistä.[59]

Vahvempi suoja tietoturvaloukkauksia vastaan

Yleinen tietosuoja-asetus vahvistaa suojaa tietoturvaloukkauksia vastaan. Asetus tarjoaa tietoturvaloukkauksia koskevan säännöstön, joka sisältää määritelmän henkilötietojen tietoturvaloukkaukselle (*personal data breach*).[60] Lisäksi rekisterinpitäjälle on asetettu velvoite ilmoittaa tietoturvaloukkauksesta (*ilmoitusvelvollisuus*) ilman aiheetonta viivytystä ja mahdollisuuksien mukaan 72 tunnin kuluessa loukkauksen ilmitulosta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle, paitsi jos henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta ei todennäköisesti aiheudu luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvaa riskiä.[61] Myös rekisteröityä tulee tietyissä tilanteissa informoida tietoturvaloukkauksesta.

[57] COM/2018/043 final, s. 2–3.
[58] TSA, johdanto-osan 38 kappale; COM/2018/043 final, s. 2–3.
[59] COM/2018/043 final, s. 3.
[60] COM/2018/043 final, s. 3. Ks. TSA 4(12) art.
[61] TSA 33 artikla; TSA, johdanto-osan 85 kappale; COM/2018/043 final, s. 3.

Ilmoitusvelvollisuus vahvistaa merkittävästi rekisteröidyn suojaa verrattuna aikaisempaan oikeustilaan.[62]

Tietosuojaviranomaisille valtuudet määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja

Yleinen tietosuoja-asetus antaa tietosuojaviranomaisille valtuudet määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja rekisterinpitäjille sekä henkilötietojen käsittelijöille, mikäli ne eivät noudata yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Tällaisia valtuuksia ei ole aiemmin ollut kaikilla tietosuojaviranomaisilla. Tarkoituksena on edistää asetuksen noudattamista ja tietosuojasäännösten täytäntöönpanoa.[63] Tietosuojaviranomaisten valtuudet ovat jatkossa yhdenmukaisia. Myös tietosuojaviranomaisten välistä yhteistyötä on tehostettu.[64]

Riskiperusteinen lähestymistapa ja vaikutustenarviointi

Tietosuoja-asetuksen sisältämien velvoitteiden määräytymisen osalta tietosuoja-asetuksessa on omaksuttu *riskiperusteinen lähestymistapa* (*risk-based approach*). Riskiperusteinen lähestymistapa tarkoittaa sitä, että käytettävät suojatoimet ja tietosuoja-asetuksen mukaiset velvoitteet tulee suhteuttaa siihen riskiin, joka henkilötietojen käsittelystä voi aiheutua rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille.[65] Tämä tarkoittaa sitä, että rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden velvoitteet[66] lisääntyvät sitä mukaan, kun tietojenkäsittelyyn liittyvä riski kasvaa.[67] Mitä arkaluonteisemmista tiedoista on kyse, sitä vahvempia suojatoimia edellytetään. Riskiperusteinen lähestymistapa on omaksuttu matalariskisen toiminnan ylisääntelyn välttämiseksi ja tarpeellisten toimien suhteuttamiseksi kussakin tapauksessa henkilötietojen käsittelyyn liittyvään riskiin.[68]

Tietosuojaa koskeva *vaikutustenarviointi* (*data protection impact assessment, DPIA*) on yleisen tietosuoja-asetuksen uudistus, jonka tarkoituksena on tukea tietojenkäsittelyyn

[62] COM/2018/043 final, s. 3.
[63] COM/2018/043 final, s. 3.
[64] COM/2018/043 final, s. 4.
[65] Tietosuojavaltuutetun toimisto – oikeusministeriö 4/2017, s. 16.
[66] Tällainen velvoite voi tarkoittaa esimerkiksi tietosuojavastaavan (*DPO*) nimeämistä, tai rekisterinpitäjän velvollisuutta tehdä tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi (*DPIA*), ks. COM/2018/043 final, s. 4. Ks. myös WP 248.
[67] COM/2018/043 final, s. 4.
[68] Tietosuojavaltuutetun toimisto – oikeusministeriö 4/2017, s. 16.

liittyvien riskien kartoitusta ja arviointia ennen kuin henkilötietojen käsittely aloitetaan. Tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin toteuttaminen on rekisterinpitäjälle[69] pakollista, mikäli henkilötietojen käsittelyyn todennäköisesti liittyy korkea riski yksilöiden oikeuksien ja vapauksien kannalta. Tietosuoja-asetus määrittää erikseen tällaiseksi korkean riskin sisältäväksi henkilötietojen käsittelyksi tilanteet, joissa arvioidaan järjestelmällisesti ja kattavasti luonnollisen henkilökohtaisia ominaisuuksia, käsitellään laajamittaisesti arkaluontoisia tietoja tai valvotaan julkisia alueita järjestelmällisesti ja laajamittaisesti. Tietosuoja-asetuksen mukaan valvontaviranomaisten on laadittava ja julkaistava luettelo käsittelytilanteista, joissa vaikutustenarviointi tulee toteuttaa.[70]

Osoitusvelvollisuus

Tietosuoja-asetuksen eräänä tavoitteena on ollut luoda selkeämmät vastuusäännökset rekisterinpitäjille.[71] Vastuusäännösten osalta tietosuoja-asetuksen olennaisin muutos on osoitusvelvollisuuden (*accountability principle*)[72] käyttöön ottaminen. Osoitusvelvollisuus on rekisterinpitäjää koskeva uusi tietosuojavelvoite. Osoitusvelvollisuus tarkoittaa sitä, että rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan käsittelytoiminnan vaatimustenmukaisuus.[73]

Osoitusvelvollisuuden avulla pyritään saattamaan tietosuojan noudattaminen teorian tasolta käytäntöön, koska vanhan henkilötietodirektiivin voimassaolon aikana tosiasiallisen tietosuojan ei katsottu toteutuvan riittävällä tavalla käytännössä.[74] Henkilötietojen tehokas ja tosiasiallinen suojaaminen on katsottu tärkeäksi, koska teknologian kehittyessä henkilötietojen arvo on kasvanut jatkuvasti niin sosiaalisesti, poliittisesti kuin taloudellisestikin. Henkilötiedoista on tullut käytännössä arvokas vaihdannan väline etenkin

[69] TSA 35(1) artiklan mukaan tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin toteuttaminen on nimenomaan rekisterinpitäjän velvollisuus. Henkilötietojen käsittelijällä ei tällaista velvollisuutta ole.
[70] COM/2018/043 final, s. 4.
[71] COM/2018/043 final, s. 4.
[72] Osoitusvelvollisuuteen saatetaan viitata myös käsitteellä *tilivelvollisuusperiaate*. Molemmilla käsitteillä viitataan tietosuoja-asetuksen artikloihin 5(2) ja 24(1).
[73] Vainio 2018, s. 45.
[74] WP 173, s. 3.Tarkemmin WP 29 tietosuojatyöryhmän näkemyksistä henkilötietodirektiivin puutteista ja tietosuojan toteutumisesta käytännössä, ks. WP 168, s. 19–20.

verkkopalveluihin liittyvässä liiketoiminnassa. Henkilötietoja kerätään, siirretään ja hyödynnetään jatkuvasti enemmän erilaisten palveluiden kehittyessä.[75]

Toisekseen henkilötietoihin kohdistuvat tietoturvaloukkaukset voivat aiheuttaa merkittävää vahinkoa niin rekisteröidyille kuin rekisterinpitäjillekin. Rekisteröidyille tietoturvaloukkaukset voivat aiheuttaa taloudellisia vahinkoja, mainevahinkoja tai muita seuraamuksia. Rekisterinpitäjien kohdalla puhutaan tavallisesti maineriskistä tai oikeudellisista seuraamuksista.[76] Henkilötietojen taloudellisen arvon vuoksi on myös selvää, että tietoturvaloukkaukset voivat aiheuttaa merkittäviä taloudellisia menetyksiä rekisterinpitäjille. Osoitusvelvollisuus siirtää henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden tarkastelun painopistettä ennakollisesta valvonnasta kohti koko käsittelyn elinkaaren huomioivaa itsenäistä tarkastelua. Ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden tarkastelu painottui pitkälti tietojen käsittelyn elinkaaren alkupuolelle. Henkilötietodirektiivi sisälsi ilmoitusmenettelyn, jonka mukaan rekisterinpitäjien tuli tehdä ilmoitus valvontaviranomaiselle ennen automatisoituun käsittelyyn ryhtymistä. Tietosuoja-asetuksessa tällaista ilmoitusvelvollisuutta ei ole, vaan ennakkovalvonnan sijaan rekisterinpitäjän pitää jatkossa itsenäisesti pystyä varmistumaan toimintansa lainmukaisuudesta ja myös osoittamaan tämä.[77]

Parempi suoja henkilötietojen siirroissa EU:n ulkopuolelle

Yleinen tietosuoja-asetus parantaa henkilötietojen suojaa niiden rajat ylittävissä siirroissa. Tietosuoja-asetuksessa edellytetään, että henkilötietojen suoja toteutuu riittävästi myös siirrettäessä tietoja Euroopan unionin ulkopuolelle. Periaatteena on, että tietosuoja-asetuksen turvaama *henkilötietojen suoja seuraa mukana*.[78] Tietosuoja-asetus selkeyttää ja yksinkertaistaa sääntöjä rajat ylittävissä henkilötietojen siirroissa.[79]

[75] WP 173, s. 4–5; Vainio 2018, s. 48.
[76] Vainio 2018, s. 48; WP 173, s. 4–5.
[77] Vainio 2018, s. 50.
[78] TSA, johdanto-osan 101 kappale; COM/2018/043 final, s. 4.
[79] COM/2018/043 final, s. 4.

4 YLEISET TIETOSUOJAPERIAATTEET

Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artikla määrittää yleiset periaatteet henkilötietojen käsittelylle.[80] Näitä 5 artiklan mukaisia periaatteita voidaan kutsua myös tietosuojaperiaatteiksi.[81] Nämä yleiset tietosuojaperiaatteet vastaavat pitkälti vanhan henkilötietodirektiivin 6 artiklan periaatteita.[82] Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset yleiset tietosuojaperiaatteet ovat:

1) Käsittelyn lainmukaisuuden, kohtuullisuuden ja läpinäkyvyyden periaate [83]
2) Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate [84]
3) Tietojen minimoinnin periaate [85]
4) Tietojen täsmällisyyden periaate [86]
5) Tietojen säilytyksen rajoittamisen periaate [87]
6) Tietojen eheyden ja luottamuksellisuuden periaate [88]
7) Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus [89]

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleiset tietosuojaperiaatteet koskevat kaikkea asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa tietojen käsittelyä.[90] Yleisiä tietosuojaperiaatteita on noudatettava kaikissa henkilötietojen käsittelyn vaiheissa.[91] Näiden periaatteiden rikkomisen johdosta voidaan yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohdan perusteella määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu, joka on suuruudeltaan enintään 20 000 000 euroa, tai jos

---

[80] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 87.
[81] Teoksessa Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018 käytetään tätä ilmaisua. Teoksessa Lambert 2017 käytetään englanninkielistä ilmaisua *Data Protection Principles* tai *Data Quality Principles*. Euroopan unionin tuomioistuin on käyttänyt ilmaisua ”*tietojen laatua koskevat periaatteet*. Asia C-496/17, *Deutsche Post AG v Hauptzollamt Köln*, ECLI:EU:C:2019:26, kohta 57. Tämä on myös vanhan henkilötietodirektiivin mukainen nimitys. Teoksessa Bygrave 2014, s 163–164 tietojen laatu (”Data Quality”) nähdään omana erillisenä periaatteena ja yhtenä tietosuojan ja yksityisyyden ydinperiaatteista (Core Principles of Data Privacy Law). EU:n tietosuojasääntelyssä tätä periaatetta toteuttaa tietojen täsmällisyyden periaate sekä tietojen minimoinnin periaate.
[82] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 89; Dienst 2018, s. 49.
[83] TSA 5(1)(a) art.
[84] TSA 5(1)(b) art.
[85] TSA 5(1)(c) art.
[86] TSA 5(1)(d) art.
[87] TSA 5(1)(e) art.
[88] TSA 5(1)(f) art.
[89] TSA 5(2) art. Osoitusvelvollisuuteen viitataan myös 24(1) artiklassa, joka koskee rekisterinpitäjän vastuuta.
[90] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 87.
[91] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 89.

kyseessä on yritys, neljä prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta sen mukaan, kumpi näistä määristä on suurempi. Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjän tulee kyetä osoittamaan, että tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdassa säädettyjä yleisiä tietosuojaperiaatteita on noudatettu. Tätä kutsutaan rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuudeksi. Tietosuoja-asetuksen yleiset periaatteet muodostavat perustan henkilötietojen käsittelylle asetettaville vaatimuksille. Sen lisäksi, että näiden perusperiaatteiden rikkomisesta voi seurata hallinnollinen seuraamusmaksu rekisterinpitäjälle, on myös todennäköistä, että tuomioistuimet painottavat tulevaisuudessa näitä periaatteita tulkitessaan tietosuoja-asetuksen sisältöä.[92]

Tietosuojaperiaatteiden tulkinnan kannalta tulee myös ymmärtää, mitä ylipäänsä tarkoitetaan henkilötiedoilla ja niiden käsittelyllä sekä näihin liittyvät keskeiset käsitteet. Tietosuoja-asetuksen 4(1) artiklan mukaan *henkilötiedoilla* (*personal data*) tarkoitetaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön (*rekisteröity, data subject*) liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa tunnistetietojen tai hänelle tunnusomaisen tekijän perusteella. Henkilö voidaan tunnistaa esimerkiksi yhdistämällä yksittäinen tieto tunnistamisen mahdollistavaan toiseen tietoon. Henkilöön liittyviä tunnistetietoja, ja siten henkilötietoja, ovat esimerkiksi nimi, henkilötunnus, sijaintitiedot tai verkkotunnistetiedot. Henkilöön liittyviä tunnusomaisia tekijöitä, ja siten henkilötietoja, ovat kaikki sellaiset fyysiset, fysiologiset, geneettiset, psyykkiset, taloudelliset, kulttuurilliset tai sosiaaliset tekijät, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa.[93] Olennaista on se, voidaanko henkilö tunnistaa tietojen perusteella suoraan tai välillisesti. Esimerkiksi auton rekisterinumero, IP-osoite, lemmikin eläinlääkäritiedot tai isovanhempien perinnöllisiä sairauksia koskevat tiedot ovat henkilötietoja.[94] Anonymisoidut[95] tiedot taas eivät ole henkilötietoja.

---

[92] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 87.
[93] TSA 4(1) art.
[94] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Mikä on henkilötieto? Sen sijaan esimerkiksi yrityksen yleinen sähköpostiosoite ei ole henkilötieto. Myös tulkintakysymyksiä saattaa esiintyä. Teoriassa IP-osoite on mahdollista yhdistää tiettyyn henkilöön (liittymän haltijaan) operaattorin asiakastietojen perusteella. Käytännössä näin ei välttämättä aina ole esimerkiksi VPN:n (*Virtual Private Network*) käytön tai muun syyn vuoksi. Pelkän IP-osoitteen perusteella on myös mahdotonta sanoa, kuuluuko se yritykselle vai luonnolliselle henkilölle, millä on TSA:n soveltamisen kannalta merkitystä.
[95] Anonymisointi (*anonymisation*) tarkoittaa sitä, että henkilötiedot muutetaan sellaisiksi, ettei yksittäistä henkilöä voi niiden perusteella enää tunnistaa. Muutoksen tulee olla peruuttamaton. Ks. Tietosuojavaltuutetun toimisto, Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot.

Henkilötietojen käsittely (*processing of personal data*) määritellään tietosuoja-asetuksen 4(2) artiklassa. Henkilötietojen käsittely tarkoittaa kaikkia sellaisia toimintoja, jotka kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin. Tällainen toiminto voidaan suorittaa joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti. Henkilötietojen käsittelyä ovat esimerkiksi kaikki sellaiset toimet, jotka liittyvät henkilötietojen keräämiseen, tallentamiseen, järjestämiseen, säilyttämiseen, muokkaamiseen, hakemiseen, käyttöön, luovuttamiseen tai poistamiseen.[96] Henkilötietojen käsittelyä ovat siten kaikki sellaiset toimenpiteet, jotka kohdistuvat henkilötietoihin, aina käsittelyn alusta, eli suunnittelusta, käsittelyn loppuun, eli tietojen tuhoamiseen.[97]

Muita keskeisiä käsitteitä ovat rekisteri, rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä. Tietosuoja-asetuksen 4(6) artiklan mukaan *rekisterillä* (*filing system*) tarkoitetaan mitä tahansa jäsenneltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein. Määritelmän kannalta ei ole merkitystä sillä, onko tietojoukko keskitetty, hajautettu tai jaettu toiminnallisin tai maantieteellisin perustein.[98]

Rekisterinpitäjällä (*controller*) tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4(7) artiklan mukaan sitä tahoa, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä siis määrittelee, miten henkilötietoja käsitellään ja mihin tarkoituksiin.[99] Rekisterinpitäjä on yleensä se taho, joka saa hyödyn henkilötietojen käsittelystä.[100] Tietosuoja-asetuksen 4(7) artiklan mukaan rekisterinpitäjä voi periaatteessa olla mikä tahansa luonnollinen henkilö tai organisaatio, viranomaiset mukaan lukien. Rekisterinpitäjiä voivat siten olla esimerkiksi tietoja asiakkaistaan keräävät yritykset, tai käyttäjistään tietoja keräävät verkkopalvelut. Myös esimerkiksi jäsentensä tietoja keräävät yhdistykset tai hoidettavien potilaiden tietoja käsittelevät sairaalat ovat rekisterinpitäjiä.[101]

---

[96] TSA 4(2) artikla sisältää yksityiskohtaisemman listan henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä toimenpiteistä.
[97] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Henkilötietojen käsittely.
[98] TSA 4(6) art.
[99] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Henkilötietojen käsittely.
[100] Vainio 2018, s 48.
[101] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Henkilötietojen käsittely.

Henkilötietojen käsittelijällä (*processor*) tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4(8) artiklan mukaan sitä tahoa, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun. Rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä voivat siten olla erillisiä tahoja. Rekisterinpitäjä kuitenkin vastaa henkilötietojen käsittelijän toiminnasta.[102] Henkilötietojen käsittelijöitä voivat olla esimerkiksi yrityksen henkilötietoihin käsiksi pääsevä järjestelmän ylläpidosta vastaava ICT-palveluiden tarjoaja, tai toisen yrityksen markkinoinnista vastaava mainostoimisto.[103]

4.1 Lainmukaisuus, kohtuullisuus ja läpinäkyvyys (Lawfulness, Fairness and Transparency)

Tietosuoja-asetuksen 5(1)(a) artiklan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä lainmukaisesti, asianmukaisesti ja rekisteröidyn kannalta läpinäkyvästi. Asetuksen sanamuoto on tältä osin jätetty avoimeksi. Tulkinta-apua voidaan hakea muualta tietosuoja-asetuksesta, etenkin sen johdanto-osan perustelukappaleista eli resitaaleista. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osa sisältää asetuksen tavoitteet ja perustelut.

Käsittelyn *lainmukaisuus* (*lawfulness*) tarkoittaa sitä, että henkilötietojen käsittelylle tulee olla jokin laillinen peruste.[104] Tietosuoja-asetuksen lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittely on kiellettyä ilman laillista perustetta.[105] Lailliset perusteet löytyvät tietosuoja-asetuksen 6, 9 ja 10 artikloista.[106] Tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa todetaan, että käsittely on lainmukaista ainoastaan silloin kun vähintään yksi artiklan edellytyksistä täyttyy. Siten tietosuoja-asetuksen mukaiset lailliset käsittelyperusteet ovat rekisteröidyn suostumus, sopimuksen täytäntöönpano, lakisääteisen velvollisuuden noudattaminen, elintärkeiden etujen suojaaminen, yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen, rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttäminen tai oikeutettujen etujen toteuttaminen.[107] Toisaalta 6 artiklassa on jätetty jäsenvaltioille myös kansallista liikkumavaraa. Suomessa käsittelyn laillisia perusteita on täsmennetty etenkin yleistä etua koskevan

[102] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 74 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjälle tulisi vahvistaa vastuu myös rekisterinpitäjän puolesta suoritetusta henkilötietojen käsittelystä. Myös TSA 5(2) artiklan mukainen osoitusvelvollisuus koskee vain rekisterinpitäjää.
[103] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Henkilötietojen käsittely.
[104] Feiler – Forgó – Weigl 2018, s. 74.
[105] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 87.
[106] Feiler – Forgó – Weigl 2018, s. 74.
[107] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 90.

tehtävän ja erityisten henkilötietoryhmien osalta tietosuojalain 2 luvussa.[108] Suomessa laillisia käsittelyperusteita löytyy myös useista erityislaeista.[109] Myös EU:n lainsäädännössä voidaan antaa tarkempia säännöksiä laillisista käsittelyperusteista. Henkilötietojen käsittelyn laillisiin perusteisiin palataan tässä tutkielmassa yksityiskohtaisemmin jäljempänä, niitä koskevassa omassa luvussaan.

Vaatimus *kohtuullisuudesta* (*fairness*) ilmentää artiklan sanamuodon mukaisesti käsittelyn asianmukaisuutta. Artiklan englanninkielinen sanamuoto viittaa reiluuteen. Sanamuoto jättää avoimuutensa vuoksi paljon tulkinnanvaraa, mikä voidaan nähdä ongelmallisena, kun otetaan huomioon, että periaatteen rikkomisesta voi seurata suuri hallinnollinen seuraamusmaksu.[110] Aikaisemmin asianmukaisen käsittelyn katsottiin tarkoittavan käsittelyn avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Periaatteen katsottiin suojaavan henkilötietojen salaiselta tai peitellyltä käsittelyltä.[111] Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut asianmukaisuuden vaatimuksen sisältävän velvollisuuden ilmoittaa käsittelystä rekisteröidylle.[112] Asianmukaisuuden tai reiluuden voidaan katsoa edellyttävän, että rekisteröidyillä on mahdollisuus tietää, miten heidän tietojaan käsitellään ja mitä heidän tiedoilleen tapahtuu.[113] Henkilötietojen käsittely ei saa muodostua rekisteröidyn kannalta odottamattomaksi tai ennalta arvaamattomaksi.[114]

Läpinäkyvyyden (*transparency*) periaate antaa rekisteröidyille mahdollisuuden reagoida heidän henkilötietojensa käsittelyyn.[115] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 39 perustelukappaleen mukaan läpinäkyvyyden vaatimus tarkoittaa sitä, että luonnollisille henkilöille tulee olla läpinäkyvää, miten heidän henkilötietojaan kerätään ja miten niitä käsitellään. Lisäksi luonnollisille henkilöille tulisi olla selvää, kuka rekisterinpitäjä on ja mihin tarkoituksiin rekisterinpitäjä käsittelee tietoja. Luonnollisille henkilöille tulisi tiedottaa heidän henkilötietojensa käsittelyyn liittyvistä säännöistä, riskeistä, suojatoimista sekä rekisteröidyn oikeuksista ja miten niitä voi käyttää. Myös henkilötietojen

[108] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 89.
[109] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 89.
[110] Dienst 2018, s. 52.
[111] Euroopan unionin perusoikeusvirasto – Euroopan neuvosto 2014, s. 73–74.
[112] Asia C-496/17, *Deutsche Post AG v Hauptzollamt Köln*, ECLI:EU:C:2019:26, kohta 59.
[113] European Union Agency for Fundamental Rights – Council of Europe 2018 (*FRA – CoE*), s. 119.
[114] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Lainmukaisuus, asianmukaisuus ja läpinäkyvyys.
[115] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 90.

käyttötarkoitukset tulisi määrittää ja ilmoittaa yksiselitteisesti. Rekisteröidyillä on myös oikeus saada vahvistus ja ilmoitus heitä koskevien henkilötietojen käsittelystä.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 58 perustelukappaleen mukaan läpinäkyvyyden periaate edellyttää, että edellä mainitut tiedot annetaan käyttäen yksinkertaista ja selkeää kieltä. Tietojen tulisi olla helposti ymmärrettäviä ja tiiviitä. Tarvittaessa tiedot on havainnollistettava. Tietojen tulisi myös olla helposti rekisteröityjen sekä yleisön löydettävissä ja saatavilla. Tietoja voidaan pitää nähtävillä esimerkiksi sähköisessä muodossa yrityksen verkkosivuilla. Ymmärrettävän ja selkeän kielen vaatimuksessa on huomioitava yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämä erityinen suoja lapsia ja heidän henkilötietojaan kohtaan. Tämän vuoksi tiedonannoissa tulisi käyttää niin yksinkertaista ja selkeää kieltä, että myös lapsi pystyisi ymmärtämään tiedotuksen sisällön. Tietosuojatyöryhmä on katsonut, että rekisteröidyille toimitettavissa tiedoissa ei tulisi käyttää liian oikeudellista, teknistä tai muuta erikoisalan kieltä tai sanastoa. Lapsien kohdalla oikeudellinen kieli tulisi korvata lapsille suunnatulla kielellä.[116] Tietosuojatyöryhmä on katsonut, että rekisterinpitäjät voivat kehittää myös uusia, innovatiivisia tapoja informointivelvollisuuden täyttämiseksi. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi sarjakuvien, piirrettyjen tai animaatioiden käyttäminen kirjallisten tietosuojaselosteiden lisäksi.[117] Tämä antaa laajan mahdollisuuden oikeudellisen muotoilun (*legal design*) hyödyntämiseen informointivelvollisuuden toteuttamiseksi.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 60 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjän tulee myös ilmoittaa, mikäli henkilötietojen perusteella tehdään profilointia ja mitkä ovat sen seuraukset. Rekisteröidylle tulee myös ilmoittaa, onko henkilötietojen antaminen ylipäänsä pakollista vai vapaaehtoista ja mitkä ovat ne mahdolliset seuraukset, mikäli rekisteröity ei luovuta pyydettyjä henkilötietoja.

4.2 Käyttötarkoitussidonnaisuus (Purpose Limitation)

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(b) artiklan mukaan henkilötietoja tulee kerätä vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin

[116] WP 260, s. 10.
[117] WP 260, s. 12.

näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Henkilötietojen keräämiselle tulee siten olla perusteltu tarve. Artiklan sanamuoto viittaa siihen, että tietoja voidaan käsitellä vain niiden alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopivalla tavalla. Artiklassa käytetyt ilmaisut ”tietty” ja ”nimenomainen” käyttötarkoitus viittaavat niiden sanamuodon perusteella siihen, että tietojen käyttötarkoitus tulisi olla selvillä jo ennen kuin tietoja ylipäänsä kerätään. Tämä tulkinta olisi myös tietosuoja-asetuksen tavoitteiden mukainen, koska asetuksen tavoitteena on ehkäistä tietojen keräämistä ja käsittelyä vain ”varmuuden vuoksi” ilman välitöntä tarvetta.[118]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 50 perustelukappaleen mukaan kerättyjen henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa olisi mahdollista vain tiettyjen edellytyksen täyttyessä. Kohdan mukaan henkilötietoja olisi kuitenkin mahdollista käsitellä myös muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa, mikäli henkilötietojen käsittely sopii yhteen alkuperäisen tarkoituksen kanssa. Tällöin myöskään erillistä oikeusperustetta henkilötietojen käsittelylle ei tarvita. Kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa voidaan määrittää tai täsmentää niitä tehtäviä ja tarkoituksia, joita varten henkilötietojen käsittely myöhemmin olisi laillista ja yhteensopivaa alkuperäisen tarkoituksen kanssa. Tilastolliset, tieteelliset tai historialliset tutkimustarkoitukset katsotaan laillisiksi ja alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa yhteensopiviksi tarkoituksiksi käsitellä henkilötietoja myöhemmin. Tämä koskee myös arkistointitarkoituksia.[119] Henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa ei kuitenkaan aina välttämättä tarkoita sitä, että myöhempi käsittely olisi yhteensopimatonta alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa. Yhteensopivuus tulee arvioida tapauskohtaisesti.[120]

Arvioitaessa sitä, onko myöhempi käsittely yhteensopivaa alkuperäisen tarkoituksen kanssa, tulee tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 50 perustelukappaleen mukaan ottaa huomioon muun muassa alkuperäisen ja myöhemmän käyttötarkoituksen välinen yhteys, rekisteröidyn kohtuulliset odotukset hänen tietojensa käsittelystä, henkilötietojen luonne, myöhemmän käsittelyn vaikutus rekisteröityihin sekä suojatoimien olemassaolo. Lisäksi on otettava huomioon myös se, mitä tietoja rekisterinpitäjä on alun perin rekisteröidylle

[118] Samanlaiseen johtopäätökseen ovat päätyneet muun muassa Hanninen ym. 2017, s. 49.
[119] TSA, johdanto-osan 50 kappale.
[120] WP 203, s. 3.

antanut.[121] Mikäli rekisterinpitäjä katsoo, että henkilötietojen käsittely muussa kuin alkuperäisessä tarkoituksessa on sallittua, tulee sen joka tapauksessa informoida rekisteröityä tästä ennen käsittelyn aloittamista.[122]

4.3 Tietojen minimointi (Data Minimisation)

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään tietojen minimoinnista. Tietojen minimointi viittaa siihen, että henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Alakohdan sanamuoto ilmentää tietojen minimoinnin periaatteen läheistä yhteyttä käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen. Molemmissa periaatteissa korostetaan sitä, että tietojen keräämiselle on oltava ennalta määritetty ja perusteltu tarve.

Koska rekisterinpitäjä voi käsitellä määrittämiensä tarkoitusten kannalta vain asianmukaisia ja olennaisia henkilötietoja, johtaa tämä siihen, ettei sellaisia henkilötietoja tule kerätä, joille ei ole osoittaa olevan tarvetta. Kerättävä tiedot eivät saa myöskään olla liian laajoja suhteessa niiden käyttötarkoitukseen.[123] Käsiteltävien henkilötietojen on siis rajoituttava siihen, mikä on tarpeellista määritellyn käyttötarkoituksen kannalta. Kerättyjen tietojen tulee olla yhteydessä niiden käyttötarkoitukseen. Tietoja saa kerätä vain niin paljon kuin niiden käyttötarkoitus edellyttää. Ylimääräiset ja tarpeettomaksi käyneet tiedot on poistettava.[124] Näin yritysten ei tule kerätä sellaisia tietoja, joita odotetaan tarvittavan tulevaisuudessa. Tässä huomionarvoista on se, että tietojen tarpeellisuudelle on oltava määritelty tarve niitä kerättäessä. Vaikka henkilötietoja voidaan kerätä ja käsitellä asianomaisen henkilön suostumuksella, on huomioitava, ettei suostumus anna oikeutta kerätä rajattomasti tietoja, tai käsitellä henkilötietoja tarpeettomasti.[125]

[121] WP 251, s. 12.
[122] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Käyttötarkoitussidonnaisuus.
[123] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 93.
[124] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 90–91.
[125] Hanninen ym. 2017, s. 49.

4.4 Täsmällisyys (Accuracy)

Tietosuoja-asetuksen 5(1)(d) artiklan mukaan henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Lisäksi on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä.

Täsmällisyyden vaatimusta voidaan toteuttaa muun muassa siten, että rekisterinpitäjä tarkistaa säännöllisesti keräämiensä tietojen paikkansapitävyyden ja laadun. Virheelliset ja vanhentuneet tiedot tulisi mahdollisuuksien mukaan korjata ajantasaisilla ja virheettömillä tiedoilla. Mikäli rekisterinpitäjä saa tietoonsa, että esimerkiksi jokin rekisteröidyn yhteystieto ei ole enää käytössä, tulisi tämä tieto päivittää.[126] Tietoja voidaan päivittää muun muassa väestötietojärjestelmästä. Lisäksi on paikallaan arvioida esimerkiksi asiakassuhteen tilannetta, jotta voitaisiin arvioida sitä, onko oikeus käsitellä asiakkaan tietoja yhä olemassa.[127]

Tietojen täsmällisyyttä voidaan pitää erityisen tärkeänä automaattisessa päätöksenteossa tai profiloinnissa, koska mikäli tiedot ovat alun perinkin virheellisiä tai puutteellisia, on hyvin todennäköistä, että myös itse päätös tai profiili on virheellinen.[128] Tietojen täsmällisyys on tärkeää myös esimerkiksi sairaanhoidossa, jossa virheelliset potilastiedot voivat johtaa vääränlaiseen hoitoon. Mitä tärkeämmässä osassa tietojen täsmällisyys on käsittelyn kannalta, sitä suurempi vastuu rekisterinpitäjällä on huolehtia siitä, että tietojen oikeellisuudesta voidaan varmistua.[129]

4.5 Säilytyksen rajoittaminen (Storage Limitation)

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(e) artiklan mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Artiklan sanamuodon mukaan henkilötiedot olisi poistettava, kun ne käyvät tarpeettomiksi. Toisaalta artiklan sanamuodon

[126] Hanninen ym. 2017, s. 50.
[127] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 94.
[128] WP 251, s. 12.
[129] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tietojen täsmällisyys.

mukaan rekisterinpitäjä täyttää velvollisuutensa sillä, että saattaa tiedot muotoon, josta rekisteröity ei ole tunnistettavissa. Rekisterinpitäjä voisi siten täyttää säilytyksen rajoittamisen periaatteen vaatimuksen myös tietojen anonymisoinnilla poistamisen sijan.[130]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 39 perustelukappaleen mukaan aika henkilötietojen säilyttämiseen tulisi olla mahdollisimman lyhyt ja niitä tulisi säilyttää ainoastaan niin kauan kuin se on niiden käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellista. Rekisterinpitäjän tulisi asettaa määräajat henkilötietojen säilyttämiselle ja pyrittävä määräajoin selvittämään, onko henkilötietojen säilyttäminen enää tarpeellista.[131] Tietosuoja-asetuksen 13 artikla edellyttää, että tietojen säilytysaika ilmoitetaan rekisteröidylle jo siitä vaiheessa, kun tietoja kerätään. Siten rekisterinpitäjän tulisi määrittää tietojen säilytysajat jo siinä vaiheessa, kun se suunnittelee tietojen keräämistä.[132]

Henkilötietoja voidaan yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(e) artiklan mukaan säilyttää pidempiä aikoja, mikäli henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia, tai tilastollisia tarkoituksia varten. Tällöinkin on huolehdittava riittävistä ja asianmukaisista teknisistä ja organisatorisista suojatoimista. On myös mahdollista, että joissain tapauksissa EU:n lainsäädäntö tai kansallinen lainsäädäntö saattaa asettaa tiedoille vähimmäis- tai enimmäissäilytysajat. Tällaiset määräykset liittyvät usein rekisterinpitäjän lakisääteisten velvollisuuksien täyttämiseen. Tällaisia velvollisuuksia voi olla esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvässä lainsäädännössä.[133]

4.6 Eheys ja luottamuksellisuus (Integrity and Confidentiality)

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(f) artiklan mukaan henkilötietoja on käsiteltävä tavalla, jolla varmistetaan henkilötietojen asianmukainen turvallisuus. Henkilötietoja tulee suojata luvattomalta ja lainvastaiselta käsittelyltä. Henkilötiedot tulee suojata myös vahingossa tapahtuvalta häviämiseltä, tuhoutumiselta tai vahingoittumiselta. Tämä suoja tulee

[130] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 94.
[131] TSA, johdanto-osan 39 kappale.
[132] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 94.
[133] Ilmoitusvelvollisen (esim. asianajaja) on säilytettävä asiakkaan tuntemistiedot luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), 3:3.1 §.

toteuttaa käyttäen asianmukaisia teknisiä tai organisatorisia toimia. Alakohdan sanamuoto ilmaisee nimenomaisesti keskeiset tietoturvariskit ja ilmentää tietosuojan yleisiä tavoitteita.[134] Eheyden ja luottamuksellisuuden periaate liittyy tietosuoja-asetuksessa omaksuttuun riskiperusteiseen lähestymistapaan.[135]

Eheys (*integrity*) tarkoittaa sitä, että kerättyjä tietoja ei ole muutettu ilman rekisterinpitäjän suostumusta.[136] *Luottamuksellisuus* (*confidentiality*) taas viittaa artiklan sanamuodon mukaan velvollisuuteen varmistaa, ettei tietoihin pääse käsiksi kukaan asiaan kuulumaton henkilö. Periaate ilmentää siten henkilötietojen käsittelyn turvallisuutta.[137] Artiklassa mainitut asianmukaiset *tekniset suojatoimet* (*technical measures*) tarkoitta muun muassa sitä, että rekisterinpitäjän tulisi pitää järjestelmänsä ja laitteensa jatkuvasti ajantasaisina ja tietoturvallisina. Rekisterinpitäjän tulisi myös toteuttaa tarvittavat varmuuskopiot ja varmistukset, jotta tietojen häviäminen, tuhoutuminen ja vahingoittuminen voitaisiin estää. Myös tietojen suojaaminen salasanoilla, kirjautumisrajoitusten käyttöönottaminen, pseudonymisointi sekä sisäänkirjautumis- tai tietojenkatselu lokin käyttöönotto ovat asianmukaisia teknisiä suojatoimia.[138] *Organisatorisia suojatoimia* (*organisational measures*) ovat esimerkiksi eritasoisten käyttöoikeuksien käyttöönottaminen työntekijöille, jolloin tietoihin pääsevät käsiksi vain ne henkilöt, joiden työtehtävät sitä edellyttävät.[139]

Nimenomaisena tietosuojaperiaatteena eheyden ja luottamuksellisuuden periaate on vanhaan henkilötietodirektiiviin verrattuna uusi tietosuojaperiaate. Asiallisesti eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteen tavoite on kuitenkin sinänsä ollut olemassa jo vanhan henkilötietodirektiivin aikana. Henkilötietodirektiivin 16 artikla koski käsittelyn luottamuksellisuutta ja 17 artikla käsittelyn turvallisuutta. Luottamusta ja turvallisuutta ei kuitenkaan ollut henkilötietodirektiivissä sijoitettu 6 artiklan mukaisten yleisten

[134] Dienst 2018, s. 72.
[135] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 94.
[136] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 94.
[137] Tietosuojavaltuutetun toimisto käyttää eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteesta sen virallisen nimityksen sijaan nimitystä *luottamuksellisuus ja turvallisuus*, joka kuvaa onnistuneesti periaatteen sisältöä. Ks. Tietosuojavaltuutetun toimisto, Luottamuksellisuus ja turvallisuus. Kyseistä nimitystä käytettiin myös vanhassa henkilötietodirektiivissä (16–17 art.), joskaan periaate ei tuolloin esiintynyt nimenomaisena henkilötietodirektiivin 6 artiklassa mainittuna yleisenä tietosuojaperiaatteena.
[138] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 95.
[139] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 95.

tietosuojaperiaatteiden joukkoon.[140] Suomessa periaatetta toteutti asiallisesti vanhan henkilötietolain 32 §.

4.7 Osoitusvelvollisuus (Accountability)

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5(2) artiklan mukaan rekisterinpitäjä vastaa siitä, että edellä mainittuja tietosuoja-asetuksen yleisiä tietosuojaperiaatteita noudatetaan. Pelkkä tietosuojaperiaatteiden noudattaminen ei yksin riitä, vaan rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan, että tietosuojaperiaatteita on noudatettu.[141] Henkilötietodirektiiviin verrattuna periaate on uusi.

Artiklan sanamuoto viittaa siihen, että vastuu kanavoituu nimenomaan rekisterinpitäjälle, siitäkin huolimatta, että rekisterinpitäjä (*controller*) ja henkilötietojen käsittelijä (*processor*) voivat olla kaksi erillistä tahoa. Artiklan sanamuodossa on nimenomaisesti mainittu vastuulliseksi tahoksi rekisterinpitäjä, mutta sen sijaan sanamuodossa ei mainita lainkaan tekijää, eli sitä tahoa, kenen tulisi noudattaa tietosuojaperiaatteita. Sanamuodossa todetaan passiivimuodossa, että rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan, että 1 kohtaa on noudatettu. Tämä viittaa siihen, että rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan tietosuojaperiaatteiden noudattaminen paitsi omalta osaltaan, myös henkilötietojen käsittelijän osalta. Myös artiklan englanninkielinen sanamuoto tukee tätä tulkintaa. Tämä tarkoittaisi laajaa vastuuta rekisterinpitäjälle. Tosin ei olisikaan tarkoituksenmukaista, että rekisterinpitäjä voisi ulkoistaa tietosuojaperiaatteiden noudattamisen muualle ja näin itse vapautua vastuusta.

Osoitusvelvollisuus on olennainen muutos, koska jatkossa rekisterinpitäjien tulee suunnitella ja dokumentoida niiden henkilötietojen käsittelyä koskevat toiminnot entistä paremmin. Ennen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa riitti, että rekisterinpitäjä pelkästään noudatti tietosuojalainsäädäntöä.[142] Sinänsä osoitusvelvollisuus ei kuitenkaan ole käsitteenä täysin uusi. Osoitusvelvollisuus otettiin jo 1980-luvulla OECD:n

[140] Henkilötietodirektiivissä sen 6 artiklan mukaisista yleisistä tietosuojaperiaatteista käytettiin nimitystä ”tietojen laatua koskevat periaatteet”. Tietosuoja-asetuksessa taas käytetään sen 5 artiklan mukaisista yleisistä tietosuojaperiaatteista nimitystä ” Henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet”.
[141] TSA 5(2) art. Osoitusvelvollisuus ilmenee myös 24(1) artiklassa, joka koskee rekisterinpitäjän vastuuta.
[142] Hanninen ym. 2017, s. 51.

tietosuojasuositukseen.[143] Myös tietosuojatyöryhmä ehdotti osoitusvelvollisuuden lisäämistä silloiseen henkilötietodirektiiviin vuonna 2010. Oikeudellista merkitystä osoitusvelvollisuudessa ei kuitenkaan Euroopan unionin tietosuojalainsäädännössä aikaisemmin ollut.[144]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 99 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjä voi osoittaa noudattavansa tietosuoja-asetuksen asettamia velvollisuuksia esimerkiksi sitoutumalla noudattamaan hyväksyttyjä käytännesääntöjä tai hyväksyttyä sertifikaattimekanismia. Rekisterinpitäjän tulisi myös käyttää vain sellaisia henkilötietojen käsittelijöitä, joilla on riittävä asiantuntemus, luotettavuus sekä resurssit ottaa käyttöön tietosuoja-asetuksen edellyttämät riittävät ja asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimet käsittelyn turvallisuuden varmistamiseksi. Rekisterinpitäjä voi täyttää osoitusvelvollisuuttaan myös käyttämällä henkilötietojen käsittelijöiden kanssa asianmukaisia yksittäisiä sopimuksia tai valvontaviranomaisen tai komission hyväksymiä vakiosopimuslausekkeita.[145]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 100 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjän tulisi pitää rekisteriä niistä käsittelytoimista, jotka ovat sen vastuulla. Näin rekisterinpitäjä voi voisi osoittaa, että käsittelytoimet ovat yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisia. Tällainen rekisteri käsittelytoimista tulisi esittää pyydettäessä valvontaviranomaisille.

Jotta rekisterinpitäjä voisi ylipäänsä osoittaa, että tietosuojaperiaatteita on noudatettu, tulisi sillä olla käytössään jonkinlaista aineistoa, johon se voisi vedota. Tämä merkitsee käytännössä tietojenkäsittelyn dokumentoimista. Osoitusvelvollisuus voidaan siten tulkita myös eräänlaiseksi tietojenkäsittelyn dokumentointivelvoitteeksi. Tietojenkäsittelyn dokumentointi mahdollistaa myös rekisteröidylle paremmat mahdollisuudet puuttua häntä koskevaan tietojenkäsittelyyn myös jälkeenpäin. Eräs tapa dokumentoida tietojenkäsittelyä tehokkaasti voisi olla esimerkiksi sellaisen lokijärjestelmän käyttöön ottaminen, josta ilmenee tehdyt käsittelytoimet sekä henkilö, joka on katsellut tai käsitellyt tietoja. Luonnollisesti informointivelvollisuuden toteuttaminen auttaa rekisterinpitäjää

[143] Vainio 2018, s. 45. Ks. OECD 1980, Guidelines, Part 2. ja Explanatory Memorandum, II. The Guideliness, B. Detailed Comments, Paragraph 14. Ja suosituksen päivitetty versio OECD 2013, s. 15–16.
[144] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 95, jossa viitataan WP 173 ja Vainio 2018.
[145] TSA, johdanto-osan 81 kappale.

osoitusvelvollisuuden kanssa, koska tietosuojaselosteisiin on jo itsessään tullut dokumentoida tietojenkäsittelyä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on koonnut listan niistä toimenpiteistä ja dokumenteista, jotka auttavat rekisterinpitäjää osoitusvelvollisuuden toteuttamisessa.[146] Tietosuoja-asetuksessa omaksutun riskiperusteisen lähestymistavan vuoksi kaikki tietosuoja-asetuksen velvollisuudet eivät koske kaikkia rekisterinpitäjiä, vaan vastuut kasvat sitä mukaan, kun henkilötietojen käsittelyyn liittyvä riski kasvaa. Vaikka osoitusvelvollisuuden asianmukainen täyttäminen sisältääkin avoimuutensa vuoksi paljon tulkinnanvaraisuutta ja osoitusvelvollisuuden käytännön toimiin onkin vaikea antaa täsmällistä vastausta, on muuten kuin satunnaisesti henkilötietoja käsittelevä rekisterinpitäjä todennäköisesti jo kohtuullisen vahvoilla osoitusvelvollisuuden kanssa, mikäli sillä on asianmukaisesti laadittuna ja säilytettynä ainakin seuraava dokumentaatio: kaikkien saataville asetettu asianmukainen *tietosuojaseloste*, joka sisältää tietosuoja-asetuksen 13 tai 14 artiklan edellyttämät tiedot; käsittelyn *oikeusperustetta* koskeva dokumentaatio, kuten rekisteröityjen suostumukset; mahdollisia *tietoturvaloukkauksia* koskeva dokumentaatio; sisäiset *ohjeistukset* käsittelystä sisältäen ainakin ohjeistukset työntekijöille, riskiarvion[147] ja 30 artiklan edellyttämät tiedot sisältävän selosteen käsittelytoimista[148]. Myös henkilötietojen käsittelyyn liittyvät mahdolliset sopimukset ja muut asiakirjat kannattaa liittää osoitusvelvollisuutta koskevaan aineistoon.

Korkeampi riski edellyttää laajempaa dokumentaatiota, kuten vaikutustenarvioinnin laatimista. Suositeltavaa olisi dokumentoida, miten rekisterinpitäjä on päätynyt ratkaisuun, jonka perusteella se on päättänyt noudattaa tai jättää noudattamatta tiettyä tietosuojavelvoitetta. Rekisterinpitäjän tulee myös säännöllisesti arvioida, onko olemassa oleva dokumentaatio tai toimenpiteet ylipäänsä riittäviä.[149]

---

[146] Ks. lista toimenpiteistä ja dokumenteista viittauksineen soveltuviin tietosuoja-asetuksen artikloihin, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Osoita noudattavasi tietosuojasäännöksiä.
[147] Rekisterinpitäjän tulisi tehdä henkilötietojen käsittelyyn liittyvä riskianalyysi jo siinä vaiheessa, kun se suunnittelee henkilötietojen käsittelyä. Riskien arviointi on tärkeää, koska rekisterinpitäjään kohdistuvat velvollisuudet kasvavat riskin kasvaessa. Riskiarvion laatimalla ja sitä ylläpitämällä rekisterinpitäjä voi arvioida toimenpiteiden riittävyyttä.
[148] Seloste käsittelytoimista on organisaation sisäinen asiakirja, joka sisältää yleisen kuvauksen henkilötietojen käsittelystä. Seloste käsittelytoimista sisältää muun muassa käsittelyn tarkoitukset, tietojen säilytysajat, tietojen vastaanottajaryhmät ja kuvaukset teknisistä ja organisatorisista suojakeinoista.
[149] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Osoita noudattavasi tietosuojasäännöksiä.

5 HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYN OIKEUSPERUSTEET

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet ilmenevät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklasta. Käsittelyn oikeusperusteilla tarkoitetaan niitä tietosuoja-asetuksessa sallittuja käsittelyperusteita, joiden perusteella henkilötietojen käsittely on ylipäänsä laillista. Tietosuoja-asetuksen 6 artikla koskee käsittelyn lainmukaisuutta (*lawfulness*) ja liittyy siten tietosuoja-asetuksen 5(1)(a) artiklassa mainittuun lainmukaisuuden vaatimukseen.

Yleisen tietosuoja-asetuksen lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittely on kiellettyä, ellei sitä ole erikseen sallittu.[150] Tietosuoja-asetuksen perusteella henkilötietojen käsittely on sallittua vain, mikäli vähintään yksi artiklan 6 mukaisista käsittelyperusteista täyttyy.[151] Käsittelyperusteen olemassa olon lisäksi tulee ottaa huomioon käsittelyn laajuuden rajat.[152] Rekisterinpitäjän tulee osoittaa, että henkilötietojen käsittelylle on olemassa lainmukainen käsittelyperuste.[153] Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset käsittelyn oikeusperusteet ovat seuraavat:

1) Rekisteröidyn suostumus [154]
2) Sopimuksen täytäntöönpaneminen [155]
3) Lakisääteinen velvoite [156]
4) Elintärkeä etu [157]
5) Yleistä etua koskeva tehtävä tai julkisen vallan käyttäminen [158]
6) Rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutettu etu [159]

Tietosuoja-asetuksessa on kuitenkin 6 artiklan käsittelyn oikeusperusteiden osalta jätetty jäsenvaltioille kansallista liikkumavaraa. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohdan perusteella jäsenvaltiot voivat ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä 6 artiklan 1(c)

[150] TSA 6(1) artikla; TSA, johdanto-osan 40 kappale.
[151] TSA 6(1) art.
[152] TSA 6(1) artiklassa todetaan, että käsittely on lainmukaista *ainoastaan silloin* ja *vain siltä osin*, kun vähintään yksi artiklan (a)–(f) -kohdissa mainittu käsittelyperuste täyttyy.
[153] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 100.
[154] TSA 6(1)(a) art.
[155] TSA 6(1)(b) art.
[156] TSA 6(1)(c) art.
[157] TSA 6(1)(d) art.
[158] TSA 6(1)(e) art.
[159] TSA 6(1)(f) art.

ja 1(e) kohtien, eli rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen sekä yleisen edun ja julkisen vallan käyttämisen osalta. Kohtien soveltamista on mahdollista mukauttaa määrittämällä täsmällisemmin henkilötietojen käsittelytoimenpiteitä, tai muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan asianmukainen ja laillinen henkilötietojen käsittely.[160] Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 kohta sallii sanamuotonsa mukaan kansallista liikkumavaraa henkilötietojen oikeusperusteen osalta ainoastaan mainittujen 1(c) ja 1(e) kohtien osalta.[161]

Suomessa kansallista liikkumavaraa on käytetty tietosuojalaissa (1050/2018). Tietosuojalaki täsmentää EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia Suomessa. Lisäksi myös erityislainsäädännössä on paljon käsittelyn perusteisiin liittyvää sääntelyä.[162]

Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdassa määritellyille käsittelyn oikeusperusteille ei ole säädetty keskinäistä etusijajärjestystä. Mikään käsittelyn oikeusperusteista ei siten ole ensisijainen toiseen käsittelyperusteeseen nähden.[163] Tietosuoja-asetus edellyttää vähintään yhden käsittelyperusteen täyttymistä. Käsittelylle voi kuitenkin olla samaan aikaan useita eri käsittelyperusteita. Henkilötietojen käsittelyä voidaan jatkaa, kunnes käsillä ei ole enää yhtään laillista käsittelyperustetta. Tällaisessa tilanteessa tulee kuitenkin huomioida tietosuoja-asetuksen 5(1)(b) artiklan mukainen käyttötarkoitussidonnaisuudenperiaate, jonka mukaan henkilötietoja voi käsitellä vain tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteen sopimattomalla tavalla. Ratkaisevaa on siten se alkuperäinen tarkoitus, johon henkilötietoja kerättiin. Henkilötietojen käsittely on sidottu tiettyyn käyttötarkoitukseen, joka on määritelty jo ennen tietojen keräämistä. Käyttötarkoitusta ei voi enää jälkikäteen vapaasti vaihtaa. Myös käsittelyn oikeusperusteiden osalta on ratkaisevaa, että mitkä oikeusperusteet olivat käsillä silloin kun henkilötietojen kerääminen aloitettiin. Ratkaisevaa on lisäksi myös se, oliko rekisteröityä informoitu ennen tietojen keräämistä kaikista niistä käsittelyn oikeusperusteista, joiden perusteella rekisterinpitäjä aikoo henkilötietoja käsitellä.

[160] TSA 6(2) art.
[161] Samaan johtopäätökseen ovat päätyneet Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 100.
[162] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 100.
[163] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 100.

Pääsäännön mukaan henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta ei voi jälkeenpäin vaihtaa toiseen. Käsittelyn oikeusperuste nimittäin vaikuttaa rekisteröidyn käytettävissä oleviin oikeuksiin.[164] Käsittelyn oikeusperusteen vaihtaminen jälkeenpäin saattaa olla ongelmallista myös tietosuoja-asetuksen 5(1)(a) artiklan mukaisen läpinäkyvyyden periaatteen sekä 5(2) artiklan mukaisen osoitusvelvollisuuden kannalta. Läpinäkyvyyden periaate edellyttää, että rekisteröidyille tulee olla selvää, miten ja mihin tarkoituksiin heidän tietojaan käsitellään ja mitä heidän tiedoilleen tapahtuu. Osoitusvelvollisuus taas edellyttää, että rekisterinpitäjän tulee näyttää, että se on noudattanut tietosuojaperiaatteita, joihin myös vaatimus lainmukaisesta tietojenkäsittelystä kuuluu. Näistä syistä, mikäli henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta halutaan jälkikäteen vaihtaa ja siihen on hyväksyttävä syy, tulisi rekisterinpitäjän ainakin ilmoittaa tästä rekisteröidylle sekä dokumentoida muutos ja sen syy.[165] Joka tapauksessa vaikuttaa siltä, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteen vaihtaminen jälkikäteen uuteen käsittelyperusteeseen ei onnistu ongelmitta ja siihen olisi suhtauduttava pidättyväisesti.

5.1 Rekisteröidyn suostumus

Ensimmäinen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista on rekisteröidyn suostumus (*consent of the data subject*). EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(a) artiklan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittu, jos rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten. Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan sanamuodon, henkilötietoja saa suostumuksen perusteella käsitellä vain siltä osin ja siinä laajuudessa kuin mihin rekisteröidyn antama suostumus käsittelyn rajaa. Henkilötietoja ei siten saa käsitellä laajemmin tai muihin käyttötarkoituksiin kuin mihin rekisteröidyn suostumuksen laajuus oikeuttaa.

Tietosuoja-asetuksen 4(11) artiklan mukaan suostumuksella tarkoitetaan mitä tahansa *vapaaehtoista*, *yksilöityä*, *tietoista* ja *yksiselitteistä tahdonilmaisua* (*freely given, specific, informed and unambiguous indication*), jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn. Kyseisen artiklan mukaan tällainen tahdonilmaisu voi olla suostumusta ilmaisevan lausuman antaminen tai selkeästi suostumusta ilmaisevan toimen toteuttaminen.

[164] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Milloin henkilötietoja saa käsitellä?
[165] ICO 2019, s. 6–7. Ohjeistus ennen Brexitiä, eli Ison-Britannian eroa Euroopan unionista.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 32 perustelukappaleen mukaan selkeästi suostumusta ilmaiseva toimi voisi olla esimerkiksi ruudun rastittaminen verkkosivustolla.

Suostumuksen antamiseksi hyväksytään mikä tahansa lausuma, kuten suullinen, kirjallinen tai sähköinen lausuma, tai mikä tahansa rekisteröidyn toimi, joka osoittaa selkeästi sen, että rekisteröity hyväksyy hänen henkilötietojensa käsittelyn. Tällaisen lausuman tai toimen on kuitenkin aina täytettävä vaatimus vapaaehtoisesta, yksilöidystä, tietoisesta ja yksiselitteisestä tahdonilmaisusta. Tämän vuoksi hiljaista tai vaikenemalla annettua suostumusta ei hyväksytä. Suostumuksen hankkiminen valmiiksi rastitetuilla ruuduilla tai sillä, että rekisteröity jättää jonkin toimen tekemättä, ei ole sallittua.[166]

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa säädetään suostumuksen edellytyksistä. Rekisterinpitäjän on 7 artiklan 1 kohdan mukaan pystyttävä osoittamaan, että rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojensa käsittelyyn. Kohdan sanamuoto on avoin. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osassa ei tarkenneta suostumukseen liittyvää osoitusvelvollisuutta. Johdanto-osan 42 perustelukappaleessa suostumusta koskeva osoitusvelvollisuus todetaan saman sisältöisenä kuin varsinaisen säädösosan artiklassa. Tietosuojatyöryhmä WP 29 on katsonut, että rekisterinpitäjät voivat vapaasti kehittää niin toimiin sopivia menetelmiä, joilla ne voivat toteuttaa osoitusvelvollisuutta. Suostumusta ilmaisevien lausumien rekisteri voisi olla yksi mahdollinen tapa osoittaa suostumuksen hankkiminen.[167] Joka tapauksessa suostumusten dokumentointi, esimerkiksi kirjallisessa muodossa, on suositeltavaa.[168] Rekisterinpitäjien pitäisi kuitenkin välttää liiallista ja tarpeetonta tietojen keräämistä ja käsittelyä suostumuksen osoittamiseksi. Tietosuojaryhmä WP 29 on myös suositellut parhaana käytäntönä suostumusten uusimista asianmukaisin väliajoin.[169]

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan 2 kohdan mukaan, jos rekisteröity on antanut suostumuksensa kirjallisessa ilmoituksessa, joka koskee myös muita asioita, on suostumuksen antamista koskeva pyyntö esitettävä selvästi erillään muista asioista. Tällainen pyyntö, eli yleensä rekisterinpitäjän ennalta muotoilema ilmoitus suostumuksesta, on esitettävä helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa. Lisäksi pyyntö on esitettävä

[166] TSA, johdanto-osan 32 kappale.
[167] WP 259, s. 22.
[168] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 101.
[169] WP 259, s. 22.

selkeällä ja yksinkertaisella kielellä. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 42 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjän muotoilema ilmoitus suostumuksesta ei saisi sisältää kohtuuttomia ehtoja. Rekisterinpitäjän tulisi myös suojatoimien avulla varmistaa, että rekisteröity on tietoinen antamastaan suostumuksesta ja sen laajuudesta, mikäli suostumusta pyydetään muiden asioiden yhteydessä.[170]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 42 perustelukappaleen mukaan, jotta suostumus olisi tietoisesti annettu, olisi rekisteröidyn tiedettävä vähintään rekisterinpitäjän henkilöllisyys ja ne tarkoitukset, joita varten henkilötietoja tullaan käsittelemään. Tietosuojatyöryhmä WP 29 on kuitenkin katsonut, että pätevä suostumus edellyttää edellä mainittujen vaatimusten lisäksi seuraavat tiedot: mitä tietoja kerätään ja käytetään, tieto oikeudesta peruuttaa suostumus, selvitys tietojen käytöstä automatisoituihin päätöksiin sekä tiedot riskeistä, jos henkilötietoja siirretään kolmansiin maihin, joiden osalta ei ole tehty päätöstä tietosuojan tason riittävyydestä ja asianmukaiset suojatoimet ovat puutteelliset.[171] Rekisteröity voi antaa suostumuksensa yhdellä kertaa useampaakin käyttötarkoitusta varten, mutta edellytyksenä on, että suostumus jokaiseen käyttötarkoitukseen on tietoinen, eli rekisteröity tietää, mihin hän on suostunut.[172] Mikäli rekisterinpitäjä ei noudata suostumuksen edellytyksiä, ei suostumus sido rekisteröityä niiltä osin kuin suostumuksen hankkimisessa ei olla noudatettu tietosuoja-asetuksen vaatimuksia.[173]

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan 3 kohdan mukaan rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. Rekisterinpitäjän on kerrottava rekisteröidylle tästä oikeudesta jo ennen suostumuksen antamista. Suostumuksen peruuttamisen tulee olla yhtä helppoa kuin sen antaminen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta takautuvasti, eli suostumuksen peruuttamisella ei ole vaikutusta sellaisen suostumuksen perusteella suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen, joka on suoritettu ennen suostumuksen peruuttamista.[174]

---

[170] TSA 7(2) artikla; TSA, johdanto-osan 42 kappale.
[171] WP 259, s. 14.
[172] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 101.
[173] TSA 7(2) art.
[174] TSA 7(3) art.

Tietosuoja-asetuksen 7 artiklan 4 kohdan mukaan, kun arvioidaan suostumuksen vapaaehtoisuutta, tulee huomioida mahdollisimman kattavasti muun muassa se, onko palvelun tarjoamisen tai muun sopimuksen ehdoksi asetettu, että rekisteröity antaa suostumuksensa sellaisten henkilötietojen käsittelylle, jotka eivät ole tarpeen tällaisen sopimuksen toteuttamista varten.[175] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 43 perustelukappaleen mukaan tällaisessa tilanteessa suostumusta ei voida katsoa vapaaehtoisesti annetuksi. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 42 perustelukappaleen mukaan suostumuksen antamista ei voida pitää vapaaehtoisena, jos rekisteröidyllä ei ole todellisuudessa ollut vapaan valinnan mahdollisuutta ja jos hänellä ei ole myöhemmin mahdollisuutta kieltäytyä suostumuksen antamisesta tai peruuttaa suostumustaan ilman, että siitä aiheutuu haittaa rekisteröidylle. Esimerkiksi suostumuksen sitominen tai upottaminen käyttöehtoihin tai sopimusehtoihin siten, ettei rekisteröity voi todellisuudessa vaikuttaa suostumuksensa antamiseen, ei ole hyväksyttävää.[176]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 43 perustelukappaleen mukaan suostumuksen vapaaehtoisuuden varmistamiseksi ei suostumusta tulisi hyväksyä päteväksi oikeudelliseksi perusteeksi henkilötietojen käsittelylle silloin kun rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä on selkeä epäsuhta. Tällainen erityistilanne on käsillä erityisesti silloin, kun rekisterinpitäjä on viranomainen ja tämän vuoksi on epätodennäköistä, että rekisteröity on antanut suostumuksensa vapaaehtoisesti.[177] Vastaavaa epätasapainoa voi esiintyä myös työsuhteissa, koska on epätodennäköistä, että työntekijä voisi kieltää työnantajaltaan henkilötietojensa käsittelyn ilman riskiä tai ainakin pelkoa haitallisista vaikutuksista.[178] Tahdonilmaisun vapaaehtoisuus edellyttää sitä, että rekisteröidyllä on todellinen mahdollisuus vapaaseen valintaan ja valvontaan.[179]

---

[175] Apulaistietosuojavaltuutettu on katsonut, ettei suostumusta ollut annettu vapaaehtoisesti, kun asiakasohjelmaan liittyminen oli mahdollista ainoastaan rastittamalla ruutu, jossa annettiin lupa suoramarkkinointiin. Tapauksessa elokuvalippujen ostaminen oli mahdollista ilman asiakasohjelmaan liittymistä, kun taas elokuvalippujen varaaminen ja sarjalippujen ostaminen taas edellyttivät asiakasohjelmaan liittymistä. Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, ettei lippujen varaaminen ja sarjalippujen ostaminen olleet sillä tavoin kiinteä ja erottamaton osa asiakasohjelmaa, että näiden palveluiden käyttäminen edellyttäisi rekisteröidyltä suoramarkkinoinnin vastaanottamista. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 28.11.2019.
[176] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rekisteröidyn suostumus.
[177] TSA, johdanto-osan 43 kappale.
[178] WP 259, s. 7.
[179] WP 259, s. 5.

Tietosuoja-asetuksen 8 artiklassa säädetään tietoyhteiskunnan palveluihin[180] liittyvään *lapsen suostumukseen* (*child's consent*) sovellettavista ehdoista. Jotta lapsen henkilötietojen käsittely olisi lainmukaista, kun kyseessä on tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoaminen suoraan lapselle, ja käsittelyn perusteena on rekisteröidyn suostumus, tulee lapsen olla vähintään 16-vuotias. Tätä nuoremman lapsen osalta tarvitaan lapsen huoltajan suostumus, jotta käsittely olisi lainmukaista. Tietosuoja-asetus kuitenkin sallii ikärajan osalta kansallista liikkumavaraa, vähimmäisikärajan ollessa 13 vuotta.[181] Suomessa kansallista liikkumavaraa on käytetty siten, että tietosuoja-asetuksen oletusarvoisen 16 vuoden ikärajan sijaan sovelletaan 13 vuoden ikärajaa.[182]

Tietosuoja-asetuksen 8 artiklan 2 kohta edellyttää rekisterinpitäjää myös kohtuullisin toimenpitein ja käytettävissä oleva teknologia huomioon ottaen varmistamaan, että suostumus on saatu lapsen huoltajalta. Tulkintaongelmien välttämiseksi tietosuoja-asetuksen 8 artiklan 3 kohtaan on otettu tarkennus, ettei tietosuoja-asetuksen mukainen lapsen suostumusta koskeva sääntely vaikuta jäsenvaltioiden yleiseen sopimusoikeuteen, kuten sopimuksien pätevyyteen, muodostamiseen tai vaikutuksiin suhteessa lapseen. Vaikka lapsi lähtökohtaisesti tarvitseekin huoltajan suostumuksen, on neuvonta- ja tukipalveluiden sekä ennaltaehkäisevien palveluiden käyttö mahdollista lapselle ilman huoltajan suostumusta.[183]

Suostumuksella ei voi syrjäyttää tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisia yleisiä tietosuojaperiaatteita. Tämän vuoksi rekisteröity ei voi antaa yleistä suostumusta, jonka perusteella rekisterinpitäjä voisi käyttää rekisteröidyn henkilötietoja mihin käyttötarkoituksiin tahansa tai miten tahansa.[184] Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate edellyttää, että yksilöidyn suostumuksen saamiseksi rekisteröidylle tulee ilmoittaa nimenomaisesti hänen henkilötietojensa aiotuista käyttötarkoituksista.[185]

---

[180] TSA 4(25) artiklan mukaan *tietoyhteiskunnan palvelu* (*information society service*) määritellään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 artiklassa 1(1)(b), jonka mukaan yhteiskunnan palvelut tarkoittavat kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja, joista tavallisesti maksetaan korvaus.
[181] TSA 8(1) art.
[182] TiSL 5 §.
[183] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rekisteröidyn suostumus.
[184] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 102.
[185] WP 259, s. 13.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 33 perustelukappaleessa mainitaan kuitenkin suostumuksen antamisesta *tieteellisiin tutkimustarkoituksiin* (*scientific research purposes*). Kohdan mukaan tällaisessa tarkoituksessa suoritettavan henkilötietojen käsittelyn tarkoitusta ei usein voida täysin määrittää vielä siinä vaiheessa, kun henkilötietoja kerätään. Tämän vuoksi rekisteröity voisi tästä huolimatta antaa pätevästi suostumuksensa, vaikka suostumus koskisikin vain tiettyä tutkimuksen alaa yleensä. Edellytyksenä on, että tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan tunnustettuja eettisiä standardeja. Rekisteröidyllä tulisi kuitenkin mahdollisuuksien mukaan olla mahdollisuus antaa suostumus vain tietyille valitsemilleen tutkimusaloille tai tutkimushankkeiden osille.[186]

5.2 Sopimus

Toinen yleisen tietosuoja-asetuksen sallimista käsittelyn oikeusperusteista on rekisteröidyn tekemän sopimuksen (*contract*) täytäntöönpaneminen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, mikäli se on tarpeen sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena. Artiklan mukaan sallittua on myös henkilötietojen käsittely, mikäli se on tarpeen sopimuksen tekemistä edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä. Tietosuoja-asetuksen 6(1)(b) artiklan sisältö vastaa vanhan henkilötietodirektiivin 7(1)(b) artiklan sisältöä eikä mainittujen artikloiden sanamuodoissa ole erilaiseen tulkintaa johtavia eroavaisuuksia.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 44 perustelukappaleessa todetaan, että henkilötietojen käsittelyä olisi pidettävä lainmukaisena, kun se on tarpeen sopimuksen yhteydessä tai suunnitellun sopimuksen tekemistä varten. Johdanto-osan sanamuoto on säädösosan sanamuotoa selkeämmin muotoiltu. Säädösosan sanamuoto näyttäisi kuitenkin sallivan johdanto-osaa laajemman tulkinnan sopimuksen valmistelua koskevien toimien osalta. Johdanto-osasta poiketen säädösosassa myös edellytetään sopimuksen valmistelun yhteydessä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn rekisteröidyn aloitteesta tapahtuvaa pyyntöä, eli käytännössä rekisteröidyn suostumusta. Tämän vuoksi voidaan perustellusti kysyä, että missä määrin rekisteröidyn tulee olla etukäteen tietoinen siitä, minkälaiseen

[186] TSA, johdanto-osan 33 kappale.

käsittelyyn hän tosiasiallisesti suostuu, kun pyyntö tietojen käsittelyyn tulee rekisteröidyltä itseltään, hänen omasta aloitteestaan.

Kysymyksen asettelua voisi lähestyä siten, että koska tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleiset tietosuojaperiaatteet ovat ehdottomia, ei rekisterinpitäjä voi käsitellä tässäkään tapauksessa rekisteröidyn henkilötietoja aivan miten tahansa. Tällaisessa tapauksessa voitaisiin edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn ja sen laajuuden tulee olla rekisteröidyn kannalta ennalta arvattavaa. Henkilötietoja ei myöskään saa kerätä laajemmin kuin tavoitteen saavuttamiseksi on tarpeen. Henkilötietoja ei myöskään saa käsitellä muihin tarkoituksiin kuin sopimuksen valmistelun kannalta on välttämätöntä.

Henkilötietojen käsittelyä sopimuksen perusteella käytetään erilaisissa sopimus- ja asiakassuhteissa. Tietojen käsittely sopimuksen perusteella tarkoittaa esimerkiksi tilaajan osoitetietojen käsittelyä verkkokauppatilauksen yhteydessä, jotta tilattu tuote pystytään toimittamaan tilaajalle.[187] Asiakassuhteiden lisäksi palvelusuhteissa, kuten työ- ja virkasuhteissa, käsitellään henkilötietoja sopimusperusteella. Työnantaja saa käsitellä ilman työntekijän nimenomaista suostumusta työntekijän henkilötietoja, jotka ovat tarpeen työ- tai virkasuhteen kannalta.[188] Euroopan tietosuojaneuvosto on todennut, että jotta henkilötietoja voisi käsitellä sopimusperusteella, tulee perusteena olevan sopimuksen olla pätevä. Sopimuksen tulee olla pätevä sopimussuhteeseen sovellettavan kansallisen sopimuslainsäädännön mukaisesti.[189]

Kysymykseen siitä, miten laajasti henkilötietoja saa käsitellä sopimusperusteella, oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että henkilötietojen käsittely on sallittua silloin kun sopimusta ei voitaisi täyttää ilman henkilötietojen käsittelyä.[190] Vaatimus myös rajoittaa kerättävien henkilötietojen määrää. Sitä, miten laajasti henkilötietoja on tarpeen kerätä sopimuksen täyttämiseksi, on arvioitava tapauskohtaisesti.[191] Tästä huolimatta tarpeellisuutta tulee kuitenkin arvioida suppeasti.[192]

---

[187] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 102; Hanninen ym. 2017, s. 30.
[188] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 102
[189] EDPB Ohjeet 2/2019, s. 9.
[190] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 102, jossa viitataan teokseen Frenzel 2017.
[191] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 102.
[192] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 103.

Koska henkilötietoja saa käsitellä sopimusperusteella vain siltä osin kuin se on tarpeellista sopimuksen täytäntöön panemiseksi, tulee rekisterinpitäjän poistaa rekisteröidyn tiedot sen jälkeen, kun sopimuksen tarkoitus on täytetty, eikä rekisterinpitäjällä ole muuta oikeusperustetta kyseisten henkilötietojen käsittelylle. Henkilötietojen käsittely saattaa käytännössä jatkua oikeutetun edun perusteella, mikäli asiakassuhde jatkuu edelleen. Rekisterinpitäjän tulisi kuitenkin säännöllisin väliajoin käydä läpi asiakasrekisteriään ja arvioida, onko henkilötietojen käsittelylle enää tarvetta tai perustetta. Mikäli tarvetta tai oikeusperustetta ei enää ole, tulee tällaiset henkilötiedot poistaa.[193]

5.3 Lakisääteinen velvoite

Kolmas yleisen tietosuoja-asetuksen mahdollisista käsittelyn oikeusperusteista on lakisääteisen velvoitteen (*legal obligation*) noudattaminen. Tästä käsittelyperusteesta on säädetty tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa. Tämän säännöksen perusteella tapahtuvaa henkilötietojenkäsittelyä suoritetaan yleisesti sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Julkisen sektorin osalta henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste liittyy lakisääteisen velvoitteen toteuttamisen lisäksi usein myös julkisen vallan käyttöön, jota koskeva oma henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta koskeva säännös löytyy tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdasta.[194] Tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) artiklan lakisääteinen velvoite -peruste ja 6(1)(e) artiklan julkisen vallan käyttö -peruste ovat ainoita henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteita, joiden kohdalla yleinen tietosuoja-asetus sallii kansallista liikkumavaraa. Tämän vuoksi näiden käsittelyn oikeusperusteiden kohdalla tulee ottaa huomioon myös kunkin jäsenvaltion kansallinen lainsäädäntö.

Tilanne, jossa henkilötietoja käsitellään lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi voi olla kyseessä esimerkiksi silloin kun osakeyhtiö pitää lain edellyttämää osakasluetteloa sen osakkeenomistajista. Vastaavia lakisääteisiä velvollisuuksia on muun muassa yhdistyksillä, joilla on velvollisuus pitää jäsenluetteloa jäsenistään. Myös työnantajat joutuvat käsittelemään työntekijöidensä henkilötietoja lakisääteisten työnantajavelvoitteiden, kuten esimerkiksi sosiaaliturvaan tai verotukseen liittyvien velvoitteiden noudattamiseksi.

[193] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 103.
[194] FRA – CoE 2018, s. 151.

Käsittely on sallittua myös niissä tapauksissa, kun jokin viranomainen edellyttää tietojen keräämistä tai luovuttamista.[195] Erilaisia lakisääteisiä velvoitteita on huomattava määrä lainsäädännössä.

Jotta henkilötietojen käsittely lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi olisi lainmukaista, tulee käsittelyn perusteena olevan lakisääteisen velvoitteen johtua joko Euroopan unionin oikeudesta tai jäsenvaltion kansallisesta oikeusjärjestyksestä. Tämä todetaan tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 45 perustelukappaleessa, jonka mukaan ”[k]un käsittely tapahtuu rekisterinpitäjää koskevan lakisääteisen velvoitteen mukaisesti tai kun se on tarpeen yleisen edun vuoksi toteutettavan tehtävän tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi, käsittelyllä olisi oltava perusta unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä. – – ” Tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) artiklan voidaan katsoa korostavan lakisidonnaisuuden periaatetta.[196] Tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) artiklaa olisi tulkittava siten, että esimerkiksi sopimuksesta johtuva velvoite ei kuuluu 6(1)(c) artiklan soveltamisalaan. Kuten ei myöskään sellainen lakisääteinen velvoite, joka perustuu muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädäntöön.[197]

Lakisidonnaisuudesta huolimatta tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 45 perustelukappaleessa todetaan myös, että tietosuoja-asetus ei edellytä sitä, että jokaista yksittäistä henkilötietojenkäsittelytilannetta varten tulisi olla oma erityislakinsa. Sen sijaan riittävää voi olla, vaikka vain yksi laki olisi perustana useillekin henkilötietojen käsittelytoimille. Tämä koskee tilanteita, joissa henkilötietoja käsitellään lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, yleisen edun vuoksi tai julkisen vallan käyttämiseksi. Suomessa tavoitteena on vähentää yksityiskohtaista sääntelyä ja sen sijaan pyrkiä sääntelyyn yleislakien avulla.[198] Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulisi jatkossa turvata Suomessa ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisten yleislakien avulla. Tämä edistäisi sääntelyn selkeyttä ja sen vuoksi tietosuojaa koskevaan erityislainsäädännön säätämiseen tulisi jatkossa suhtautua pidättyväisesti. Uutta erityislainsäädäntö tulisi säätää

[195] Hanninen ym. 2017, s. 31; FRA – CoE 2018, s. 151; Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 104.
[196] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 104.
[197] Feiler – Forgó – Weigl 2018, s. 84.
[198] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 105.

vain, mikäli se on välttämätöntä, ja mikäli kansallinen liikkumavara tämän mahdollistaa.[199]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 45 perustelukappaleen mukaan käsittelyn tarkoitus (*purpose of processing*) tulisi näissä tilanteissa määritellä jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa. Käyttötarkoituksen määrittäminen voisikin edistää tietosuoja-asetuksen 5(1)(b) artiklan käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen toteutumista. Tämä toteuttaisi etenkin käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteen edellytystä laillisesta käyttötarkoituksesta. Toisaalta se edistäisi myös tietyn ja nimenomaisen käyttötarkoituksen edellytysten toteutumista.

Ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 45 perustelukappaleen, lakisääteinen velvoite -perusteeseen liittyvän kansallisen liikkumavaran osalta jäsenvaltioilla näyttäisi olevan mahdollisuus paitsi täsmentää edellytyksiä käsittelyn lainmukaisuudesta, myös tarvittaessa ottaa käyttöön tarkkojakin vaatimuksia muun muassa käsittelyn tarkoituksen rajoituksista, rekisterinpitäjän määrittämisestä, säilyttämisajoista sekä niistä tahoista, joille henkilötietoja voidaan ylipäänsä luovuttaa tai siitä minkä tyyppisiä henkilötietoja voidaan käsitellä. Lisäksi on mahdollista säätää myös muista toimenpiteistä, joilla pyritään varmistumaan asianmukaisesta ja laillisesta henkilötietojen käsittelystä.[200]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 41 perustelukappaleen mukaan silloin kun tietosuoja-asetuksessa viitataan käsittelyn oikeusperusteeseen tai lainsäädäntötoimeen, ei siinä välttämättä edellytetä parlamentissa hyväksyttyä säädöstä. Käsittelyn oikeusperusteen tai lainsäädäntötoimen tulisi kuitenkin olla selkeä ja täsmällinen. Lisäksi tällaisen oikeusperusteen tai lainsäädäntötoimen soveltamisen tulisi olla ennakoitavaa Euroopan unionin tuomioistuimen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti.

---

[199] PeVL 14/2018 vp, s. 3; TATTI-työryhmän mukaan kansallista liikkumavaraa arvioitaessa on huomioitava, että asetuksen suorasta sovellettavuudesta johtuen, asetuksen sallimaa kansallista liikkumavaraa ei voida arvioida täysin samoin perustein kuin direktiivin vastaavaa. Tämä vaikuttaa muun muassa erityislainsäädännön välttämättömyyden arviointiin. Lisäksi kansallista liikkumavaraa tulisi käyttää vain tietosuoja-asetuksen mahdollistamissa puitteissa ja ottaen huomioon tietosuoja-asetuksen tavoitteet. Sääntelyn tarve tulisi myös aina perustella. Ks. TATTI 2017, s. 39 ja TATTI 2018, s. 38.
[200] TSA, johdanto-osan 45 kappale.

5.4 Elintärkeä etu

Neljäs yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista käsittelyn oikeusperusteista on elintärkeiden etujen (*vital interests*) suojaaminen. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan d alakohdan perusteella henkilötietojen käsittely on sallittua silloin kun se on tarpeen rekisteröidyn itsensä tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeän edun suojaamiseksi. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 46 perustelukappaleessa todetaan, että silloin kun henkilötietojen käsittelylle ei ole muuta ilmeistä oikeusperustetta, voidaan henkilötietoja käsitellä ainoastaan toisen luonnollisen henkilön[201] elintärkeän edun suojelemiseksi.

Elintärkeän edun käsite on kuitenkin avoin. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 46 perustelukappaleen perusteella elintärkeällä edulla tarkoitettaisiin sellaista etua, joka on olennainen henkilön hengen kannalta. Johdanto-osan sanamuodon perusteella elintärkeän edun käsitettä on tulkittava sen yleiskielistä merkitystä tiukemmin. Johdanto-osan 46 perustelukappaleen mukaan henkilötietojen käsittely elintärkeän edun perusteella voi tulla sovellettavaksi esimerkiksi humanitaarisista syistä, kuten epidemioiden[202] ja niiden leviämisen seuraamiseksi tai humanitaarisissa hätätilanteissa, kuten luonnonkatastrofien ja ihmisen aiheuttamien katastrofien yhteydessä. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että henkilötietojen käsittely tietosuoja-asetuksen 6(1)(d) artiklan elintärkeän edun perusteella voisi tulla lähinnä sovellettavaksi silloin kun suostumusta henkilötietojen käsittelyyn ei kyetä saamaan esimerkiksi sen vuoksi, ettei rekisteröity kykene sitä antamaan tai yksilöllisiä suostumuksia ei ole mahdollista saada laajoilta ihmisjoukoilta hätätilanteen aikana.[203] Lisäksi oikeuskirjallisuuden mukaan peruste henkilötietojen käsittelylle elintärkeän edun perusteella voisi olla myös esimerkiksi silloin kun varoitetaan

[201] Sanamuodossa korostetaan luonnollisen henkilön (*natural person*) käsitettä. Tosin tietosuoja-asetus ei ylipäänsä koske oikeushenkilöiden (*legal person*) henkilötietojen käsittelyä. Oikeushenkilön henkilötietoja voivat olla esimerkiksi oikeushenkilön nimi, oikeudellinen muoto ja yhteystiedot. Toisaalta taas kyse lienee tulkinnan kannalta perustellusta korostuksesta, koska eri jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä tai oikeustieteessä saattaa ilmetä toisistaan poikkeavia käsityksiä oikeussubjektin käsitteestä ja sen jaottelusta. Tietosuoja-asetuksen soveltamisala jättää siinä suhteessa tulkinnan varaa, että sanamuodollisesti tavoitteena on sulkea soveltamisalan ulkopuolelle ”– – erityisesti oikeushenkilön muodossa perustettujen yritysten henkilötietojen käsittely– –” (TSA, johdanto-osan 14 kappale).

[202] Vuoden 2020 COVID-19 -koronaviruspandemian seurauksena Euroopan tietosuojaneuvosto antoi lausunnon henkilötietojen käsittelystä pandemian vastaisessa taistelussa. Euroopan tietosuojaneuvosto painotti, että myös epätavallisen hätätilanteen aikana tulee huomioida tietosuojalainsäädännön yleiset vaatimukset ja varmistaa, että tiedot ovat asianmukaisesti suojattu. Myös hätätilan oikeuttamien mahdollisten poikkeusmenettelyiden tulee olla oikea suhtaisia ja rajoittua vain siihen kestoon, kun hätätilanne on olemassa. EDPB, Statement 19.3.2020, s. 1–2.

[203] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 105.

hengenvaarallisesta ympäristötekijästä, kuten kaasusta tai savusta, tai jonkin elintarvikkeen hengenvaarallisesta myrkyllisyydestä.[204]

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleiset tietosuojaperiaatteet tulee huomioida silloinkin, kun henkilötietoja käsitellään elintärkeän edun suojaamiseksi. Tällöinkin voidaan käsitellä tietoja vain sellaisessa laajuudessa kuin se on tarpeen elintärkeiden etujen suojaamiseksi. Tietoja ei esimerkiksi saa luovuttaa viranomaisille muuta tarkoitusta varten, kuin pelkästään kyseessä olevan elintärkeän edun suojaamista varten.[205]

5.5 Yleistä etua koskeva tehtävä tai julkisen vallan käyttäminen

Viides yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista käsittelyn oikeusperusteista on yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen (*a task carried out in the public interest*) tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttäminen (*in the exercise of official authority vested in the controller*). Tämä henkilötietojen oikeusperuste ilmenee yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdasta. Ottaen huomioon kyseisen artiklan sanamuoto, pelkkä yleistä etua koskeva tehtävä tai julkisen vallan käyttäminen ei tietenkään itsessään ole peruste henkilötietojen käsittelyllä, vaan edellytyksenä on käsittelyn tarpeellisuus tällaisen tehtävän suorittamisen onnistumiseksi. Kuten kaikkien muiden henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden kohdalla, myös yleisen edun tai julkisen vallan perusteella tehtävän henkilötietojen käsittelyn laajuus on rajattu tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleisillä tietosuojaperiaatteilla. Tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklan mukainen yleistä etua koskevan tehtävän suorittaminen tai julkisen vallan käyttäminen on tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) artiklan mukaisen lakisääteisen velvoitteen ohella toinen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista, jonka osalta yleinen tietosuoja-asetus sallii kansallista liikkumavaraa jäsenvaltioille.

---

[204] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 106, jossa mainitaan myös henkilötietolain aikainen ns. myrkkyoliivitapaus, jossa vaarallista botuliinimyrkkyä sisältäneiden oliivipurkkien ostajia selvitettiin, jäljitettiin ja kontaktoitiin rekisteritietojen avulla. Henkilötietoja käsiteltiin tapauksessa elintärkeän edun perusteella. Tietosuojavaltuutettu (TSV) katsoi, että elintärkeän edun suojaamiseksi voi olla oikeutettua yhdistää esimerkiksi kanta-asiakasrekisterissä olevat tiedot ostotapahtumajärjestelmään (TSV dnro 2364/452/2011). Kirjoittajien mukaan vastaavaan tapaukseen voisi nykyään soveltaa tietosuoja-asetuksen mukaista elintärkeää etua koskevaa henkilötietojen käsittelyn oikeusperustetta.

[205] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 106.

Kuten henkilötietojen käsittelyssä 6(1)(c) artiklan lakisääteisen velvoitteen perusteella, tulee myös 6(1)(e) artiklan yleisen edun tai julkisen vallan käyttämisen perusteella suoritettavalla henkilötietojen käsittelyllä oltava perusta Euroopan unionin oikeudessa tai jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä. Tämä todetaan tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 45 perustelukappaleessa. Lakisidonnaisuus, eli henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteiden perustuminen lainsäädäntöön, on erityisen tärkeää oikeusvaltion ja laillisuusperiaatteen kannalta, etenkin kansallista liikkumavaraa sallivien 6(1)(c) ja 6(1)(e) artiklojen soveltamisen kohdalla. Tosin tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 41 perustelukappaleen mukaan ei oikeusperusteeksi välttämättä edellytetä jäsenvaltion parlamentissa hyväksyttyä säädöstä. Oikeusperusteen tulisi siitä huolimatta olla selkeä ja täsmällinen, ja sen soveltamisen ennakoitavaa EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti. Tietosuoja-asetuksen 6(3) artiklan mukaan Euroopan unionin oikeuden tai jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön on myös täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja lisäksi oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.[206]

Tietosuoja-asetuksen 45 kohdan mukaan Euroopan unionin oikeudessa tai jäsenvaltioiden kansallisissa lainsäädännöissä tulisi näissä tilanteissa määritellä käsittelyn tarkoitus. Lisäksi tulisi määritellä, millainen taho voi olla rekisterinpitäjä, kun henkilötietoja käsitellään yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai julkisen vallan käyttämiseksi. Eli voiko rekisterinpitäjänä näissä tilanteissa toimia julkinen viranomainen vai muu julkisoikeudellinen tai yksityisoikeudellinen taho. Edelleen todetaan, että jokaista yksittäistä henkilötietojen käsittelytilannetta varten ei edellytetä omaa erityislakiaan, vaan erilaiset henkilötietojen käsittelytilanteet voivat perustua myös vain yhteen lakiin. Näin ollen jäsenvaltiot voivat perustaa tietosuoja-asetusta koskevat täsmennyksensä yleislakeihin, mikä selkeyttää tietosuojasääntelyä.

[206] Ratkaisussa KHO 2020:8 korkein hallinto-oikeus totesi, ettei Verohallinnon tietopyyntö ollut lainmukainen, kun otettiin huomioon EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen edellyttämä oikeasuhteisuus. Tapauksessa Verohallinto oli verotusmenettelystä annetun lain 21 §:n perusteella vaatinut listausta kaikista pankin asiakkaista vertailutietotarkastuksen suorittamista varten.

5.5.1 Tiedot yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa olevan henkilön tehtävistä

Suomessa tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklaa on täsmennetty tietosuojalain 4 §:ssä. TiSL 4 §:n mukaan henkilötietoja saa tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklan mukaisesti käsitellä neljässä tilanteessa. Ensimmäinen tilanne on henkilötietojen käsittely, joka koskee yhteiskunnallisesti merkittävässä olevien henkilöiden asemaa ja tehtäviä. Tietosuojalain 4 §:n 1 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittu, kun kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä sekä niiden hoitoa julkisyhteisössä, elinkeinoelämässä, järjestötoiminnassa tai muussa vastaavassa toiminnassa kuvaavista tiedoista siltä osin kuin käsittelyn tavoite on yleisen edun mukainen ja käsittely on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Tämän kohdan tavoitteena on turvata mahdollisuuksia osallistua vallan käytön valvontaan sekä yhteiskunnalliseen keskusteluun.[207]

Kohdan sanamuoto edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn tavoitteen tulee olla yleisen edun mukainen. Tätä vaatimusta voisi oikeuskirjallisuuden mukaan toteuttaa esimerkiksi poliitikkojen kannanotot, verovarojen käytön valvonta tai julkisen vallan valvonta.[208] Lisäksi kohdan sanamuoto edellyttää käsittelyn oikeasuhtaisuutta. Tietosuojalain esitöiden mukaan oikeasuhtaisuutta voitaisiin arvioida kerättyjen henkilötietojen määrän lisäksi myös muun muassa käsittelytoimenpiteiden perusteella. Edelleen todetaan, että kohta ei oikeuttaisi pitämään henkilötietoja julkisesti saatavilla. Lisäksi todetaan, että mikäli henkilötietoja käsitellään tällä perusteella, tulisi kaikilta muilta osin noudattaa yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Lisäksi esitöissä todetaan, että myös yleisen tietosuoja-asetuksen III luvun mukaiset rekisteröidyn oikeudet, kuten esimerkiksi vastustamisoikeus ja oikeus tietojen poistamiseen, tulisivat sovellettaviksi täysimääräisesti.[209]

5.5.2 Viranomaisen yleisen edun mukaisen tehtävän suorittaminen

Toiseksi tietosuojalain 4 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittu, kun käsittely on tarpeen ja oikeasuhtaista viranomaisen toiminnassa yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi. Tietosuojalain esitöiden mukaan tämän kohdan tarkoituksena

[207] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 108.
[208] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 108.
[209] HE 9/2018 vp, s. 79.

on mahdollistaa viranomaisten suorittama henkilötietojen käsittely niissä tilanteissa, kun käsittelyn oikeusperustetta ei voida johtaa viranomaista koskevasta tehtävä- tai toimivaltasäännöksestä tai erityislainsäädännöstä. Esitöiden mukaan tietosuojalain 4 §:n 2 kohta mahdollistaisi esimerkiksi viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävät [210]

Sanamuodon mukaan tietosuojalain 4 §:n 2 kohta edellyttää tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta. Esitöiden mukaan tarpeellisuuden vaatimus mahdollistaa sellaisen henkilötietojen käsittelyn, joka on asianmukaisesti perusteltua, kun otetaan huomioon viranomaisen tehtävät ja toimivalta. Esitöiden mukaan oikeasuhtaisuuden vaatimus taas selkiyttää viranomaisen velvollisuutta arvioida käsittelyn oikeasuhtaisuutta tapauskohtaisesti. Lisäksi todetaan, että viranomaisen tulisi ottaa arviossaan huomioon paitsi yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset tietosuojaperiaatteet, kuten tietojen minimoinnin periaate, myös rekisteröidyn edut ja perusoikeudet.[211]

Tietosuojalain esitöiden mukaan 4 §:n 2 kohdan tarkoituksena ei ole mahdollistaa henkilötietojen myöhempää käsittelyä, joka olisi yhteensopimatonta alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa. Esitöissä todetaan myös, että tietosuojalain 4 §:n 2 kohta koskee ainoastaan viranomaisen suorittamaa henkilötietojen käsittelyä. Siinä tapauksessa, että julkista hallintotehtävää hoitaa muu kuin viranomainen, tulisi henkilötietojen käsittely perustaa yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(c) tai 6(1)(f) artikloihin, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi ja oikeutetun edun perusteella.[212]

5.5.3 Tieteellinen tai historiallinen tutkimus ja tilastointi

Kolmanneksi tietosuojalain 4 §:n 3 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittu, kun käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden. Tietosuojalain esitöiden mukaan säännöksellä on tarkoitus täsmentää yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklan soveltamista. Esitöiden mukaan säännöksen perusteella henkilötietoja voisivat käsitellä niin luonnolliset henkilöt kuin yksityiset tai julkiset

[210] HE 9/2018 vp, s. 79–80.
[211] HE 9/2018 vp, s. 79.
[212] HE 9/2018 vp, s. 80.

oikeushenkilöt. Toimijoiden piiriä ei ole säännöksellä rajoitettu. Toisaalta tieteellinen tai historiallinen tutkimus tai tilastointi voidaan perustaa myös muuhun yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaiseen käsittelyn oikeusperusteeseen.[213]

Sanamuodon mukaan myös TiSL 4 §:n 3 kohdan mukainen käsittely tulee olla tarpeellista ja oikeasuhtaista. Esitöiden mukaan tarpeellisuuden ja oikeasuhtaisuuden arvioinnissa on kiinnitettävä aivan erityistä huomiota yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(c) artiklan mukaiseen tietojen minimoinnin periaatteeseen ja 5(1)(e) artiklan mukaiseen säilytyksen rajoittamisen periaatteeseen. Rekisterinpitäjällä on osoitusvelvollisuus käsittelyn tarpeellisuudesta ja oikeasuhtaisuudesta. Esitöissä todetaan, että säännöksen tarkoittamaa henkilötietojen käsittelyä tilastollista tarkoitusta varten voi olla esimerkiksi palkkatilastointia varten suoritettava käsittely.[214]

5.5.4 Tutkimus- ja kulttuuriperintöaineistojen arkistointi

Neljänneksi tietosuojalain 4 §:n 4 kohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittu, kun henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin liittyvien henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden. Tietosuojalain esitöiden mukaan tämän säännöksen tarkoitus on täydentää ja täsmentää yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklaa Suomen tutkimusjärjestelmän ja oikeusjärjestelmän olosuhteissa. Suomessa ei esimerkiksi ole lainsäädäntöä kaikkien merkittävien arkistointitoimijoiden asemasta.[215]

Esitöiden mukaan TiSL 4 §:n 4 kohdalla ei haluta rajoittaa tieteellisessä ja historiallisessa tutkimuksessa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn alaa siitä, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artikla itsessään sallii. Esitöissä todetaan, että TiSL 4 §:n 4 kohdalla ei ole tarkoitus määritellä henkilötietojen käsittelyn laajuutta, joka koskee yleisen edun mukaista arkistointitarkoitusta. Käsittelyn laajuuden määrittelee viime kädessä EU-tuomioistuimen tulkintakäytäntö. Esitöiden mukaan yleisen edun mukaisessa

[213] HE 9/2018 vp, s. 81.
[214] HE 9/2018 vp, s. 81–82.
[215] HE 9/2018 vp, s. 82.

arkistointitarkoituksessa tapahtuva tietojen käsittely voi säilyttämisen lisäksi koskea muutakin aineiston käsittelyä, kuten järjestelyä, yhdistelyä ja metatietojen määrittelyä.[216]

Yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(b) artiklan käyttötarkoitussidonnaisuus lähtökohtaisesti kieltää poikkeamasta henkilötietojen alkuperäisestä käyttötarkoituksesta. Tietosuoja-asetuksen 5(1)(e) artiklan säilytyksen rajoittaminen taas lähtökohtaisesti kieltää säilyttämästä henkilötietoja liian pitkiä aikoja. Kyseisissä artikloissa kuitenkin todetaan, että henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa ei ole yhteensopimatonta alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa ja tässä tarkoituksessa tietoja on mahdollista säilyttää pidempiä aikoja. Molemmat artiklat edellyttävät, että arkistoinnin tulee olla yleisen edun mukaista. Tietosuoja-asetuksen 89 artiklassa säädetään tutkimus- tai arkistointitarkoituksia koskevista henkilötietojen käsittelyn suojatoimista ja poikkeuksista.

Tietosuojalain esitöissä todetaan, että kulttuuriperintöaineistoja tallennetaan laajasti muun muassa kirjastoissa, museoissa ja arkistoissa. Tällaiset toimijat voivat olla sekä yksityisiä tahoja että viranomaisia. TiSL 4 §:n 4 kohdan säännöksellä ei esitöiden mukaan ole tarkoitus rajoittaa sitä, mitkä tahot voisivat käsitellä tietoja arkistointitarkoituksessa. Myös luonnollinen henkilö voisi käsitellä henkilötietoja tämän käsittelyn oikeusperusteen nojalla. Esitöiden mukaan viranomaisen osalta kuitenkin arkistointitehtävistä säädettäisiin lailla. Esitöiden mukaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimusaineistojen käsittelyä koskisivat samat edellytyksen kuin kulttuuriperintöaineistojakin. Käsittelyn tulee joka tapauksessa olla yleisen edun mukaista ja huomioon on otettava käsittelyn suhde rekisteröidyn oikeuksiin. Esitöiden mukaan arkistointi edellyttää ensinnäkin tarveharkintaa ja toisekseen suhteellisuusarviota. Vastuu henkilötietojen käsittelystä yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisesti myös säilyy rekisterinpitäjällä, vaikka tiedot olisikin arkistoitu.[217]

Säännöksen sanamuoto edellyttää henkilötietojen käsittelyn osalta tarpeellisuutta ja oikeasuhtaisuutta. Tietosuojalain esitöiden mukaan näillä vaatimuksilla tarkoitetaan sitä, että rekisterinpitäjän tulisi säännöllisesti arvioida, onko tietyn henkilötiedon tai henkilötietoryhmän säilyttäminen oikeutettua suhteessa yleisen edun mukaiseen

[216] HE 9/2018 vp, s. 82.
[217] HE 9/2018 vp, s. 82–83.

arkistointitarpeeseen. Esitöiden mukaan arkistointitarpeen arviointiin vaikuttaa erityisesti tietoihin kohdistuva tutkimuksellinen ja kulttuuriperinnöllinen arvo. Edelleen todetaan, että aivan erityistä huomiota kyseisen arvion kannalta tulee kiinnittää yleisen tietosuoja-asetuksen 5(1)(c) artiklan mukaiseen tietojen minimointiin ja 5(1)(e) artiklan mukaiseen säilytyksen rajoittamiseen.[218]

Tietosuojalain esitöiden mukaan TiSL 4 §:n 4 kohta koskisi tutkimusaineistoja ja kulttuuriperintöaineistoja. Kulttuuriperintöaineiston osalta todetaan, siihen voi sisältyä laajasti erilaista aineistoa, kuten historiaa, taidetta ja luonnonperintöä. Tällaista aineistoa voivat olla esimerkiksi asiakirjat, esineet, painotuotteet, taideteokset, luonnontieteelliset aineistot, kuvat, audiovisuaaliset aineistot sekä dokumentti- ja kyselyaineistot. Yleinen tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki kuitenkin soveltuvat mainittuihin aineistoihin vain, mikäli aineisto itse tai sen kuvailutiedot sisältävät henkilötietoja.[219]

Tietosuojalain esitöiden mukaan TiSL 4 §:n 4 kohta mahdollistaisi kulttuuriperintöaineistojen käsittelyn myös siinä tarkoituksessa, että aineisto saatetaan käytettäväksi. Tällöin rekisterinpitäjän tulee arvioida käsittelyn tarpeellisuus ja oikeasuhtaisuus suhteessa aineiston käytettäväksi saattamisella tavoiteltuun päämäärään nähden. Esitöiden mukaan oikeasuhtaisuutta arvioidaan henkilötietojen käsittelyn yleisten periaatteiden ja rekisteröidyn oikeuksien kautta. Esitöiden mukaan, kun saatetaan käytettäväksi esimerkiksi laajoja valokuva-aineistoja, tulee tällöin kiinnittää huomiota muun muassa valokuvien ikään sekä siihen, missä laajuudessa aineisto saatettaisiin käytettäväksi.[220]

---

[218] HE 9/2018 vp, s. 83.
[219] HE 9/2018 vp, s. 83.
[220] HE 9/2018 vp, s. 83. Teoksessa Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 115 esitetään, että arkistointitarkoitus ei soveltuisi henkilötietojen käsittelyn perusteeksi muun muassa valokuva-aineistojen kohdalla silloin, kun ne saatetaan kaikkien käytettäväksi internetin kautta. Tulkinta on sinänsä henkilötietojen käsittelyn yleisten periaatteiden kannalta ymmärrettävä, mutta toisaalta näin vahva tulkinta on kritiikille altis. Oman tulkintani mukaan tietosuojalain esitöiden (HE 9/2018 vp) toteamus siitä, että arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota esimerkiksi valokuvien ikään ja käytettäväksi saattamisen laajuuteen, ei sulje pois valokuvien tai muiden aineistojen saattamista yleisesti saataville internetiin. Kiinnittäisin erityistä huomiota aineiston ikään silloin kun arvioidaan, voiko aineiston saattaa yleisesti saataville. Katson, että esimerkiksi talvisodan tai jatkosodan aikaiset asialliset sotahistorialliset valokuva-aineistot voisi saattaa yleisesti käytettäväksi internetin kautta TiSL 4 §:n 4 kohdan perusteella.

5.6 Rekisterinpitäjän tai kolmannen oikeutettu etu

Kuudes yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisista käsittelyn oikeusperusteista on henkilötietojen käsittely oikeutettujen etujen (*legimitate interests*) toteuttamiseksi. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan f alakohdan mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, mikäli ”käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutettujen etujen toteuttamiseksi, paitsi milloin henkilötietojen suojaa edellyttävät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet syrjäyttävät tällaiset edut, erityisesti jos rekisteröity on lapsi.”

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 47 perustelukappaleen mukaan oikeutettu voi muodostaa perusteen henkilötietojen käsittelylle, elleivät rekisteröidyn edut tai perusoikeudet ja -vapaudet ole tätä painavampia. Lisäksi tulee ottaa huomioon rekisteröidyn kohtuulliset odotukset, jotka koskevat hänen ja rekisterinpitäjän välistä suhdetta. Johdanto-osan 47 perustelukappaleessa todetaan, että säännöksen tarkoittama oikeutettu etu voi tulla kyseeseen esimerkiksi silloin, kun rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä on merkityksellinen ja asianmukainen suhde. Tällainen suhde voi olla esimerkiksi asiakas- tai palvelusuhde. Edelleen todetaan, että henkilötietojen käsittely on rekisterinpitäjän oikeutetun edun mukaista silloin kun käsittely on ehdottoman välttämätöntä petosten estämiseksi. Johdanto-osan mukaan myös henkilötietojen käsittely suoramarkkinointitarkoituksissa voisi olla rekisterinpitäjän oikeutetun edun mukaista.[221] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 48 perustelukappaleessa todetaan, että henkilötietojen siirto konsernin sisällä sisäisistä hallinnollisista syistä voisi olla rekisterinpitäjän oikeutetun edun mukaista. Tällaisessa tilanteessa tulee myös noudattaa tietosuoja-asetuksen periaatteita ja vaatimuksia henkilötietojen siirrolle.[222]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 47 perustelukappaleen mukaan oikeutetun edun olemassaoloa tulee arvioida huolellisesti. Arvioinnissa tulee kiinnittää muun muassa siihen, oliko rekisteröity voinut kohtuudella odottaa jo henkilötietojen keräämisen yhteydessä, että hänen henkilötietojaan käsiteltäisiin myös oikeutetun edun perusteella. Edelleen todetaan, että etenkin rekisteröidyn edut ja perusoikeudet voivat syrjäyttää rekisterinpitäjän

[221] TSA, johdanto-osan 47 kappale.
[222] TSA, johdanto-osan 48 kappale.

oikeutetun edun, mikäli rekisteröity ei voinut kohtuudella odottaa, että hänen henkilötietojaan käsiteltäisiin myös jatkossa.[223]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 47 perustelukappaleessa todetaan 6(1)(f) artiklan soveltamisen osalta, että oikeutettu etu -käsittelyperustetta ei tulisi soveltaa viranomaisten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn, jota ne suorittavat tehtäviensä yhteydessä. Tämä johtuu siitä, että lainsäätäjän tulee lailla vahvistaa oikeusperuste henkilötietojen käsittelylle viranomaisten osalta.[224] Viranomaisten suorittaman henkilötietojen käsittelyn rajaaminen 6(1)(f) artiklan ulkopuolelle onkin perusteltua, koska julkisen vallan käytön, ja sitä myötä viranomaisten toiminnan tulee perustua tarkoin lakiin.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 49 perustelukappaleen perusteella henkilötietojen käsittely on oikeutetun edun mukaista, mikäli sillä varmistetaan verkko- ja tietoturvallisuutta ja käsittely on tämän kannalta ehdottoman välttämätöntä ja oikeasuhtaista ”jotta viranomaiset, tietoturvaloukkauksiin ja niiden ennaltaehkäisyyn keskittyvät CERT-ryhmät (Computer Emergency Response Teams), tietoturvaloukkauksiin reagoivat ja niitä tutkivat CSIRT-toimijat (Computer Security Incident Response Teams), sähköisten viestintäverkkojen ja -palvelujen tarjoajat sekä turvallisuusteknologian ja -palvelujen tarjoajat voivat varmistaa verkko- ja tietoturvallisuuden eli verkon tai tietojärjestelmän kyvyn suojautua tietyllä suojatasolla onnettomuuksilta tai laittomilta taikka ilkivaltaisilta toimilta, jotka vaarantavat tallennettujen tai siirrettävien henkilötietojen saatavuuden, aitouden, eheyden ja luottamuksellisuuden ja niihin liittyvien, verkoissa ja tietojärjestelmissä tarjottujen tai välitettävien palvelujen turvallisuuden.” Edelleen todetaan, että esimerkiksi luvattoman pääsyn ehkäiseminen sähköisiin viestintäverkkoihin ja vahingollisen koodin jakamisen ehkäiseminen voisivat olla tällaisia toimia. Kuten myös esimerkiksi palvelunestohyökkäysten ja sähköisille viestintäjärjestelmille ja tietokoneille aiheutuvien vahinkojen estämistoimet.[225]

Tietosuoja-asetuksen 6(1)(f) artiklan sanamuodon mukaan oikeutetun edun soveltamisen edellytyksenä on intressivertailu rekisterinpitäjän oikeutetun edun ja rekisteröidyn etujen

[223] TSA, johdanto-osan 47 kappale.
[224] TSA, johdanto-osan 47 kappale.
[225] TSA, johdanto-osan 49 kappale.

ja oikeuksien välillä. Tällaisesta intressipunninnasta käytetään oikeutetun edun arvioinnin yhteydessä termiä *tasapainotesti* (*balancing test*).[226] Tietosuoja-asetuksen 6(1)(f) artiklan sanamuodon mukaan henkilötietoja ei saa käsitellä oikeutetun edun perusteella, mikäli rekisteröidyn edut, oikeudet tai vapaudet syrjäyttävät rekisterinpitäjän tai kolmannen osapuolen oikeutetut edut. Tämän vuoksi näiden oikeutettujen etujen tulee olla rekisteröidyn etuja ja oikeuksia painavampia. Lähtökohtana on, että yksityishenkilön oikeudet ja edut ovat rekiserinpitäjän etuja suojatumpia.[227] Osoitusvelvollisuuden vuoksi rekisterinpitäjän on suositeltavaa laatia kirjallinen kuvaus tasapainotestistä.[228]

Oikeutetun edun kohdalla on myös arvioida mikä tekee tietystä edusta ylipäänsä oikeutetun. Henkilötietodirektiivin aikana tietosuojatyöryhmä WP 29 on todennut muun muassa, että oikeutettu etu voisi käsittää hyvinkin erilaisia intressejä.[229] Oikeutettu etu voi olla esimerkiksi taloudellinen tai oikeudellinen.[230] Tällaisten intressien tulee kuitenkin olla lainsäädännön mukaan hyväksyttäviä. [231] Tietosuojatyöryhmä on laatinut ei-tyhjentävän luettelon yleisistä asiayhteyksistä, joiden yhteydessä voi herätä kysymys oikeutetusta edusta. Tällaisia asiayhteyksiä ovat muun muassa oikeusvaateiden täytäntöönpano ja velanperintä, ilmiantojärjestelmät (*whistleblowing schemes*), työntekijöiden valvonta turvallisuussyistä ja väärinkäytösten ehkäiseminen.[232]

5.7 Erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva käsittely

Yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artikla koskee henkilötietojen käsittelyä, johon liittyy erityisiä henkilötietoryhmiä (*special categories of personal data*). Erityisillä henkilötietoryhmillä tarkoitetaan sellaisia henkilötietoja, jotka ovat yksityisyyden kannalta erityisen

[226] Ks. WP 217, s. 32
[227] WP 217, s. 32; Tietosuojavaltuutettu, Rekisterinpitäjän oikeutettu etu.
[228] Tietosuojavaltuutettu, Rekisterinpitäjän oikeutettu etu.
[229] WP 217, s. 26
[230] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 103. Ks. myös Asia C-131/12, *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317, kohta 73, jossa katsottiin, että hakukoneen ylläpitäjän suorittama henkilötietojen käsittely saattoi kuulua henkilötietodirektiivin oikeutettua intressiä koskevan käsittelyn oikeusperusteen soveltamisalaan. Oikeutettua intressiä käsiteltiin myös asiassa C-582/14, *Patrick Breyer v Bundesrepublik Deutschland*, ECLI:EU:C:2016:779, kohta 60.
[231] WP 217, s. 27
[232] Ks. tarkempi luettelo WP 217, s. 26.

riskialttiita. Aiemmin tällaisista tiedoista käytettiin nimitystä arkaluonteiset tiedot.[233] Tällaisia tietoja tulee suojella erityisen tarkasti, koska tällaisten tietojen käsittely voi aiheuttaa huomattavia riskejä rekisteröidyn perusoikeuksien ja –vapauksen kannalta.[234] Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Tällaisten tietojen käsittely on sallittua ainoastaan 9 artiklan 2 kohdassa luetelluissa poikkeustapauksissa. Tietosuoja-asetus sallii 9 artiklan 4 kohdan perusteella kansallista liikkumavaraa geneettisten tietojen, biometristen tietojen ja terveystietojen käsittelyn osalta. Erityisiin henkilötietoryhmiin liittyvässä käsittelyssä rekisterinpitäjän tulee selvittää, voiko tällaisia tietoja käsitellä suoraan tietosuoja-asetuksen nojalla, vai edellytetäänkö lisäksi erityislainsäädäntöä tai sopimukseen perustuvaa menettelyä.[235]

Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan perusteella erityisiä henkilötietoryhmiä ovat rotu[236] tai etninen alkuperä, poliittiset mielipiteet, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus, ammattiliiton jäsenyys, terveyttä koskevat tiedot ja seksuaalista suuntautumista koskevat tiedot. Näiden tietojen käsittely on kiellettyä. Myös geneettisten tai biometristen tietojen[237] käsittely on kiellettyä, mikäli se tehdään henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 51 perustelukappaleessa todetaan, että valokuvien käsittelyä ei tulisi automaattisesti katsoa henkilötietojen erityisryhmien käsittelyksi, koska valokuvat täyttävät biometristen tietojen määritelmän vain siinä tapauksessa, että niitä käsitellään erityisin teknisin menetelmin, joiden vuoksi luonnollinen henkilö voidaan tunnistaa yksilöllisesti tai todentaa. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa kuitenkin säädetään poikkeustilanteista, joiden perusteella edellä mainittuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja on mahdollista käsitellä.

Ensimmäinen poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(a) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan

---

[233] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 148. Englanniksi arkaluonteisista henkilötiedoista käytetään nimitystä *sensitive data*.
[234] TSA, johdanto-osan 51 kappale.
[235] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Erityisten henkilötietoryhmien käsittely.
[236] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 51 perustelukappaleessa todetaan, että ”[i]lmaisun ”rotu” käyttäminen tässä asetuksessa ei kuitenkaan tarkoita sitä, että unioni hyväksyisi teorioita, joilla yritetään määrittää eri ihmisrotujen olemassaolo.”
[237] Geneettiset tiedot (*genetic data*) ja biometriset tiedot (*biometric data*) määritellään yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 13 ja 14 kohdassa.

käsitellä rekisteröidyn *nimenomaisella suostumuksella* (*explicit consent*), ellei tätä mahdollisuutta ole rajoitettu jäsenvaltion kansallisella lainsäädännöllä tai Euroopan unionin oikeudella. Kansallisessa lainsäädännössä tai unionin oikeudessa voidaan sulkea pois mahdollisuus siihen, että nimenomaisella suostumuksella voisi kumota henkilötietojen erityisryhmien lähtökohtaisen käsittelykiellon. Suostumuksen nimenomaisuudella viitataan siihen tapaan, miten suostumus annetaan. Nimenomaisuuden vaatimuksen voi täyttää esimerkiksi suostumusta koskevan lausuman allekirjoittaminen sähköisesti tai kaksivaiheisella varmistuksella.[238]

Toinen poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(b) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli se on *tarpeen velvoitteiden tai erityisten oikeuksien noudattamiseksi työoikeuden, sosiaaliturvan ja sosiaalisen suojelun alalla*. Tietosuoja-asetuksen johdantoosan 52 perustelukappaleen mukaan eläkkeet luetaan sosiaalisen suojelun piiriin. Tietosuoja-asetuksen 9(2)(b) artiklan sanamuodon mukaan tällainen käsittely tulee kuitenkin erikseen sallia jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa. Käsittely voidaan sallia myös työehtosopimuksella, mikäli siinä on määräyksiä asianmukaisista suojatoimista, jotka koskevat rekisteröidyn etuja ja perusoikeuksia. Käsittely on sallittu vain siinä laajuudessa kuin kansallinen laissäädäntö, unionin oikeus tai työehtosopimus sallii.

Kolmas poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(c) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli se on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön *elintärkeiden etujen suojaamiseksi* siinä tapauksessa, että rekisteröity itse on *estynyt antamasta suostumustaa*n joko fyysisesti tai juridisesti.

Neljäs poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(d) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä silloin, kun se suoritetaan poliittisen, filosofisen, uskonnollisen tai ammattiliittotoimintaan liittyvän säätiön, yhdistyksen tai muun voittoa tavoittelemattoman *yhteisön*

[238] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rekisteröidyn suostumus.

laillisen toiminnan yhteydessä, kun käytössä on asianmukaiset suojatoimet. Artiklan d alakohdan mukaan tällaisen käsittely saa koskea vain mainittujen *yhteisöjen jäseniä tai entisiä jäseniä*. Käsittely voi koskea myös sellaisia henkilöitä, joilla on säännölliset ja yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet mainittujen yhteisöihin. Tietoja ei saa myöskään luovuttaa yhteisön ulkopuolelle, ellei rekisteröity ole antanut tähän suostumustaan.

Viides poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(e) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli *rekisteröity on nimenomaisesti saattanut kyseiset tiedot julkisiksi*. On kuitenkin huomattava, että tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset yleiset tietosuojaperiaatteet estävät tällaisessakin tapauksessa käsittelemästä tietoja miten tahansa.

Kuudes poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(f) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli se on *tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi*. Käsittely on myös aina sallittua silloin kun tuomioistuin suorittaa lainkäyttötehtävää.

Seitsemäs poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(g) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli se on *tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä*, ja se on sallittua jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa. Jotta käsittelyn voisi artiklan g alakohdan mukaan perustaa tällaiseen oikeusperusteeseen, edellytetään, että siinä on säädetty asianmukaisista ja erityisistä suojatoimista rekisteröidyn perusteoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Kahdeksas poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(h) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli *se on tarpeen ennalta ehkäisevää tai työterveydenhuoltoa koskevia tarkoituksia varten*. Tällaisia tarkoituksia voivat artiklan h alakohdan mukaan olla työntekijän työkyvyn arviointi, lääketieteelliset diagnoosit ja terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittaminen. Käsittely on sallittua myös terveys- ja sosiaalihuollon palveluiden ja järjestelmien hallintoa varten, mikäli tähän on oikeusperuste jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa tai siitä on tehty sopimus

terveydenhuollon ammattilaisen kanssa ja noudatetaan tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaisia edellytyksiä ja suojatoimia. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja voi käsitellä 9(2)(h) artiklan mukaisiin terveydenhuoltoa koskeviin tarkoituksiin, mikäli tietoja käsittelee tai käsittelystä vastaa sellainen ammattilainen, tai sellainen henkilö, jolla on lakisääteinen salassapitovelvollisuus.

Yhdeksäs poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(i) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli *käsittely on tarpeen kansanterveyteen liittyvän yleisen edun vuoksi*. Tällainen tilanne voi olla artiklan i alakohdan mukaan esimerkiksi suojautuminen vakavalta rajatylittävältä terveysuhalta. Tai lääkkeiden ja lääkinnällisten laitteiden korkean laadun ja turvallisuuden varmistaminen, mikäli tähän on oikeusperuste jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa, jossa on säädetty asianmukaisista ja erityisistä suojatoimenpiteistä, etenkin salassapitovelvollisuudesta. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 54 perustelukappaleessa todetaan, että terveystietojen käsittely yleisen edun perusteella ei saisi johtaa tilanteeseen, jossa kolmannet osapuolet, kuten työnantajat, pankit tai vakuutusyhtiöt pääsisivät käsittelemään henkilötietoja muita tarkoituksia varten.

Kymmenes poikkeustilanne on käsillä tietosuoja-asetuksen 9(2)(j) artiklan mukaisessa tilanteessa. Sen mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli se on *tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia, tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten* ja tähän on tavoitteeseen nähden oikeasuhtainen oikeusperuste jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa, ja lisäksi on säädetty asianmukaisista ja erityisistä suojatoimenpiteistä.

Suomessa yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan sallimaa kansallista liikkumavaraa on käytetty täsmentämällä mainitun artiklan sisältöä tietosuojalain 6 §:ssä. TiSL 6 §:n perusteella tietosuoja-asetuksen 9(1) artiklaa ei sovelleta TiSL 6.1 §:n 1–8 kohtien mukaisissa tapauksissa. Kyseisissä tilanteissa ei sovella 9(1) artiklan kieltoa käsitellä

henkilötietojen erityisryhmiä.[239] Tietosuojalain 6.1 §:n mukaan tällaisten tietojen käsittely on sallittua tilanteissa, joissa: vakuutuslaitos käsittelee terveystietoja vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi (1 kohta); käsittelystä säädetään laissa (2 kohta); käsitellään ammattiliittoon kuulumista koskevia tietoja erityisten oikeuksien ja velvoitteiden noudattamiseksi työoikeuden alalla (3 kohta); terveydenhuollon palveluntarjoaja käsittelee terveystietoja tuottaessaan tai järjestäessään palveluita (4 kohta); sosiaalihuollon palveluntarjoaja käsittele terveystietoja myöntäessään etuuksia tai tuottaessaan tai järjestäessään palveluja (5 kohta); käsitellään terveystietoja ja geneettisiä tietoja antidopingtyössä tai vammaisten ja pitkäaikaissairaiden urheilun mahdollistamiseksi (6 kohta); tietoja käsitellään tieteellistä tai historiallista tukimusta tai tilastointia varten (7 kohta); käsitellään tutkimus- ja kulttuuriperintöaineistoja, pois lukien geneettiset tiedot, yleishyödyllisessä arkistointitarkoituksessa (8 kohta).

Tietosuojalain 6.2 §:n mukaan, kun tietoja käsitellään edellä mainituissa tilanteissa, tulee rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän toteuttaa asianmukaiset ja erityiset suojatoimet. Säännöksessä mainitut suojatoimet ovat: henkilötietoja tallentaneen, muuttaneen tai siirtäneen tahon varmistamisen ja todentamisen jälkeenpäin mahdollistavat toimenpiteet (1 kohta); henkilöstön osaamista parantavat toimenpiteet (2 kohta); tietosuojavastaavan nimittäminen (3 kohta); pääsyn henkilötietoihin estävät sisäiset toimenpiteet (4 kohta); henkilötietojen pseudonymisointi (5 kohta); henkilötietojen salaaminen (6 kohta); käsittelyyn liittyvien palveluiden jatkuvan luottamuksellisuuden, eheyden, käytettävyyden ja vikasietoisuuden varmistaminen, sekä tietoihin pääsyn varmistaminen vian sattuessa (7 kohta); teknisten ja organisatoristen suojatoimien tehokkuuden ja turvallisuuden testaaminen, tutkiminen ja arvioiminen säännöllisesti (8 kohta); erityiset menettelysäännöt tietosuojalainsäädännön noudattamiseksi, kun siirretään henkilötietoja tai käsitellään niitä muuhun tarkoitukseen (9 kohta); tietosuojaa koskevan vaikutustenarvioinnin laatiminen (10 kohta); muut tekniset, menettelylliset ja organisatoriset toimenpiteet (11 kohta).

[239] HE 9/2018 vp, s. 85.

5.8 Rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittely

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artikla koskee rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä. Rikostuomioita ja rikkomuksia koskeva käsittely on erotettu omaan artiklaansa, joten tämän vuoksi tällaiset tiedot eivät kuulu tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaisten erityisten henkilötietoryhmien piiriin.[240] Tietosuoja-asetuksen 10 artikla sallii kansallista liikkumavaraa ja Suomessa sen sisältöä on täsmennetty tietosuojalaissa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 10 artiklan sanamuodon perusteella rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn tulee ensinnäkin perustua johonkin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaiseen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteeseen. Toisekseen rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvän käsittelyn on tapahduttava vain viranomaisen valvonnassa, tai vaihtoehtoisesti käsittelylle tulee olla säädetty oikeusperuste jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä tai Euroopan unionin oikeudessa, jossa on säädetty asianmukaisista suojatoimista rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien suojaamiseksi. Artiklassa on erikseen todettu, että kattavaa rikosrekisteriä voidaan pitää vain julkisen viranomaisen valvonnassa.

Tietosuojalain 7 §:n mukaan tietosuoja-asetuksen 10 artiklassa tarkoitettuihin rikostuomioihin ja rikkomuksiin tai niihin liittyviin turvaamistoimiin liittyviä henkilötietoja voidaan käsitellä, mikäli käsittely on tarpeen oikeusvaateen selvittämiseksi, laatimiseksi, esittämiseksi, puolustamiseksi tai ratkaisemiseksi. Käsittely on TiSL 7 §:n mukaan sallittua myös silloin, kun tietoja käsitellään vakuutuslaitoksen vastuun selvittämiseksi, käsittelystä säädetään laissa, rekisterinpitäjä toteuttaa sille välittömästi laissa säädettyä tehtävää tai tietoja käsitellään tieteellistä tai historiallista tutkimusta tai tilastointia varten.[241]

Tietosuojalain 7 §:n 2 momentin mukaan rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvässä käsittelyssä tulee noudattaa tietosuojalain 6 §:n 2 momentissa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksien suojaamiseksi säädettyjä toimenpiteitä. Säädös tarkoittaa erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn osalta säädettyjä suojatoimia. Näitä suojatoimia on tässä

[240] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 164.
[241] TiSL 7 §:ssä viitataan TiSL 6.1 §:n 1, 2 ja 7 kohtiin.

tutkielmassa käsitelty edellä, erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn yhteydessä. Myös sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (LSVP, 917/2014) on erityissäännös rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelystä. LSVP 145 a §:n mukaan teleyrityksellä on oikeus käsitellä rekisterinpitäjän oikeutetun edun perusteella välttämättömiä tietoja rikoksista, jotka ovat kohdistuneet teleyrityksen liiketoimintaan tai koskevat identiteettivarkauksia. Tietoja voi käsitellä teleyrityksen itseensä tai muihin teleyrityksiin tai asiakkaisiin kohdistuvien vahinkojen ehkäisemiseksi. Tällaiseen toimintaan liittyen teleyrityksellä on oikeus tallentaa ja luovuttaa toiselle teleyritykselle henkilötietoja rikostuomioista, jotka koskevat LSVP 145 a §:ssä lueteltuja rikoksia.

6 REKISTERÖIDYN OIKEUDET

Tiedon aikakaudella (*information age*) tietojen käsittelystä on tullut entistä merkittävämpi osa jokapäiväistä elämää. Samalla tietojen käsittelystä on tullut yksilöiden kannalta entistä vaikeammin ymmärrettävää. Yleensä myös rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän voimasuhteet poikkeavat toisistaan rekisterinpitäjän hyväksi. Tämän epätasapainon pienentämiseksi, rekisteröidylle on annettu tiettyjä tietojen käsittelyyn liittyviä oikeuksia, jotka antavat rekisteröidylle paremmat mahdollisuudet valvoa itseään koskevaa tietojen käsittelyä ja vaikuttaa siihen.[242] Näistä oikeuksista käytetään nimitystä rekisteröidyn oikeudet (*rights of the data subject*) ja ne on sijoitettu yleisen tietosuoja-asetuksen III lukuun. Suomenkielinen käännös ”rekisteröity” on englanninkielistä vastinettaan ”data subject” suppeampi. Yleinen tietosuoja-asetuksen velvoitteiden soveltuminen ei nimittäin edellytä, että tietojen pitäisi olla jossakin rekisterissä, vaan tietosuoja-asetus koskee kaikkea henkilötietojen käsittelyä. Suomenkielistä käsitettä voidaan siten pitää hieman harhaanjohtavana.[243] Yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan rekisteröidyillä on seuraavat oikeudet:

1) Oikeus saada tietoa [244]
2) Oikeus saada pääsy tietoihin [245]
3) Oikeus tietojen oikaisemiseen [246]
4) Oikeus tietojen poistamiseen (”oikeus tulla unohdetuksi”) [247]
5) Oikeus tietojen käsittelyn rajoittamiseen [248]
6) Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen [249]
7) Oikeus vastustaa tietojen käsittelyä [250]
8) Oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi [251]

---

[242] FRA – CoE 2018, s. 205.
[243] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 28. Teoksessa suomenkielistä käännöstä pidetään epäonnistuneena ja jopa harhaanjohtavana. Teoksessa katsotaan, että ihmisten saattaa olla vaikea ymmärtää tietosuoja-asetuksen rekisteröityä koskevien säännösten koskevan heitä riippumatta siitä, onko heidän tietonsa jossakin rekisterissä. Olen samaa mieltä teoksessa esitetyn kanssa.
[244] TSA 12–14 art.
[245] TSA 15 art.
[246] TSA 16 art.
[247] TSA 17 art.
[248] TSA 18 art.
[249] TSA 20 art.
[250] TSA 21 art.
[251] TSA 22 art.

Rekisteröidyn oikeuksiin liittyy kuitenkin myös joitakin rajoituksia. Kaikki rekisteröidyn oikeudet eivät ole kaikissa tilanteissa rekisteröidyn käytettävissä. Käytettävissä oleviin rekisteröidyn oikeuksiin vaikuttaa muun muassa se, millä yleisen tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteella rekisteröidyn henkilötietoja käsitellään. Tiettyjä tilanteita varten tietosuoja-asetuksessa on myös säädetty kieltäytymisperusteista, joiden perusteella on mahdollista kieltäytyä toteuttamasta tiettyjä rekisteröidyn oikeuksia.[252]

Rekisteröidyn oikeuksien käyttöä koskevat yleiset säännökset löytyvät tietosuoja-asetuksen 12 artiklasta, josta löytyy tiedonsaantioikeuden toteuttamista koskevien säännösten lisäksi muun muassa säännökset rekisteröidyn oikeuksien käytön lähtökohtaisesta maksuttomuudesta sekä määräajasta, jolloin rekisterinpitäjän tulee ryhtyä toimenpiteisiin. Tietosuoja-asetuksen 12(2) artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee helpottaa tietosuoja-asetuksen mukaisten rekisteröidyn oikeuksien käyttöä.[253] Säännös koskee sanamuotonsa mukaan kaikkia muita rekisteröidyn oikeuksia paitsi 13–14 artiklan mukaista oikeutta saada tietoa. Toisaalta tietosuoja-asetuksen 12(1) artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet, jotta rekisteröidylle saadaan toimitettua kaikki henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä ja läpinäkyvässä muodossa. Tietojen tulee olla myös helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa. Myös selkeän ja yksinkertaisen kielen käyttöä edellytetään.

Tietosuoja-asetuksen 12(2) artiklassa todetaan, että mikäli rekisteröity haluaa käyttää oikeuksiaan, rekisterinpitäjä ei saa kieltäytyä toimenpiteistä vain sillä perusteella, että kyseessä on tietosuoja-asetuksen 11 artiklan mukainen käsittely, joka ei edellytä tunnistamista. Rekisterinpitäjällä on kuitenkin kieltäytymisperuste, mikäli se pystyy osoittamaan, ettei pysty tunnistamaan rekisteröityä. Tietosuoja-asetuksen 11(2) artiklan mukaan rekisteröity voi kuitenkin käyttää oikeuttaan siinä tapauksessa, että antaa lisätietoja, jotka mahdollistavat rekisteröidyn tunnistamisen. Tietosuoja-asetuksen 12(6) artiklan mukaan

[252] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on eri tilanteissa?
[253] Esimerkiksi tapauksessa, jossa rekisterinpitäjän katsottiin säännönmukaisesti edellyttävän monimutkaista henkilöllisyyden todentamistapaa tapauskohtaisen harkinnan sijaan, katsottiin, ettei rekisterinpitäjä ollut helpottanut rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 22.11.2019.

rekisterinpitäjä voi myös pyytää rekisteröidyltä lisätietoja henkilöllisyyden vahvistamiseksi, mikäli on perusteltua syytä epäillä rekisteröidyn henkilöllisyyttä.[254]

Tietosuoja-asetuksen 12(3) artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee toimittaa ilman aiheetonta viivytystä rekisteröidylle tiedot niistä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt sen vuoksi, että rekisteröity on esittänyt pyynnön rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi. Edelleen todetaan, että rekisterinpitäjän tulee kuitenkin ryhtyä toimiin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun vastaanotti rekisteröidyn pyynnön. Artiklan sanamuodon perusteella rekisterinpitäjän vastauksen viivästyminen enintään kahdella kuukaudella on tarvittaessa sallittua, mikäli rekisteröidyn pyyntöjä on paljon, tai ne ovat monimutkaisia. Tässä tapauksessa rekisterinpitäjän on kuitenkin viimeistään alkuperäiseen kuukauden määräaikaan mennessä ilmoitettava rekisteröidylle viivästyksestä ja syyt tälle viivästymiselle.

Tietosuoja-asetuksen 12(4) artiklan perusteella, mikäli rekisterinpitäjä kieltäytyy toteuttamasta rekisteröidyn pyytämiä toimenpiteitä oikeuksiensa käyttämiseksi, tulee rekisterinpitäjä ilmoittaa kieltäytymisensä syyt viipymättä rekisteröidylle. Ilmoitus tulee kuitenkin tehdä viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun rekisterinpitäjä vastaanotto rekisteröidyn pyynnön. Rekisterinpitäjän on samalla kerrottava rekisteröidylle, että rekisteröity voi tehdä asiasta valituksen valvontaviranomaiselle ja että hänellä on mahdollisuus käyttää myös muita oikeussuojakeinoja.

Tietosuoja-asetuksen 12(5) artiklan perusteella kaikki rekisteröityjen oikeuksien käyttämiseen liittyvät tiedot ja toimenpiteet tulee olla lähtökohtaisesti maksuttomia rekisteröidylle. Artiklan sanamuodon mukaan, ainoastaan siinä tapauksessa, että rekisteröidyn pyynnöt ovat kohtuuttomia tai ilmeisen perusteettomia, voi rekisterinpitäjä joko periä kohtuullisen maksun tietojen toimittamisesta tai toimenpiteen suorittamisesta, tai kieltäytyä toimen suorittamisesta. Kyseisen artiklan sanamuodon mukaan oikeus maksun perimiseen tai toimesta kieltäytymiseen on erityisesti silloin kun rekisteröity esittää pyyntöjä toistuvasti. Artiklassa kuitenkin todetaan, että rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan rekisteröidyn esittämän pyynnön kohtuuttomuus tai ilmeinen perusteettomuus.

---

[254] Rekisterinpitäjä ei kuitenkaan saa henkilöllisyyden todentamisen vuoksi kerätä enempää tietoja kuin sillä alun perin oli käytettävissään. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 22.11.2019.

Tietosuoja-asetus sallii kansallista liikkumavaraa rekisteröidyn oikeuksien käyttöön. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdan a–j alakohdassa on lueteltu tilanteet, joiden perusteella rekisteröidyn oikeuksien käyttöä voidaan rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä. Artiklan sanamuodon mukaan lista on tyhjentävä. Artiklassa mainittuja tilanteita ovat muun muassa kansallisen turvallisuuden, puolustuksen, rikosten ennalta estämisen ja yksityisoikeudellisten kanteiden täytäntöönpanon takaaminen.

6.1 Oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla läpinäkyvää. Rekisteröidyllä on oikeus saada tietoa häntä koskevien henkilötietojen käsittelystä (*right to be informed*). Yleisen tietosuoja-asetuksen 12 artikla sisältää läpinäkyvää informointia ja viestintää koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Kyseinen artikla sisältää myös rekisteröidyn oikeuksia yleisesti koskevat menettelylliset säännökset. Tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artikla taas sisältää säännökset toimitettavista tiedoista, riippuen siitä onko henkilötiedot saatu rekisteröidyltä itseltään.

Tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän tulee toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet, jotta rekisteröidylle saadaan toimitettua kaikki henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä ja läpinäkyvässä muodossa.[255] Tietojen tulee olla myös helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa. Säännös sisältää myös vaatimuksen selkeän ja yksinkertaisen kielen käytöstä. Tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 5 kohdan mukaan tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan nojalla toimitettuja tietoja koskee lähtökohtainen maksuttomuus. Kohtuullinen maksu voidaan periä tai rekisteröidyn pyynnöstä voidaan kieltäytyä vain silloin kun tällainen pyyntö on ilmeisen perusteeton tai kohtuuton.[256] Rekisterinpitäjän vastuulla on kuitenkin osoittaa tällaisen poikkeustilanteen käsillä olo. Tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 7 kohdassa todetaan, että tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan edellyttämät toimitettavat tiedot on mahdollista antaa

[255] Läpinäkyvyyden vaatimus ei toteutunut, kun rekisterinpitäjä ilmoitti tietoturvaloukkauksesta julkisena tiedonantona eikä henkilökohtaisesti niille, joita tietoturvaloukkaus koski. Tästä saattoi aiheutua rekisteröidylle väärä kuva, ettei tietoturvaloukkaus koskettanut häntä. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 3.1.2020 (A).

[256] Teoksessa Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 180 esitetään, että ilmeisen perusteettomuuden tai kohtuuttomuuden edellytyksen voisi täyttää tilanne, jossa tiedot on juuri annettu rekisteröidylle, mutta rekisteröity pyytää niitä heti uudestaan ja on ilmeistä, ettei tietoihin ole tullut mitään muutoksia. Mikäli tietoihin on tullut muutoksia, ei pyyntöä ole pidettävä kohtuuttomana näiden uusien tietojen osalta.

rekisteröidylle vakiomuotoisiin kuvakkeisiin yhdistettynä. Tällaisten vakiomuotoisten kuvakkeiden tarkoituksena on mahdollistaa mielekkään yleiskuvan antaminen henkilötietojen käsittelystä helposti erottuvalla, ymmärrettävällä ja selvästi luettavissa olevalla tavalla. Sähköisessä muodossa olevien vakiomuotoisten kuvakkeiden tulee olla myös koneellisesti luettavissa. Tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 8 kohdan perusteella Euroopan komissiolle on siirretty valta antaa delegoituja säädöksiä, jotka liittyvät tällaisia vakiomuotoisia ja standardoituja kuvakkeita koskeviin tietoihin ja menettelyihin.

Tietosuoja-asetuksen 13 artikla sisältää säännökset toimitettavista tiedoista silloin, kun *henkilötiedot on kerätty suoraan rekisteröidyltä itseltään*. Kyseisen artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän tulee toimittaa rekisteröidylle kaikki seuraavat tiedot: rekisterinpitäjän ja tämän mahdollisen edustajan identiteetti ja yhteystiedot (a alakohta); tietosuojavastaavan yhteystiedot, jos tällainen on valittu (b alakohta); käsittelyn tarkoitukset ja oikeusperuste (c alakohta); selvitys oikeutetuista eduista, jos käsittely perustuu 6(1)(f) artiklan mukaiseen oikeutettuun etuun (d alakohta); henkilötietojen vastaanottajat ja vastaanottajaryhmät (e alakohta); tarvittaessa tieto henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille, ja näissä tilanteissa tieto tietosuojan riittävyyttä koskevasta päätöksestä tai sen puuttumisesta, ja tieto asianmukaisista suojatoimista (f alakohta).[257] Säännöksen sanamuodon mukaan kaikki nämä tiedot on toimitettava rekisteröidylle silloin, kun henkilötietoja saadaan.

Tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 2 kohta edellyttää, että asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn takaamiseksi, rekisteröidylle tulee edellä mainittujen lisäksi ilmoittaa seuraavat lisätiedot: henkilötietojen säilytysaika tai sen määrittämiskriteerit (a alakohta); tieto rekisteröidyn oikeuksista (b alakohta); tieto oikeudesta peruuttaa suostumus tai nimenomainen suostumus sekä tieto siitä, ettei suostumuksen peruuttaminen vaikuta käsittelyyn takautuvasti (c alakohta); tieto oikeudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle (d alakohta); tieto siitä, onko tietojen antaminen lakisääteinen vai sopimukseen perustuva vaatimus, ja onko rekisteröidyn pakko antaa tiedot, ja mitä niiden antamatta jättämisestä

[257] Yleisen tietosuoja-asetuksen suomenkielisessä käännöksessä on 13 artiklan 1 kohdan luetteloinnissa virhe, jonka vuoksi d alakohta esiintyy kahteen kertaan. Näin ollen viimeiset alakohdat on luetteloitu virheellisesti, ja luettelo päättyy e alakohtaan. Oikea alakohtien luettelointi tulisi olla a alakohdasta f alakohtaan. Tietosuoja-asetuksen englanninkielisessä versiossa tätä virhettä ei ole. Tämän perusteella olen oikaissut alakohtien luetteloinnin asetuksen englanninkielisen version mukaisesti.

seuraa (e alakohta); tiedot siitä, käytetäänkö automaattista päätöksentekoa tai profilointia, sekä merkitykselliset tiedot näiden toimintalogiikasta, merkittävyydestä ja mahdollisista seurauksista rekisteröidylle (f alakohta). Säännöksen sanamuodon mukaan kaikki nämä tiedot on toimitettava rekisteröidylle siinä vaiheessa, kun henkilötietoja saadaan.

Mikäli rekisterinpitäjä aikoo käyttää rekisteröidyn henkilötietoja myöhemmin muuhun tarkoitukseen, kuin siihen johon tiedot alun perin kerättiin, on rekisterinpitäjän paitsi ilmoitettava rekisteröidylle tästä uudesta tarkoituksesta, myös tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 3 kohdan nojalla toimitettava kaikki 13(2) artiklan mukaiset asiaankuuluvat lisätiedot rekisteröidylle, ennen tietojen käsittelemistä uuteen tarkoitukseen. Tietosuoja-asetuksen 13 artiklan 4 kohdan perusteella rekisterinpitäjän ei kuitenkaan tarvitse toimittaa 13(1) artiklan mukaisia tietoja ja 13(2) artiklan mukaisia lisätietoja, mikäli rekisteröity on jo saanut ne. Velvollisuus toimittaa kyseiset tiedot koskee rekisterinpitäjää vain siltä osin, kuin rekisteröity ei ole saanut näitä tietoja.

Tietosuoja-asetuksen 14 artikla sisältää säännökset toimitettavista tiedoista silloin, kun *henkilötietoja ei ole saatu rekisteröidyltä itseltään*. Tietosuoja-asetuksen 14 artikla on suurelta osin 13 artiklan sisältöä vastaava, mutta tiettyjä eroja näiden välillä on.[258] Tietosuoja-asetuksen 14 artikla edellyttää rekisterinpitäjää toimittamaan tiedot myös niistä henkilötiedoista, jotka rekisteröidystä on tallennettu. Artiklan sanamuodon mukaan tietojen ilmoittaminen henkilötietoryhmien tarkkuudella on riittävää. Lisäksi 14 artikla velvoittaa rekisterinpitäjän toimittamaan tiedot myös siitä, mistä se on rekisteröidyn henkilötiedot saanut. Tarvittaessa on myös ilmoitettava se, onko nämä tiedot hankittu yleisesti saatavilla olevista lähteistä.[259] Lisäksi 14(4) artikla sisältää tietojen toimitusaikaa koskevia menettelysäännöksiä. Näiden menettelysäännösten perusteella 14(1) ja 14(2) artiklan mukaiselle tietojen toimittamiselle on asetettu kolme eri määräaikaa, joista on tulkintani mukaan valittava se ajankohta, jonka edellytykset täyttyvät ensin. Ensimmäisessä tilanteessa (a alakohta) tiedot on toimitettava kohtuullisessa ajassa, kuitenkin viimeistän kuukauden kuluttua siitä, kun rekisterinpitäjä sai rekisteröidyn henkilötiedot. Toimitusviiveen kohtuullisuuteen vaikuttavat säännöksen mukaan käsittelyyn liittyvät erityiset

[258] Ks. Tietosuojatyöryhmän huomiot tiedonantovaatimuksesta TSA 13 ja 14 artiklan osalta. WP 260, s. 35.
[259] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 61 perustelukappaleen mukaan siinä tapauksessa, että tiedot on kerätty useista eri lähteistä eikä tämän vuoksi tietojen alkuperää voida toimittaa rekisteröidylle, tulisi rekisteröidylle kuitenkin antaa yleiset tiedot.

olosuhteet. Mikäli tietoja käytetään viestintään rekisteröidyn kanssa, on tiedot toimitettava kuitenkin jo siinä vaiheessa, kun rekisteröityyn ollaan ensimmäistä kertaa yhteydessä (b alakohta). Siinä tapauksessa, että rekisterinpitäjä aikoo luovuttaa tietoja toiselle vastaanottajalle, tulee tiedot toimittaa rekisteröidylle viimeistään silloin kun tiedot luovutetaan ensimmäisen kerran (c alakohta). Tietosuoja-asetuksen 14 artiklan 4 kohta sisältää myös vastaavan säännöksen kuin 13 artiklan 3 kohta, joka koskee tietojen toimittamista rekisteröidylle ennen tietojen käsittelyä uuteen tarkoitukseen.

Tietosuoja-asetuksen 14 artikla sisältää 13 artiklan kanssa vastaavanlaisen säännöksen, jonka mukaan tietoja ei tarvitse toimittaa rekisteröidylle siltä osin kuin hän on jo nämä tiedot saanut. Tässä kohtaa 14 artikla kuitenkin eroaa 13 artiklan mukaisesta sääntelystä siten, että 14(5) artiklan mukaan tietoja ei tarvitse edellä mainitun tilanteen lisäksi toimittaa siltä osin kuin näiden tietojen toimittaminen olisi mahdotonta tai vaatisi kohtuutonta vaivaa.[260] Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa tietoja käsitellään yleisen edun mukaiseen arkistointitarkoitukseen tai tutkimus- tai tilastointitarkoitukseen tietosuoja-asetuksen kannalta asianmukaisella tavalla, ja tietojen toimittaminen rekisteröidylle estäisi tutkimuksen tai tilastoinnin tavoitteen saavuttamisen tai vaikeuttaisi sitä suuresti. Tässä tilanteessa rekisterinpitäjän tulee kuitenkin huolehtia asianmukaisista suojatoimista. Tietoja ei myöskään tarvitse toimittaa, mikäli tietojen hankintaa tai luovuttamista koskee nimenomainen säännös tai tietoihin kohdistuu lakisääteinen salassapitovelvollisuus.[261]

Tietosuoja-asetuksessa ei ole erikseen säännöksiä siitä, missä muodossa tai millä tavalla 13 tai 14 artiklan mukaiset tiedot olisi annettava rekisteröidylle.[262] Suomessa tällaista ilmoitusta kutsutaan yleensä *tietosuojaselosteeksi* (*privacy policy*).[263] Muotoa on sinänsä

---

[260] Tietosuojatyöryhmän mukaan *mahdottomuuteen* voi vedota vain harvoin. Rekisterinpitäjällä on tästä osoitusvelvollisuus. Tietosuojatyöryhmä on myös katsonut, että toimittaminen joko on mahdotonta, tai sitten se ei ole mahdotonta. Mitään eriasteisia välimuotoja ”mahdottomuudessa” ei ole. Mahdottomuus voi myös poistua, jonka jälkeen tiedot on toimitettava. Ks. WP 260, s. 29. *Kohtuuttoman vaivan* osalta vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa tietojen ikä, rekisteröityjen määrä ja toteutetut suojatoimet (TSA, johdanto-osan 62 kappale).

[261] Rekisterinpitäjän tulee pystyä osoittamaan, että tällainen lakisääteinen velvoite koskee sen toimintaa. Ks. WP 260, s. 32–33.

[262] Tällaiset tiedot on kuitenkin aina toimitettava rekisteröidylle, ellei poikkeusperuste oikeuta toimimaan toisin. Rekisteröidyn tulee saada riittävä kuva käsittelystä. Rekisterinpitäjän esimerkiksi katsottiin rikkoneen TSA 13 artiklan mukaista informointivelvoitetta, kun se jätti ilmoittamatta puheluiden tallentamisesta. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 22.11.2019.

[263] Englanniksi tietosuojaselosteeseen viitataan muun muassa termeillä *privacy policy*, *privacy notice*, *privacy statement*, *data protection notice* tai *fair processing notice*. Ks. WP 260, s. 14.

pidettävä vapaana, kunhan se täyttää asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn edellytykset. Tietosuojatyöryhmän suuntaviivojen perusteella rekisterinpitäjän tulisi valita asianmukainen ja olosuhteisiin sopiva toimitustapa ja tietojen muoto. Tietosuojatyöryhmän mukaan asianmukaisuutta tulee arvioida tuotteeseen tai palveluun liittyvän käyttökokemuksen kautta, johon liittyy muun muassa käytetty laite, käyttöliittymä tai vuorovaikutuksen luonne.[264]

Yleisen tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukaista oikeutta saada tietoja henkilötietojen käsittelystä voidaan rajoittaa kansallisesti tietosuoja-asetuksen 23 artiklan perusteella. Suomessa tietosuojalain 33 §:ssä on säädetty rajoituksista rekisteröidyn oikeuteen saada tietoa henkilötietojen käsittelystä. TiSL 33 §:n mukaan tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklan mukaisesta velvollisuudesta toimittaa tiedot voidaan poiketa, mikäli se on välttämätöntä puolustuksen, valtion turvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vuoksi. Säännöksen mukaan poikkeaminen on mahdollista myös rikosten selvittämisen tai ehkäisyn vuoksi, tai julkiseen talouteen tai verotukseen liittyvän valvontatehtävän vuoksi. Tietosuojalain esitöiden mukaan rajoitussäännösten tarkoituksena on säilyttää henkilötietolain aikainen oikeustila.[265]

TiSL 33 §:n 2 momentin perusteella 14 artiklan mukaisesta velvollisuudesta toimittaa tiedot rekisteröidylle voidaan poiketa kokonaan silloin kun tietojen toimittaminen aiheuttaisi olennaista vahinkoa tai haittaa rekisteröidylle. Lisäksi edellytetään, ettei rekisteröidyn tietoja käytetä rekisteröityä koskevaan päätöksentekoon. Säännöksen sanamuodon perusteella se koskisi kaikenlaista päätöksentekoa, ei pelkästään automaattista päätöksentekoa. Tietosuojalain esitöiden mukaan rekisteröidylle voisi aiheutua olennaista haittaa tai vahinkoa muun muassa lääketieteellisessä tutkimuksessa, johon kuuluu perinnöllisiä sairauksia koskevien tietojen käsittelyä.[266] TiSL 33 §:n 3 momentin mukaan rekisterinpitäjän tulee kuitenkin huolehtia asianmukaisista suojatoimista. Tietosuoja-asetuksen 14 artiklan mukaiset tiedot tulisi myös pitää kaikkien saatavilla, ellei se vaaranna

[264] WP 260, s. 14. Tietosuojatyöryhmän suositus internetissä toimivalle rekisterinpitäjälle on, että tämä julkaisee verkossa monitasoisen tietosuojaselosteen.
[265] HE 9/2018 vp, s. 117.
[266] HE 9/2018 vp, s. 118.

rajoitussäännöksen tarkoitusta. Säännös tarkoittanee yleisen tietosuojaselosteen laatimista ja pitämistä kaikkien saatavilla.[267]

6.2 Oikeus saada pääsy tietoihin

Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy (*right of access*) häntä itseään koskeviin tietoihin. Yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus häntä koskevien henkilötietojen käsittelystä. Rekisteröidyllä on oikeus saada vahvistus myös siitä, että hänen tietojaan ei käsitellä. Siinä tapauksessa, että hänen henkilötietojaan käsitellään, on rekisteröidyllä oikeus saada pääsy näihin tietoihin. Lisäksi rekisteröidyllä on oikeus saada 15 artiklan 1 kohdan a–h alakohdan mukaiset tiedot.

Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 1 kohdan perusteella rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä seuraavat tiedot: käsittelyn tarkoitukset; hänestä tallennetut henkilötietoryhmät; tietojen vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät; tietojen suunniteltu säilyttämisaika tai sen määräytymisen kriteerit; tieto rekisteröidyn oikeuksista; tieto oikeudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle; tieto henkilötietojen alkuperästä; tieto automaattisesta päätöksenteosta ja profiloinnista sekä merkitykselliset tiedot näiden toimintalogiikasta, merkityksestä ja seurauksista rekisteröidylle. Siinä tapauksessa, että tietoja siirrettäisiin kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle, on rekisteröity oikeutettu saamaan tiedot siirtoa koskevista suojatoimista.[268]

Voidaan aiheellisesti kysyä, että mitä pääsy omiin[269] henkilötietoihin tarkoittaa ja miten se toteutetaan? Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 3 kohdan mukaan rekisterinpitäjän tulee toimittaa rekisteröidylle jäljennös käsiteltävistä henkilötiedoista. Mikäli pyyntö esitetään

---

[267] Tietosuojalain esitöissä (HE 9/2018) viitataan vanhan henkilötietolain 10 §:n mukaiseen vaatimukseen pitää rekisteriseloste (vanhentunut käsite) kaikkien saatavilla. Todettakoon myös, että nykyinen tietosuojalainsäädäntö ei tunne henkilötietolain aikaisen rekisteriselosteen käsitettä, vaan rekisteröidyn informoinnin osalta periaatteet ovat muuttuneet.

[268] Näitä suojatoimia koskevat säännökset ovat TSA 46 artiklassa.

[269] Isovanhemmalla ei ollut oikeutta saada pääsyä häntä itseään koskeviin tietoihin, jotka oli tallennettu hänen lapsenlapsensa lastensuojelua ja sijaishuoltoa koskeviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu katsoi, tapauksessa vain lapsenlapsi oli rekisteröidyn asemassa ja kaikki tallennetut tiedot, myös lähiomaisista tallennetut tiedot, koskivat sosiaalihuollon asiakasta, eli lastenlasta. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 8.8.2019.

sähköisesti, tulee rekisterinpitäjän toimittaa tiedot yleisesti käytetyssä sähköisessä muodossa, ellei rekisteröity pyydä muunlaista toimitustapaa.[270] Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen oikeus saada omiin henkilötietoihin on siten eräänlainen informointivelvoite rekisterinpitäjälle. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 63 perustelukappaleessa kuitenkin erikseen todetaan, että rekisterinpitäjän olisi mahdollisuuksien mukaan tarjottava etäpääsy suojattuun järjestelmään, jossa rekisteröity saisi suoran pääsyn henkilötietoihinsa. Sinänsä myös 15 artiklan 1 kohdan sanamuodossa puhutaan oikeudesta saada pääsy henkilötietoihin. Sanamuodonkaan perusteella säännös ei kuitenkaan välttämättä edellytä, että rekisteröidylle pitäisi järjestää jatkuva pääsy tai käyttäjätunnukset omiin tietoihinsa rekisterinpitäjän järjestelmään, vaan rekisteröidyn 15 artiklan mukainen pääsyoikeus toteutunee sillä, että hän saa jäljennöksen hänestä tallennetuista henkilötiedoista. Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 4 kohdassa kuitenkin todetaan, että tällainen jäljennös ei saa vaikuttaa haitallisesti muiden oikeuksiin ja vapauksiin.[271] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 63 perustelukappaleen mukaan esimerkiksi liikesalaisuuksien, henkisen omaisuuden ja erityisesti ohjelmistojen tekijänoikeuksien luovuttaminen voisi aiheuttaa tällaisia haitallisia vaikutuksia.[272] Johdanto-osassa kuitenkin todetaan, ettei tämäkään tilanne saa johtaa siihen, ettei rekisteröidylle annettaisi mitään tietoja.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 63 perustelukappaleen perusteella tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukainen oikeus saada pääsy omiin henkilötietoihin helpottaa rekisteröidyn mahdollisuutta pysyä perillä käsittelyn lainmukaisuudesta. Hänellä on siten myös mahdollisuus tarkistaa käsittelyn lainmukaisuus, mikä parantaa rekisteröidyn mahdollisuutta valvoa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä. Tietosuoja-asetuksen 15 artikla eroaa edellä käsitellyistä 13 ja 14 artiklasta siten, että jälkimmäiset artiklat asettavat

[270] Rekisterinpitäjä ei saanut kieltäytyä toimittamasta tietoja rekisteröidylle sähköpostitse, kun rekisteröity tätä pyysi ja rekisterinpitäjällä oli käytössä tietoturvallinen sähköpostiyhteys (suojattu sähköposti, ns. turvaposti). Rekisterinpitäjä ei voinut vedota siihen, ettei sähköposti ole yleinen rekisterinpitäjän käyttämä palvelukanava. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 21.11.2019 (ei lainvoimainen).

[271] Pankin pääkäyttäjän puolisolla ei ollut oikeutta pankkisalaisuuden vuoksi saada pääsyä perheen yhteisen bonustilin bonustietoihin ja tapahtumiin. Bonustilin katsottiin sisältävän tietoja pääkäyttäjän taloudellisesta asemasta ja henkilökohtaisista oloista, jotka voisivat vaikuttaa haitallisesti hänen oikeuksiinsa (TSA 15(4)). Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 3.1.2020 (B).

[272] TSA 15 artiklan 4 kohta ei oikeuttanut kieltäytymään myyntipuhelua koskevan äänitallenteen toimittamisesta rekisteröidylle, kun rekisterinpitäjän perusteena oli näin suojata puhelinmyyjänä työskennellyttä työntekijäänsä. Rekisterinpitäjä kuitenkin tarjosi rekisteröidylle mahdollisuutta tulla kuuntelemaan äänitallenne paikan päälle. Tämän menettelyn ei katsottu toteuttavan rekisteröidyn oikeutta saada pääsy häntä koskeviin tietoihin. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 20.2.2020.

rekisterinpitäjälle velvollisuuden informoida rekisteröityä oma-aloitteisesti, kun taas 15 artikla edellyttää rekisteröidyn pyyntöä.[273]

Kun rekisteröity haluaa käyttää oikeuttaan saada pääsy tietoihin[274], rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus. Tietosuoja-asetuksen 15 artiklan 3 kohdan perusteella rekisterinpitäjän velvollisuutena on toimittaa rekisteröidylle vain yksi jäljennös. Rekisterinpitäjä voi periä kohtuullisen hallinnollisiin kustannuksiin perustuvan maksun, mikäli rekisteröity pyytää useampia jäljennöksiä. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 63 perustelukappaleessa kuitenkin todetaan, että rekisteröidyllä tulisi olla oikeus saada pääsytietoihinsa, eli käytännössä niitä koskeva jäljennös, kohtuullisin väliajoin. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 64 perustelukappaleessa todetaan, että rekisterinpitäjän tulisi käyttää kaikkia kohtuullisia keinoja, jotta tietoihin pääsyä pyytävän rekisteröidyn henkilöllisyys voitaisiin varmistaa. Rekisterinpitäjän tulisikin noudattaa tätä menettelytapaa, koska se suojaa rekisteröityjä mahdollisilta väärinkäytöksiltä.

Suomessa rekisteröidyn oikeutta saada pääsy tietoihin voidaan rajoittaa tietosuojalain 31 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia. Lisäksi kyseistä oikeutta voidaan rajoittaa tietosuojalain 32 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia. Kyseistä oikeutta voidaan rajoittaa myös tietosuojalain 34 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee rajoituksia rekisteröidyn oikeuteen tutustua hänestä kerättyihin tietoihin.

TiSL 34 §:n mukaan 15 artiklan mukainen oikeus saada pääsy tietoihin ei ole käytettävissä, mikäli tietojen antamisella saattaisi olla puolustusta, kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä tai turvallisuutta vahingoittavia vaikutuksia. Tietojen antaminen ei saa

[273] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 209.
[274] Rekisteröidyn tiedonsaantipyynnöstä käytetään myös nimitystä *Data Subject Access Request* (*DSAR*), ks. Ks. IT Governance Privacy Team 2017, s. 190.

haitata myöskään rikosten selvittämistä tai ehkäisyä. Toisekseen 15 artiklan mukainen oikeus ei ole käytettävissä, mikäli se aiheuttaisi vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle, tai rekisteröidyn omille tai jonkun muun oikeuksille. Tietosuojalain esitöiden mukaan tällainen tilanne voisi olla kyseessä muun muassa whistleblower-tilanteissa.[275] Kolmannekseen kyseinen oikeus ei ole käytettävissä, mikäli rekisteröidyn tietoja käytetään valvonta- ja tarkastustehtävissä ja Suomen tai Euroopan unionin tärkeän taloudellisen tai rahoituksellisen edun turvaamiseksi on välttämätöntä olla antamatta rekisteröidyn tietoja. Rajoituksen koskevat kuitenkin vain sellaisia tietoja, jotka mahtuvat mainittujen rajoitusten piiriin. Muut tiedot on annettava. Rekisteröidylle tulee myös ilmoittaa syy kieltäytymiseen, paitsi silloin, jos tämä vaarantaisi rajoitussäännöksen tarkoituksen. Tästä huolimatta rajoituksenalaisetkin tiedot on TiSL 34 §:n 4 momentin nojalla luovutettava tietosuojavaltuutetulle, mikäli rekisteröity tätä pyytää. Säännöksen tarkoitus on varmistaa tietojen asianmukainen suojaaminen siitä huolimatta, ettei rekisteröity itse pääse tietoihin käsiksi.[276]

6.3 Oikeus tietojen oikaisemiseen

Rekisteröidyllä on oikeus tietojen oikaisemiseen (*right to rectification*). Yleisen tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukaan rekisteröidyllä on oikeus vaatia rekisterinpitäjää ilman aiheetonta viivytystä oikaisemaan rekisteröityä koskevat epätarkat ja virheelliset henkilötiedot. Rekisteröidyllä on 16 artiklan mukaan myös oikeus saada puutteelliset henkilötiedot täydennettyä. Tämän osalta on kuitenkin otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus. Puutteellisia henkilötietoja on mahdollista täydentää muun muassa lisäselvityksen toimittamisella.

Henkilötietojen täsmällisyys on välttämätöntä tietoturvan korkean tason varmistamiseksi rekisteröidyn kannalta.[277] Henkilötietojen käsittelyllä saattaa olla kielteisiä vaikutuksia rekisteröidyn vapauksien ja oikeuksien kannalta.[278] Henkilötietojen virheettömyys voidaan katsoa osaksi rekisteröidyn oikeusturvaa. Rekisteröidyllä on oikeus tulla arvioiduksi

[275] HE 9/2018 vp, s. 119.
[276] HE 9/2018 vp, s. 120.
[277] FRA – CoE 2018, s. 219.
[278] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 216.

oikeiden tietojen perusteella.[279] Tietojen täsmällisyyttä voidaan pitää erityisen tärkeänä automaattisessa päätöksenteossa tai profiloinnissa, koska mikäli tiedot ovat alun perinkin virheellisiä tai puutteellisia, on hyvin todennäköistä, että myös itse päätös tai profiili on virheellinen.[280] Oikeus tietojen oikaisuun toteuttaa tietosuoja-asetuksen 5(1)(d) artiklan mukaista tietojen täsmällisyyden periaatetta ja tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukaista oikaisuoikeutta tulee siten tulkita rinnakkain täsmällisyyden periaatteen kanssa.[281]

Artiklan mukaan tietojen oikaiseminen koskee ”epätarkkoja” ja ”virheellisiä” tietoja ja täydentäminen ”puutteellisia” tietoja. Oikeuskirjallisuuden mukaan *epätarkalla tiedolla* ei ole selkeää määritelmää, vaan käsite on tulkinnanvarainen. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että epätarkan tiedon oikaisemiseen tulee liittyä jonkinlainen järkevä intressi ja oikaisu oikeutta voisi käyttää silloin kun tiedon epätarkkuus johtaisi virheelliseen päätelmään. Oikaisuoikeutta ei esimerkiksi olisi silloin kun rekisteröidyn kotipaikaksi on merkitty kaupunki, jossa hän asuu, mutta rekisteröity haluaisi oikaista tätä tietoa epätarkkana siten, että hänen tietoihinsa kirjattaisiin tarkka kaupunginosa. Tai tilanteessa, jossa rekisterinpitäjä tallentaa rekisteröidyistä vain ikäryhmän, johon tämä kuuluu, mutta rekisteröity haluaisi oikaista tätä tietoa epätarkkana ilmoittamalla tarkan ikänsä.[282] Epätarkkojen tietojen oikaisemiseen näyttäisi siten vaikuttavan olennaisesti se, miten tarkat tiedot ovat tarpeen, kun otetaan huomioon tietojen käsittelyn tarkoitus. Rekisterinpitäjä lähtökohtaisesti määrittää sen, miten tarkkoja tietoja ja yksityiskohtaisia tietoja kerätään käyttötarkoituksen perusteella. Tietojen epätarkkuudesta ei kuitenkaan saisi koitua rekisteröidylle vahingollisia seuraamuksia.

Virheellisellä tiedolla taas on oikeuskirjallisuudessa katsottu tarkoittavan sellaista tietoa, joka on epätotta, eikä vastaa tosiasioita.[283] Virheellisiä tietoja voivat olla muun muassa rekisteröidyn tietoihin kirjattu väärä osoite tai toisen henkilön puhelinnumero, tai ylipäänsä virheellinen rekisterimerkintä. *Puutteellisella tiedolla* taas oikeuskirjallisuuden mukaan on katsottu tarkoittavan sellaista puutteellista tietoa, jonka puutteellisuuden

[279] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Kun haluat oikaista tietojasi.
[280] WP 251, s. 12.
[281] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 217.
[282] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 218.
[283] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 155 viitattuine lähteineen; Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 218.

vuoksi asiantilasta voi saada virheellisen käsityksen.[284] Puutteellinen tieto voi sinänsä itsessään olla virheetön tieto, mutta oleellista on, kuvastaako tämä tieto tosiasioita, kun sitä tarkastellaan tietyssä kontekstissa.[285] Kun arvioidaan sitä, onko rekisterinpitäjällä velvollisuus täydentää puuttuvat tiedot, on otettava huomioon se, onko täydennys tarpeen kun otetaan huomioon käsittelyn tarkoitus, suhteellisuusperiaate ja rekisteröidylle mahdollisesti tietojen puutteellisuudesta aiheutuva riski tai haitallinen seuraamus.[286]

Useimmissa tapauksissa on riittävää, että rekisteröity vain esittää pyynnön tietojen oikaisemiseksi. Kuitenkin silloin, mikäli tiedoilla on oikeudellista merkitystä, voi rekisterinpitäjä pyytää rekisteröidyltä näyttöä tietojen virheellisyydestä. Vaikka näyttötaakka tietojen virheellisyydestä onkin rekisteröidyllä, ei tämä saa kuitenkaan tarpeettomasti haitata oikaisuoikeuden käyttöä yleisesti.[287]

Oikeus tietojen oikaisemiseen on rekisteröidyn käytettävissä aina, riippumatta siitä, millä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisella käsittelyn oikeusperusteella rekisteröidyn henkilötietoja käsitellään.[288] Kun rekisteröity haluaa käyttää tätä oikeuttaa, rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset, eli: tietosuoja-asetuksen 12(1) artiklan mukainen selkeä ja ymmärrettävä tiedotus; 12(2) artiklan mukainen velvollisuus tehdä rekisteröidyn oikeuksien käyttö helpoksi; 12(3) artiklan mukainen määräaika ilmoittaa mihin toimiin rekisterinpitäjä on ryhtynyt rekisteröidyn pyynnön perusteella; 12(4) artiklan mukainen velvollisuus kertoa rekisteröidylle oikeudesta tehdä valitus tietosuojaviranomaiselle ja mahdollisuudesta muiden oikeuksien käyttöön siinä tapauksessa, että rekisterinpitäjä kieltäytyy toteuttamasta rekisteröidyn pyyntöä; 12(5) artiklan mukainen rekisteröidyn oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus. Tietosuoja-asetuksen 19 artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee myös ilmoittaa 16 artiklan mukaisesta tietojen oikaisemista kaikille niille tahoille, joille henkilötietoja on luovutettu. Poikkeuksena on tilanne, jossa tämä osoittautuisi

[284] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 219.
[285] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 156.
[286] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 218; Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 156 viitattuine lähteineen.
[287] FRA – CoE 2018, s. 220.
[288] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on eri tilanteissa?

mahdottomaksi tai vaatisi kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän tulee myös rekisteröidyn pyynnöstä ilmoittaa kaikki tietoja vastaanottaneet tahot.

Suomessa rekisteröidyn oikeutta tietojen oikaisemiseen voidaan rajoittaa tietosuojalain 31 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia. Lisäksi oikaisuoikeutta voidaan rajoittaa tietosuojalain 32 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia.

6.4 Oikeus tietojen poistamiseen (”oikeus tulla unohdetuksi”)

Rekisteröidyllä on tietyissä tilanteissa oikeus tietojen poistamiseen (*right to erasure*). Oikeus tunnetaan myös käsitteellä ”oikeus tulla unohdetuksi” (*right to be forgotten*). Yleisen tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan perusteella rekisteröidyllä on oikeus saada henkilötietonsa poistetuksi ilman aiheetonta viivytystä kuudessa eri tilanteessa. Rekisterinpitäjällä on myös velvollisuus poistaa nämä tiedot ilman aiheetonta viivytystä. Säännös edellyttää, että vähintään yksi 17(1) artiklan a–f alakohdan mukaisista edellytyksistä täyttyy, jotta rekisteröidyllä olisi oikeus saada tietonsa poistetuksi. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että rekisteröidyn vastuulla on osoittaa poistoperusteen olemassaolo.[289]

Ensimmäinen tilanne (a alakohta), jossa rekisteröidyllä on oikeus saada tietonsa poistetuksi ilman aiheetonta viivytystä, koskee tilannetta, jossa *henkilötietoja ei enää tarvita* niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin. Säännös toteuttaa tietojen minimoinnin periaatetta. Esimerkiksi työnantajan tulisi poistaa työnhakijoiden tiedot rekrytoinnin päätyttyä.[290] Toinen tilanne (b alakohta) on käsillä silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6(1)(a) artiklan mukaiseen suostumukseen tai 9(2)(a) artiklan mukaiseen nimenomaiseen *suostumukseen* ja rekisteröity päättää peruuttaa suostumuksensa. Mikäli henkilötietojen käsittelylle ei ole

[289] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 159.
[290] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 157. Työnantaja voisi kuitenkin säilyttää hakijoiden tietoja muun muassa uuden työntekijän koeajan päättymiseen asti. Mahdollinen koeaikapurku nimittäin saattaa tehdä muiden hakijoiden tiedoista jälleen tarpeellisia. Ks. Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 225.

muuta laillista perustetta, on tiedot poistettava. Tietosuoja-asetuksen 7(3) artiklan mukaan rekisteröity voi milloin tahansa peruuttaa suostumuksensa.

Kolmas poistamiseen oikeuttava tilanne (c alakohta) on käsillä silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklan mukaiseen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen tai julkisen vallan käyttöön, tai 6(1)(f) artiklan mukaiseen oikeutettuun etuun ja rekisteröity vastustaa tietojen käsittelyä tietosuoja-asetuksen 21 artiklan mukaisen *vastustamisoikeuden nojalla*. Tällöin tiedot on poistettava, ellei rekisterinpitäjä pysty osoittamaan, että tietojen käsittelyyn on olemassa perusteltu syy. Siinä tapauksessa, että rekisteröity vastustaa 21 artiklan 2 kohdan nojalla tietojensa käsittelyä suoramarkkinointitarkoituksiin, ei rekisterinpitäjä voi vedota tällaiseen perusteltuun syyhyn, vaan tiedot on poistettava tilanteesta riippumatta.

Neljäs poistamiseen oikeuttava tilanne (d alakohta) on käsillä silloin kun henkilötietoja on *käsitelty lainvastaisesti*. Lainvastaisesta käsittelystä on kyse silloin kun henkilötietojen käsittelyltä puuttuu oikeusperuste, tai rekisterinpitäjä ei noudata tietosuoja-asetuksen mukaisia velvollisuuksiaan tai muita vaatimuksia.[291] Viides tilanne (e alakohta) on käsillä silloin kun henkilötiedot on poistettava *lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi*. Tällaisen lakisääteisen velvoitteen tulee perustua joko Euroopan unionin oikeuteen tai jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön.[292] Kuudes poistamiseen oikeuttava tilanne (f alakohta) on käsillä silloin kun henkilötiedot on kerätty *tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen yhteydessä* ja *rekisteröity on lapsi*. Suomessa tämä tarkoittaa alle 13-vuotiasta lasta (TiSL 5 §).

Tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 2 kohdassa on säädetty tilanteesta, jossa rekisterinpitäjä on julkistanut henkilötiedot, mutta sille syntyykin velvollisuus tietojen poistoon 17(1) artiklan perusteella. Tiedot on voitu julkistaa esimerkiksi verkossa tai muutoin useammalle eri taholle. Tässä tilanteessa rekisterinpitäjän velvollisuutena on toteuttaa kohtuulliset toimenpiteet, erimerkiksi tekniset toimet, ilmoittaakseen näitä julkaistuja tietoja

[291] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 158.
[292] Oikeuskirjallisuudessa TSA 17(1) artiklan e alakohtaa on pidetty siihen liittyvän kansallisen liikkumavaran suhteen epäselvänä. On nimittäin katsottu, ettei kansallisen rajoitussäännöksen säätäminen olisi mahdollista. Ks. Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 158; Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 231, ja siinä viitattu lähde TATTI 2017, s. 53.

käsitteleville tahoille, että rekisteröity on pyytänyt tietojensa poistamista. Toimenpiteiden kohtuullisuuden arviointiin vaikuttaa säännöksen sanamuodon perusteella kulloinkin käytettävissä oleva teknologia sekä toteuttamiskustannukset. Artiklan tarkan sanamuodon ”– – ilmoittaakseen henkilötietoja käsitteleville rekisterinpitäjille, että rekisteröity on pyytänyt kyseisiä rekisterinpitäjiä poistamaan näihin henkilötietoihin liittyvät linkit tai näiden henkilötietojen jäljennökset tai kopiot – –” perusteella on tulkittava, että rekisteröidylle on riittävää, kun se pyytää tietojen poistoa tiedot julkaisseelta rekisterinpitäjältä. Sanamuodon perusteella tietojen poistopyyntö kohdistuu tällöin kaikkiin sellaisiin rekisterinpitäjiin, jotka käsittelevät näitä julkaistuja henkilötietoja. Tiedot julkaisseen rekisterinpitäjän velvollisuutena on parhaansa mukaan huolehtia rekisteröidyn pyynnön välittämisestä kaikille muille julkaistuja tietoja käyttäville rekisterinpitäjille. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 66 perustelukappaleen perusteella tietosuoja-asetuksen 17(2) artiklasta ilmenevän säännöksen tarkoituksena on vahvistaa rekisteröidyn oikeutta tulla unohdetuksi verkkoympäristössä.

Edellä sanotusta huolimatta, oikeus tietojen poistamiseen, eli oikeus tulla unohdetuksi, ei ole käytettävissä tietyissä tilanteissa, siitäkin huolimatta, että rekisteröidyllä olisi ollut tietosuoja-asetuksen 17(1) mukainen peruste saada tietonsa poistetuksi. Tällöin myöskään 17(2) artikla ei tule sovellettavaksi. Tietosuoja-asetuksen 17 artiklan 3 kohdan perusteella rekisteröidyn pyyntöön tietojensa poistamisesta ei tarvitse suostua viidessä eri tilanteessa. Näissä tilanteissa rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen väistyy vastakkaisen intressin tieltä. Ensinnäkin rekisteröidyn oikeus tietojen poistamiseen väistyy (a alakohta), mikäli käsittely on tarpeen *sananvapautta ja tiedonvälityksen vapautta koskevan oikeuden* käyttämiseksi. Peruste soveltuu oikeuskirjallisuuden mukaan paitsi lehdistöön, televisioon ja radioon, myös esimerkiksi yhteiskunnallisia aiheita käsitteleviin verkkosivuihin tai blogeihin. [293] Perustetta käytettäessä tulisi kutienkin käyttää intressipunnintaa ja arvioida kuinka merkittävää tietojen poistamatta jättäminen on tiedonvälityksen kannalta.[294] Suomessa tietosuojalain 27 § sisältää rajoitussäännöksiä yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamiseen sananvapauden ja tiedonvälityksen vapauden turvaamiseksi.

[293] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 232.
[294] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 232. Tapauksessa *Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland* (27.6.2017, 931/13) valittajat olivat julkaisseet suomalaisten verotietoja Veropörssi-lehdessä ja mahdollistaneet verotietojen tilaamisen tekstiviestillä. EIT katsoi, että valittajien sananvapauteen oli sinänsä puututtu, mutta sitä ei oltu kuitenkaan loukattu, kun KHO oli katsonut, että

Toiseksi rekisteröidyn oikeus tietojen poistamiseen väistyy (b alakohta), mikäli käsittely on tarpeen *lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi, julkisen vallan käyttämiseksi* tai *yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi*. Kolmanneksi rekisteröidyn oikeus tietojen poistamiseen väistyy (c alakohta), mikäli käsittely on tarpeen *kansanterveyteen liittyvistä yleistä etua koskevista syistä.* Tällaisten syiden tulee liittyä tietosuoja-asetuksen 9(2)(h) tai 9(2)(i) artiklaan. Näistä h alakohta liittyy rekisteröityä itseään koskevaan lääketieteelliseen hoitoon ja tällaisessa tilanteessa tulee soveltaa myös 9(3) artiklan mukaista salassapitovelvollisuutta. Sen sijaan i alakohta liittyy lääkkeiden ja terveydenhuollon laatuun ja turvallisuuteen sekä vakavilta terveysuhilta suojautumiseen. Neljänneksi rekisteröidyn oikeus tietojen poistamiseen väistyy (d alakohta), mikäli käsittely on tarpeen *yleisen edun mukaisia arkistointi-, tutkimus-, tai tilastointitarkoitusta varten.* Lisäksi edellytetään, että oikeus tietojen poistoon todennäköisesti estäisi tällaisen käsittelyn tai vaikeuttaisi sitä suuresti. Edellytyksenä on myös, että tällainen käsittely on tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaista. Viidenneksi rekisteröidyn oikeus tietojen poistamiseen väistyy (e alakohta), mikäli käsittely on tarpeen *oikeudellisen vaateen* laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Säännös ei välttämättä edellytä, että oikeudenkäyntiin liittyvä asia olisi parhaillaan vireillä. Tietoja voi säilyttää mahdollisen myöhemmän oikeudellisen vaateen esittämiseksi tai torjumiseksi. Säilyttämisen pituutta määrittäessä voitaisiin ottaa huomioon se, koska oikeudellinen vaade on viimeistään esitettävä.[295]

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 65 perustelukappaleessa todetaan, että oikeus tulla unohdetuksi tulee erityisesti kyseeseen tilanteissa, joissa rekisteröidy on ollut lapsi, kun hän on antanut suostumuksensa, eikä ole ollut täysin tietoinen hänen tietojensa käsittelyyn liittyvistä riskeistä, ja myöhemmin haluaa poistaa nämä tiedot, erityisesti internetistä. Johdanto-osassa todettu voi vaikuttaa siihen punnintaan, joka tehdään, kun arvioidaan vastakkain rekisteröidyn perustetta saada tiedot poistetuksi ja rekisterinpitäjän perustetta saada jatkaa tietojen käsittelyä.

---

tietojen julkaiseminen oli vastoin henkilötietolakia. EIT tarkasteli ratkaisussaan muun muassa verotietoihin ja niiden julkaisemisen laajuuteen liittyvää julkista intressiä suhteessa veronmaksajien oikeuteen yksityisyyteen.

[295] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 233, jonka mukaan esimerkiksi työnantaja voisi säilyttää työntekijänsä tietoja siihen asti, kunnes työntekijän kanneaika päättyy työsuhdetta koskevien vaatimusten osalta.

Tietosuoja-asetuksen 19 artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee myös ilmoittaa 17 artiklan mukaisesta tietojen poistamisesta kaikille niille tahoille, joille henkilötietoja on luovutettu. Poikkeuksena on tilanne, jossa tämä osoittautuisi mahdottomaksi tai vaatisi kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän tulee myös rekisteröidyn pyynnöstä ilmoittaa kaikki tietoja vastaanottaneet tahot. Kun rekisteröity haluaa käyttää oikeuttaan tietojen poistamiseen tai tulla unohdetuksi, rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus.

Oikeus tulla unohdetuksi on tunnettu oikeuskäytännössä jo ennen yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista.[296] Kyseiseen oikeuteen keskeisesti liittyvien tietojen tarpeellisuuden ja minimoinnin vaatimuksia on noudatettu oikeuskäytännössä jo pidemmän aikaa.[297] Suurta yleistä huomiota oikeus tulla unohdetuksi sai *Google Spain* -tapauksen (2014)[298] myötä.[299] Tapauksessa hakukone määrättiin poistamaan henkilöä koskevat tiedot hakutuloksista. Hakukoneiden ylläpitäjien asema rekisterinpitäjänä ja hakukoneiden ylläpitäjien velvollisuus toteuttaa oikeutta tulla unohdetuksi on herättänyt paljon keskustelua. Edelleen oikeutta tulla unohdetuksi hakukoneiden osalta on käsitelty ns. *Google 2* -tapauksessa (2019)[300], jossa oli kyse muun muassa erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien rajoitusten soveltamisesta hakukoneen ylläpitäjään ja velvollisuudesta linkkien poistamiseen.[301]

---

[296] Oikeus tietojen poistamiseen on myös ollut osa joidenkin jäsenvaltioiden kansallista tietosuojalainsäädäntöä jo ennen henkilötietodirektiivin tai yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantuloa. Oikeus tietojen poistamiseen on tunnettu eri muodoissaan muun muassa Saksan, Ranskan, Yhdistyneen kuningaskunnan ja Hollannin kansallisessa tietosuojalainsäädännössä. Ks. Zanfir 2015, s. 239–241.

[297] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 225. Ks. EIT:n ratkaisut *Segerstedt-Wiberg and Others v. Sweden* (6.6.2006, 62332/00) ja *Brunet v. France* (18.9.2014, 21010/10). Olennainen tekijä ratkaisuissa on ollut tietojen säilytysajan pituus ja tämän säilytysajan tarpeellisuus. Ks. myös Tietosuojavaltuutetun päätös 19.3.2020.

[298] Asia C-131/12, *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317.

[299] Voigt – Von dem Bussche 2017, s. 156.

[300] Asia C-136/17, *GC and Others v Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:773.

[301] Myös KHO on ottanut kantaa oikeuteen tulla unohdetuksi ratkaisussa KHO 2018:112, jossa oli kyse alentuneesti syyntakeisena tuomitun henkilön mielentilaa koskevien tietojen poistamisesta hakukoneesta.

6.5 Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Rekisteröidyllä on oikeus käsittelyn rajoittamiseen (*right to restriction of processing*). Rajoittaminen koskee rekisteröidyn omiin henkilötietoihin kohdistuvia käsittelytoimia. Yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaan rekisteröity voi neljässä erilaisessa tapauksessa rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä. Ensinnäkin rekisteröity voi 18(1)(a) artiklan perusteella rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä, mikäli hän kiistää henkilötietojensa paikkansapitävyyden. Tällöin käsittelyä tulee rajoittaa siksi aikaa, että rekisterinpitäjä saa varmistettua näiden tietojen paikkansapitävyyden. Toisekseen rekisteröity voi 18(1)(b) artiklan perusteella rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä, mikäli käsittely on lainvastaista. Tässä tilanteessa käsittelyn rajoittaminen tulee kyseeseen, mikäli rekisteröity vastustaa henkilötietojensa poistamista ja sen sijaan vaatii, että niiden käyttöä rajoitetaan. Kolmanneksi rekisteröity voi 18(1)(c) artiklan perusteella rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä tilanteessa, jossa rekisterinpitäjällä ei ole enää tarvetta näille henkilötiedoille käsittelyn tarkoituksen kannalta, mutta rekisteröity tarvitsee näitä tietoja oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Neljänneksi rekisteröity voi 18(1)(d) artiklan perusteella rajoittaa henkilötietojensa käsittelyä tilanteessa, että hän on käyttänyt 21 artiklan mukaista oikeuttaan vastustaan henkilötietojensa käsittelyä, mutta odottaa sen todentamista, että syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeutetut perusteet hänen perusteensa.

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 2 kohdan mukaan, mikäli rekisteröity on rajoittanut henkilötietojensa käsittelyä jollakin edellä mainitulla sallitulla perusteella, saa rajoituksen alaisia henkilötietoja käsitellä vain siinä tapauksessa, että rekisteröity on antanut suostumuksensa käsittelyyn, tai käsittely suoritetaan oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Tietoja voi käsitellä myös toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi, tai silloin kun käsittely on tarpeen Euroopan unionin tai jäsenvaltion tärkeää yleistä etua koskevasta syystä. Artiklan mukaan rajoituksen alaisten tietojen säilyttäminen on kuitenkin sallittua, eivätkä edellä mainitut rajoitukset koske säilyttämistä. Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 3 kohdan mukaan rekisterinpitäjän tulee ilmoittaa rekisteröidylle ennen käsittelyä koskevan rajoituksen poistamista.

Tietosuojan 18 artiklan sanamuodosta ei ilmene, mitä henkilötietojen käsittelyn rajoittaminen tulisi toteuttaa ja mitä rajoittamisella tarkoitetaan. Tietosuoja-asetuksen johdanto-

osan 67 perustelukappaleen mukaan käsittelyn rajoittamista toteuttavia menetelmiä ovat esimerkiksi rajoitusten alaisten henkilötietojen väliaikainen siirto erilliseen järjestelmään, pääsyn estäminen kyseisiin henkilötietoihin, tai internetissä julkaistujen tietojen poistaminen väliaikaisesti verkkosivuilta. Johdanto-osan perusteella rajoitustoimet tulisi ilmetä selkeästi järjestelmästä. Mikäli kyseessä on automaattinen rekisteri, tulisi rekisterinpitäjän varmistaa teknisillä keinoilla, ettei rajoitustoimien alaisia henkilötietoja päästä muuttamaan, eivätkä ne myöhemmin joudu käsittelytoimien kohteeksi.[302]

Oikeus rajoittaa omien henkilötietojen käsittelyä on rekisteröidyn käytettävissä aina, riippumatta siitä, millä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisella käsittelyn oikeusperusteella rekisteröidyn henkilötietoja käsitellään.[303] Kun rekisteröity haluaa käyttää tätä oikeuttaa, rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus. Tietosuoja-asetuksen 19 artiklan mukaan rekisterinpitäjän tulee myös ilmoittaa 18 artiklan mukaisesta käsittelyn rajoittamisesta kaikille niille tahoille, joille henkilötietoja on luovutettu. Poikkeuksena on tilanne, jossa tämä osoittautuisi mahdottomaksi tai vaatisi kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän tulee myös rekisteröidyn pyynnöstä ilmoittaa kaikki tietoja vastaanottaneet tahot.

Suomessa rekisteröidyn rajoittaa tietojen käsittelyä voidaan rajoittaa tietosuojalain 31 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee tieteellisiä ja historiallisia tutkimustarkoituksia sekä tilastollisia tarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia. Lisäksi rajoittamisoikeutta voidaan rajoittaa tietosuojalain 32 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia.

[302] TSA, johdanto-osan 67 kappale.
[303] Tietosuojavaltuutetun toimisto, Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on eri tilanteissa? Toisaalta tietosuojavaltuutettu on kuitenkin katsonut, ettei rajoitusoikeus ollut hakijan käytettävissä, kun kyseessä oli hakijalle myönnetty omataksioikeus ja rekisterinpitäjän lakisääteisenä tehtävänä oli tämän kuljetuspalvelun toteuttaminen. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 14.11.2019.

6.6 Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Rekisteröidyllä on oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (*right to data portability*). Yleisen tietosuoja-asetuksen 20 artiklan 1 kohdan perusteella rekisteröidyllä on oikeus saada sellaiset häntä itseään koskevat henkilötiedot, jotka hän on toimittanut rekisterinpitäjälle. Rekisteröidyllä on oikeus saada kyseiset tiedot jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa. Rekisteröidyllä on oikeus siirtää nämä tiedot toiselle rekisterinpitäjälle, riippumatta siitä, miten alkuperäinen rekisterinpitäjä asiaan suhtautuu. Tietosuoja-asetuksen 20 artiklan 1 kohta asettaa kaksi edellytystä rekisteröidyn tietojensiirto-oikeuden käytölle, josta molempien edellytysten on toteuduttava yhtä aikaa. Ensinnäkin käsittelyn tulee perustua *suostumukseen* tai *sopimukseen*.[304] Suostumuksen osalta käsittely voi perustua joko tietosuoja-asetuksen 6(1)(a) artiklaan, tai erityisiä henkilötietoryhmiä koskevaan 9(2)(a) artiklaan. Sopimuksen osalta käsittelyn tulee perustua 6(1)(b) artiklaan. Toinen edellytys on, että käsittely suoritetaan automaattisesti. Artiklan sanamuodon mukaan henkilötietojen manuaalinen käsittely jää siten säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle.

Tietosuoja-asetuksen 20 artiklan 2 kohdan perusteella rekisteröidyllä on oikeus saada siirrettävät henkilötiedot suoraan siirrettyä toiselle rekisterinpitäjällä, mikäli tämä on teknisesti mahdollista. Kääntäen tämä tarkoittaa siirtovelvollisuutta alkuperäiselle rekisterinpitäjälle, jonka tulee artiklan sanamuodon perusteella siirtää henkilötiedot suoraan toiselle rekisterinpitäjälle rekisteröidyn näin halutessa, ellei tämä siirto ole teknisesti mahdotonta. Tietosuoja-asetuksen 20 artiklan 3 kohdassa todetaan, että tietojen siirto-oikeuden käyttö ei saa rajoittaa 17 artiklan mukaisen oikeuden tietojen poistamiseen tai oikeuden tulla unohdetuksi soveltamista. Lisäksi tietosuoja-asetuksen 20 artiklan 4 kohdassa todetaan, ettei tietojen siirto-oikeus saa vaikuttaa haitallisella tavalla muiden vapauksiin ja oikeuksiin.

[304] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 68 kappaleen perusteella TSA 20(1) artiklaa tulee tulkita siten, että rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen ei ole käytettävissä silloin kun henkilötietojen käsittely perustuu johonkin muuhun perusteeseen kuin suostumukseen tai sopimukseen. Johdanto-osassa tätä perustellaan sillä, että oikeus tietojen siirtoon on luonteeltaan sellainen, ettei sitä tulisi käyttää sellaisia rekisterinpitäjiä vastaan, joiden suorittama henkilötietojen käsittely kuuluu niiden julkisiin velvollisuuksiin.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 68 perustelukappaleen mukaan rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen vahvistaa rekisteröityjen oikeutta valvoa heidän henkilötietojaan tilanteissa, joissa henkilötietojen käsittely suoritetaan automaattisesti. Siirto-oikeuden tarkoituksena on myös parantaa rekisteröidyn mahdollisuuksia vaikuttaa hänen omien henkilötietojensa käsittelyyn. Rekisteröidyn vaikutusmahdollisuuksia on lisätty helpottamalla omien henkilötietojen siirtämistä tai kopioimista järjestelmästä toiseen.[305] Siirto-oikeus on myös askel kohti ihmiskeskeistä lähestymistapaa henkilötietojen hallintaan ja käsittelyyn. Tästä ajattelutavasta käytetään nimitystä *My Data* (*omadata*).[306]

Johdanto-osan 68 perustelukappaleen perusteella tietosuoja-asetuksen 20(1) artiklan sanamuotoa tulisi tulkita siten, että rekisteröidyllä on oikeus saada tiedot jäsennellyn (*structured*), yleisesti käytetyn (*commonly used*)[307] ja koneellisesti luettavan (*machine-readable*) muodon lisäksi myös yhteentoimivassa muodossa (*interoperable format*). Johdanto-osassa mainittu yhteentoimivan muodon vaatimus liittynee tarkoitukseen sujuvoittaa tietojen siirtoa käytännössä. Johdanto-osassa nimittäin todetaan, että rekisteripitäjiä tulisi kannustaa kehittämään tietojen siirtämisen mahdollistavia yhteentoimivia muotoja. Johdanto-osassa kuitenkin todetaan, ettei rekisterinpitäjille saisi syntyä rekisteröidyn siirto-oikeuden vuoksi velvollisuutta hyväksyä tai ylläpitää teknisesti yhteensopivia tietojenkäsittelyjärjestelmiä.[308] Tämä tarkoittanee sitä, ettei 20 artiklan tarkoituksena ole rajoittaa rekisterinpitäjän mahdollisuutta valita vapaasti käyttämänsä teknologiat, mikä saattaa parantaa tietosuojaa ja kilpailua, kun rekisterinpitäjiä ei sidota vain tietynlaisen teknologian käyttöön. Tätä tarkoitusta on toteutettu 20 artiklan 2 kohdassa, jossa rekisterinpitäjä vapautuu velvollisuudestaan siirtää tiedot suoraan toiselle rekisterinpitäjälle, mikäli siirto ei onnistu teknisesti.

Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 68 perustelukappaleen mukaan rekisteröidyn siirto-oikeus ei saa rajoittaa muiden oikeuksia tai vapauksia. Joissain tilanteissa siirrettävät

---

[305] WP 242, s. 4.
[306] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 242.
[307] Tietosuojatyöryhmän mukaan tällä tarkoitetaan tietyllä alla yleisesti käytössä olevia tiedostomuotoja. Mikäli tällaisia ei ole, tulisi käyttää yleisesti käytettyjä *avoimia* muotoja, kuten XML, JSON ja CSV. Lisäksi metatiedoissa tulisi käyttää parasta mahdollista tarkkuustasoa. WP 242, s. 19.
[308] Tietosuojatyöryhmän mukaan rekisteröidyn siirto-oikeuden tarkoituksena ei ole tuottaa yhteensopivia järjestelmiä, vaan yhteentoimivia järjestelmiä. Tietosuojaryhmä viittaa yhteentoimivuuden käsitteen määritelmässä ISO/IEC 2382-01 -standardin mukaiseen määritelmään. WP 242, s. 19.

henkilötiedot voivat sisältää myös toisten henkilöiden tietoja. Esimerkiksi silloin kun rekisteröity siirtää sähköpostilaatikkonsa toiselle palveluntarjoajalle. Sähköpostilaatikko nimittäin usein sisältää muiden henkilöiden henkilötietoja, kuten yhteystietoja ja sellaisia viestejä, joista toinen henkilö voidaan tunnistaa. Tilanteessa, jossa siirtyvä tietojoukko sisältää kolmansien henkilöiden tietoja, on rekisteröidyllä oikeus vastaanottaa tiedot vain siinä tapauksessa, että siitä ei aiheudu haittaa näiden kolmansien henkilöiden oikeuksille ja vapauksille. Tämän estämiseksi vastaanottava rekisterinpitäjä ei saa käyttää kolmansien henkilöiden tietoja omiin tarkoituksiinsa. Tietoja ei saa käyttää esimerkiksi markkinointitarkoituksiin tai rekisteröidyn sosiaalisen median profiilin parantamiseen. Kolmansien henkilöiden tietojen käsittelyyn rekisterinpitäjällä tulee aina olla jokin oikeusperuste. Muuten kyse on laittomasta henkilötietojen käsittelystä. Ilman tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaista oikeusperustetta, rekisterinpitäjä saa käyttää tietoja ainoastaan silloin, kun tiedot pysyvät rekisteröidyn omassa valvonnassa ja hänen henkilökohtaista tarvettaan varten.[309]

Kun rekisteröity haluaa käyttää siirto-oikeuttaan, rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus. Suomessa rekisteröidyn oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen voidaan rajoittaa tietosuojalain 32 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia.

6.7 Oikeus vastustaa tietojen käsittelyä

Rekisteröidyllä on oikeus vastustaa hänen henkilötietojensa käsittelyä (*right to object*). Yleisen tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohdan perusteella rekisteröity voi milloin tahansa vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä, mikäli käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6(1)(e) artiklan mukaiseen *yleistä etua koskevan tehtävän* suorittamiseen tai *julkisen vallan käyttämiseen*, tai 6(1)(f) artiklan mukaiseen *oikeutettuun etuun*.

[309] WP 242, s. 11–12.

Lisäksi edellytetään, että rekisteröidyllä on *vastustamiseen peruste*, joka liittyy hänen erityiseen henkilökohtaiseen tilanteeseensa. Henkilötietojen käsittelyn vastustaminen merkitsee tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 1 kohdan perusteella sitä, ettei rekisterinpitäjä saa enää käsitellä rekisteröidyn henkilötietoja. Artikla sisältää kuitenkin poikkeussäännöksen, jonka mukaan rekisterinpitäjä saa vastustamisesta huolimatta käsitellä henkilötietoja tilanteessa, jossa se pystyy osoittamaan, että käsittelylle on huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka on rekisteröidyn etuja, oikeuksia ja vapauksia painavampi. Poikkeussäännöksen mukaan näiden käsittely on sallittu myös silloin, kun se on tarpeen oikeusvaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 69 perustelukappaleen perusteella, edellä mainituista poikkeussäännöistä ja soveltuvista käsittelyperusteista huolimatta, rekisteröidyllä on kuitenkin aina oikeus vastustaa henkilötietojensa käsittelyä, ja on rekisterinpitäjän vastuulla osoittaa kussakin tilanteessa, että rekisterinpitäjän perusteet syrjäyttävät rekisteröidyn perusteet.

Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukaan rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus vastustaa hänen henkilötietojensa käsittelyä suoramarkkinointitarkoituksiin, profilointi mukaan luettuna. Säännöksen sanamuodon perusteella kyseinen oikeus on rekisteröidyn käytettävissä ilman lisäedellytyksiä. Rekisteröity ei siten tarvitse esittää minkäänlaista perustetta vastustaessaan hänen henkilötietojensa käyttöä suoramarkkinointiin. Tämä vastustamisoikeus on säännöksen sanamuodon perusteella myös aina käytettävissä, riippumatta siitä, millä perusteella rekisteröidyn henkilötietoja käsitellään. Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 3 kohdan mukaan rekisteröidyn henkilötietoja ei saa enää käsitellä suoramarkkinointitarkoituksiin, mikäli rekisteröity on tätä vastustanut. Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 4 kohdan mukaan rekisteröidyn oikeus vastustaa hänen henkilötietojensa käsittelyä suoramarkkinointitarkoituksiin tulee nimenomaisesti saattaa rekisteröidyn tietoon viimeistään silloin, kun rekisteröityyn otetaan yhteyttä ensimmäisen kerran. Oikeus tulee saattaa rekisteröidyn tietoon selkeästi esitettynä ja erillään muusta tiedotuksesta. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 70 perustelukappaleen mukaan rekisteröidyn vastustamisoikeuden kannalta ei ole merkitystä sillä, onko kyse alkuperäisestä käsittelystä vai myöhemmästä käsittelystä.[310]

[310] Apulaistietosuojavaltuutettu katsoi, että rekisteröidyn TSA 21(2) artiklan mukaisen oikeuden vastustaa milloin tahansa suoramarkkinointia täysimääräinen toteutuminen edellyttää sitä, että rekisteröidyllä on mahdollisuus jo henkilötietoja kerätessä käyttää vastustamisoikeuttaan. Ks. Tietosuojavaltuutetun päätös 28.11.2019.

Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 5 kohdan mukaan, kun kyse on tietoyhteiskunnan palvelujen käyttämisestä, rekisteröity voi käyttää vastustamisoikeuttaa automaattisesti, hyödyntäen teknisiä ominaisuuksia. Säännöksellä tavoitellaan sitä, että vastustamisoikeuden käyttö olisi teknisesti yhtä helppoa kuin itse palvelun tilaaminen.[311] Tietosuoja-asetuksen 21 artiklan 6 kohdan mukaan, kun kyse on henkilötietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisista tieteellisistä tai historiallisista tutkimustarkoituksista tai tilastollisista tarkoituksista, rekisteröity voi vastustaa häntä koskevien henkilötietojen käsittelyä, mikäli hänellä on peruste, joka liittyy hänen henkilökohtaiseen tilanteeseensa. Rekisteröity ei kuitenkaan voi vastustaa käsittelyä mainitussa tilanteessa, mikäli käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi.

Suomessa tietosuojalain 31 § asettaa tiettyjä edellytyksiä tutkimuksellisille ja tilastollisille tarkoituksille, jotta tietosuoja-asetuksen 15, 16, 18 ja 21 artiklan mukaisista rekisteröidyn oikeuksista voitaisiin mainittujen tarkoitusten vuoksi poiketa. TiSL 31 §:n 1 momentin mukaan historiallisten ja tieteellisten tutkimustarkoitusten osalta edellytetään, että tällaisella tutkimuksella on oltava asianmukainen tutkimussuunnitelma (1 kohta) ja vastuuhenkilö (2 kohta). Lisäksi tietoja saa käyttää ja luovuttaa vain tutkimuksen kanssa yhteensopivia tarkoituksia varten eivätkä tietyn henkilön henkilötiedot saa paljastua ulkopuolisille (3 kohta). Tilastollisten tarkoitusten osalta TiSL 31 §:n 2 momentti edellyttää, että henkilötietojen käsittelyn tulee olla välttämätöntä tilastoinnin toteuttamiseksi (1 kohta), tilastoinnilla tulee olla asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan (2 kohta), tietoja ei aseteta saataville tai luovuteta niin, että tietyn henkilön voi niistä tunnistaa, ellei kyseessä ole julkinen tilasto (3 kohta). Lisäksi rajoitusoikeutta voidaan rajoittaa tietosuojalain 32 §:n mukaisilla perusteilla. Säännös koskee yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaa henkilötietojen käsittelyä koskevia poikkeuksia.

Kun rekisteröity haluaa käyttää vastustusoikeuttaan, rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja

[311] Korpisaari – Pitkänen – Warma-Lehtinen 2018, s. 254.

selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus.

6.8 Oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi

Yleisen tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukaan ”[r]ekisteröidyllä on oikeus olla joutumatta sellaisen päätöksen kohteeksi, joka perustuu pelkästään automaattiseen käsittelyyn, kuten profilointiin, ja jolla on häntä koskevia oikeusvaikutuksia tai joka vaikuttaa häneen vastaavalla tavalla merkittävästi.” Säännöstä on tulkittava siten, että se asettaa yleisen kiellon käsitellä henkilötietoja säännöksessä kuvatulla tavalla.[312] Tällainen käsittely on kuitenkin sallittua, mikäli tähän on olemassa tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 2 kohdan mukainen poikkeusperuste.

Automaattinen päätös tarkoittaa sellaista päätöstä, joka on tehty rekisteröidyn henkilötietojen pohjalta yksinomaan automaattisesti tekniikan avulla, ilman ihmisen osallistumista päätöksentekoon. *Automaattisesta päätöksenteosta* (*automated decision-making*) puhuttaessa viitataan kykyyn tehdä tällaisia päätöksiä. [313] *Profilointi* (*profiling*) määritellään tietosuoja-asetuksen 4(4) artiklassa, jonka mukaan profiloinnilla viitataan mihin tahansa henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn, jossa kyseisten tietojen perusteella arvioidaan tiettyjä henkilökohtaisia luonnollisen henkilön ominaisuuksia. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 perustelukappaleen mukaan tällaisia ominaisuuksia voivat olla esimerkiksi taloudellinen tilanne, työsuoritus, luotettavuus tai käyttäytyminen, kiinnostuksen kohteet ja mieltymykset, terveys tai sijainti. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 72 perustelukappaleen mukaan profilointiin tulee soveltaa sellaisenaan tietosuoja-asetuksen periaatteita, kuten tietosuojaperiaatteita ja vaatimusta käsittelyn oikeusperusteesta.

Automaattiset päätökset voivat perustua profilointiin, mutta automaattinen päätöksenteko ei välttämättä edellytä profilointia. Myös profilointia voidaan tehdä ilman automaattista päätöksentekoa. Tietojen käyttötarkoitus määrittää sen, onko käytännössä kyse erillisistä toiminnoista vai yhdestä kokonaisuudesta. Profilointiin perustuvasta automaattisesta päätöksenteosta on kyse esimerkiksi silloin kun automaattinen järjestelmä tekee itsenäisesti

[312] WP 251, s. 24.
[313] FRA – CoE 2018, s. 233–234; WP 251, s. 8.

päätöksen asiakkaan luottokelpoisuudesta tietyn pisteytysalgoritmin perusteella siten, että pisteytykseen vaikuttavina tekijöinä ovat esimerkiksi asiakkaan luottotiedot ja maksukäyttäytyminen, ja järjestelmä tekee automaattisen luottopäätöksen näiden perusteella laskemansa kokonaispistemäärän perusteella. Sen sijaan pelkästä automaattisesta päätöksenteosta ilman profilointia voi olla kyse silloin kun ajoneuvon kuljettajalle määrätään automaattisesti ylinopeussakko pelkästään yksittäisen nopeusvalvontakameran tuottaman tiedon perusteella. Päätöksestä tulisi kuitenkin profilointiin perustuva, mikäli sakko tai sen määrä perustuisivat kuljettajan ajotapojen pidempiaikaiseen seuraamiseen, kuten ylinopeuden toistuvuuteen tai siihen, onko kuljettajalla aikaisempia liikennerikkomuksia.[314]

Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan sanamuodon perusteella säännöksen soveltamisalaan kuuluu vain sellainen automaattinen päätöksenteko, jolla on rekisteröityä koskevia *oikeusvaikutuksia* tai joka vaikuttaa häneen *vastaavalla tavalla merkittävästi*. Tietosuojatyöryhmän mukaan vaatimus oikeusvaikutuksesta edellyttää, tällainen automaattinen päätös vaikuttaa henkilön laillisiin oikeuksiin tai henkilön oikeudelliseen asemaan tai sopimusperusteisiin oikeuksiin. Ilmaisun ”vastaavalla tavalla merkittävästi” osalta tietosuojatyöryhmä on katsonut, että merkittävyyden kynnyksen tulee vastaavanlainen kuin oikeusvaikutuksia koskevan kynnyksen. Vaikutusten tulisi siten olla riittävän suuria tai huomattavia. Päätöksen olisi siten mahdollisesti voitava vaikuttaa merkittävästi henkilön olosuhteisiin, käyttäytymiseen tai valintoihin, tai vaikuttaa häneen pysyvästi tai pitkäaikaisesti, tai johtaa ääritapauksessa hänen syrjäytymiseensä tai syrjintään. Tietosuojatyöryhmän mukaan merkittävyyden kynnyksen voisivat ylittää esimerkiksi päätöksen, jotka vaikuttavat rekisteröidyn taloudellisiin olosuhteisiin, työllistymismahdollisuuksiin, koulutusmahdollisuuksiin tai mahdollisuuksiin saada terveydenhuoltopalveluja.[315] Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 perustelukappaleen mukaan rekisteröityyn ”muulla tavalla merkittävästi” voisi vaikuttaa esimerkiksi verkossa tehdyn luottohakemuksen automaattinen hylkääminen tai sähköisen rekrytoinnin käytännöt kun ihminen ei osallistu päätöksentekoon.

Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan mukainen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Saman artiklan 2 kohdassa on kuitenkin säädetty poikkeusperusteista, joiden

[314] FRA – CoE 2018, s. 233–234; WP 251, s. 8.
[315] WP 251, s. 22–23

perusteella tällainen käsittely on sallittua. Ensinnäkin 22(1) artiklan mukainen käsittely on sallittua, mikäli se on välttämätöntä rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välisen sopimuksen tekemistä tai täytäntöönpanoa varten (a alakohta). Toisekseen tällainen käsittely on sallittua, mikäli sille on säädetty oikeusperuste Euroopan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä ja näissä on säädetty myös asianmukaisista suojatoimista (b alakohta). Tietosuoja-asetuksen 22 artikla sallii siten kansallista liikkumavaraa. Suomessa ollaan tällä hetkellä kartoittamassa automaattista päätöksentekoa koskevan sääntelyn tarvetta. Sääntelytarpeen selvittäminen ja lainsäädäntömuutosten valmistelu koskee etenkin hallinnon yleislainsäädäntöä.[316] Kolmanneksi TSA 22(1) artiklan mukainen käsittely on sallittu rekisteröidyn nimenomaisella suostumuksella (c alakohta). Suostumuksen nimenomaisuuden edellytyksiä on käsitelty tarkemmin edellä erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan käsittelyn yhteydessä.

Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 3 alakohdan mukaan, kun tietoja käsitellään 22(1) artiklan mukaisesti sopimusperusteella tai nimenomaisen suostumuksen perusteella, rekisterinpitäjän velvollisuutena on toteuttaa asianmukaiset suojatoimet rekisteröidyn oikeuksien, vapauksien ja oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Tällaisia suojatoimia ovat kyseisen artiklan mukaan vähintään se, että rekisteröity voi vaatia, että hänen tietojaan käsittelee luonnollinen henkilö ja että hän voi esittää kantansa ja riitauttaa päätöksen. Tietosuoja-asetuksen 22 artiklan 4 kohdan mukaan 22(1) artiklan mukaiset automaattiset päätökset eivät saa perustua erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluviin henkilötietoihin, ellei käsittely perustu tietosuoja-asetuksen 9(2)(a) tai 9(2)(g) artiklaan, eli nimenomaiseen suostumukseen tai tärkeään yleistä etua koskevaan syyhyn. Lisäksi edellytyksenä on, että rekisterinpitäjä on toteuttanut asianmukaiset suojatoimet rekisteröidyn oikeuksien, vapauksien ja oikeutettujen etujen suojaamiseksi. Tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 71 perustelukappaleen mukaan tietosuoja-asetuksen 22(1) artiklan mukaista käsittelyä ei saisi kohdistaa lapseen. Rekisterinpitäjän tulee ottaa huomioon myös tietosuoja-asetuksen 12 artiklan rekisteröidyn oikeuksia koskevat yleiset säännökset. Rekisterinpitäjän osalta näihin yleisiin vaatimuksiin kuuluu muun muassa läpinäkyvä ja selkeä tiedotus, kuukauden määräaika toimenpiteiden toteuttamiselle ja oikeuksien käytön lähtökohtainen maksuttomuus.

[316] Ks. Oikeusministeriö 14.2.2020.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Euroopan unionin tietosuojauudistuksen keskeisenä ajatuksena on ollut, että vanhan henkilötietodirektiivin tavoitteet ja periaatteet ovat edelleen päteviä. Vanha henkilötietodirektiivi vaikuttaa vahvasti myös uuden tietosuoja-asetuksen pohjalla. Tietosuoja-asetuksessa on toki tuotu täysin uusia tietosuojaa parantavia periaatteita. Tietosuoja-asetus kuitenkin perustuu läheisesti jo olemassa olevaan Euroopan unionin lainsäädäntöön ja tietosuojaa koskevaan oikeuskäytäntöön. Tietosuoja-asetuksen tuoma merkittävin uudistus lienee sen suora sovellettavuus, jolla saatiin synnytettyä yhtenäinen tietosuojakehys koko unionin alueelle. Tällainen jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen harmonisointi voidaan kieltämättä nähdä sisämarkkinoiden toimintaa edistävänä tekijänä, etenkin kun jäsenvaltioiden kansalliset lainsäädännöt ovat saattaneet poiketa toisistaan. Jatkossa tietosuojalainsäädäntö on Euroopan unionin alueella yhtenäistä.

Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset tietosuojaperiaatteet ovat suurelta osin vanhan henkilötietodirektiivin 6 artiklan tietosuojaperiaatteiden kanssa yhtenevät. Erityisen suuresta muutoksesta ei tältä osin ole kyse. Uusina yleisinä tietosuojaperiaatteina tietosuoja-asetus on tuonut eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteen sekä rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuuden.

Eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteen tavoite on sinänsä ollut olemassa jo vanhan henkilötietodirektiivin aikana. Periaate lähinnä tuo sanalliseen muotoon keskeiset tietoturvallisuuden uhat sekä toimii eräänlaisena muistutuksena näistä, minkä voidaan edesauttavan tietosuojan toteutumista. Rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuus on käsitteenä vanha ja se tunnettiin jo OECD:n tietosuojasuosituksessa. Osoitusvelvollisuuta on yritetty tuoda myös Euroopan unionin tietosuojalainsäädäntöön, kuitenkaan siinä aikaisemmin onnistumatta. Vaikka osoitusvelvollisuus on käsitteenä tunnettu jo pitkään, on se saanut Euroopassa oikeusvaikutuksia vasta uuden tietosuoja-asetuksen myötä.

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan tietosuojaperiaatteiden sisällöt ovat keskenään päällekkäisiä ja limittäisiä ja ne tulisikin mieltää ennemminkin yhdeksi kokonaisuudeksi. Sanamuodoiltaan yleiset tietosuojaperiaatteet on jätetty hyvin avoimiksi, joten niiden oikeaan soveltamiseen on jäänyt paljon tulkinnan varaa. Tämä saattaa olla ongelmallista siinä

mielessä, että periaatteiden rikkomisesta on säädetty rahamääräisesti suuri hallinnollinen seuraamusmaksu, joka saattaa koitua rekisterinpitäjän maksettavaksi periaatteiden virheellisen tulkinnan vuoksi. Toisaalta, koska tietosuoja-asetus koskee lähtökohtaisesti kaikkea henkilötietojen käsittelyä, saattaisivat myös liian yksityiskohtaisesti ja tarkasti määritellyt periaatteet haitata uusien innovaatioiden ja sitä kautta digitaalisten sisämarkkinoiden syntyä. Myös teknologian kehittyminen saattaisi tehdä liian yksityiskohtaiset ja tarkasti määritellyt periaatteet vanhentuneiksi tulevaisuudessa. Avoimet sanamuodot mahdollistavat tietosuojaperiaatteiden soveltumisen tulkinnan kautta myös tulevaisuudessa. Lisäksi avoimet sanamuodot mahdollistavat myös periaatteiden soveltumisen mahdollisimman moneen erilaiseen tilanteeseen.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa määritellyt henkilötietojen käsittelyn oikeusperiaatteet vastaavat pitkälti vanhan henkilötietodirektiivin 7 artiklan mukaisia tietojenkäsittelyn laillisuutta koskevia periaatteita. Tietosuoja-asetuksessa noudatetaan henkilötietodirektiivin kanssa samaa lähtökohtaa, jonka mukaan henkilötietojen käsittely on kielletty, ellei sitä ole erikseen sallittu. Jotta henkilötietojen käsittely olisi lainmukaista, tulee vähintään yhden 6 artiklan 1 kohdan mukaisen oikeusperusteen täyttyä. Kaikki 6 artiklan 1 kohdan mukaiset oikeusperusteet ovat keskenään samanarvoisia eikä niillä ole keskinäistä etusijajärjestystä. Tietosuoja-asetus sisältää myös pitkälti vanhaa henkilötietodirektiiviä vastaavan erityisiä henkilötietoryhmiä (ent. *arkaluonteiset henkilötiedot*) koskevan sääntelyn. Erityisten henkilötietoryhmien käsittely on kiellettyä ilman tietosuoja-asetuksen mukaista poikkeusperustetta.

Koska tietosuoja-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa oikeutta, ovat henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet jatkossa yhtenevät koko Euroopan unionin alueella. Tietosuoja-asetus kuitenkin sallii kansallista liikkuma varaa 6 artikla 1 kohdan c ja e alakohtien osalta, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä lakisääteisen velvollisuuden noudattamiseksi sekä henkilötietojen käsittelyä yleisen edun mukaisen tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Suomessa kansallista liikkumavaraa on käytetty tietosuojalailla (1050/2018).

Yleisen tietosuoja-asetuksen III luku, eli artiklat 12–23 koskevat rekisteröidyn oikeuksia. Rekisteröidyllä on oikeus saada tietoa henkilötietojen käsittelystä, oikeus saada pääsy

henkilötietoihin, oikeus tietojen oikaisemiseen, oikeus tietojen poistamiseen eli oikeus tulla unohdetuksi, oikeus käsittelyn rajoittamiseen, oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen, oikeus vastustaa tietojen käsittelyä ja oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi. Rekisterinpitäjän tulee toteuttaa asianmukaiset toimenpiteet rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi. Rekisteröidyn oikeudet vahvistavat rekisteröidyn mahdollisuuksia valvoa itseään koskevaa henkilötietojen käsittelyä ja vaikuttaa siihen. Rekisteröidyn oikeuksiin sekä yleisiin tietosuojaperiaatteisiin liittyvä vaatimus rekisteröidyn läpinäkyvästä ja selkeästä informoinnista lisää rekisteröidyn käsitystä siitä, miten hänen henkilötietojaan käsitellään. Kaikki rekisteröidyn oikeudet eivät ole käytettävissä kaikissa tilanteissa. Rekisteröidyn oikeuksiin vaikuttaa esimerkiksi käsittelyn oikeusperuste.

Rekisteröidylle on annettu tiettyjä tietojen käsittelyyn liittyviä oikeuksia, koska ne tasapainottavat voimasuhteiden tasapainoa rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän välillä. Yleensä rekisterinpitäjä on rekisteröityä vahvemmassa asemassa. Rekisteröidylle on haluttu turvata mahdollisuudet vaikuttaa omien henkilötietojensa käsittelyyn, koska tietojen käsittelystä on tullut entistä merkittävämpi osa jokapäiväistä elämää ja henkilötiedoista on tullut arvokkaita. Henkilötiedoilla on taloudellista, sosiaalista ja poliittista arvoa. Tästä syystä niitä kerätään ja käsitellään jatkuvasti enemmän.[317] Samalla henkilötietojen käsittelystä on tullut yksilöiden kannalta entistä vaikeammin ymmärrettävää.

Suomessa tietosuoja-asetuksen vaatimuksia on kansallisen liikkumavaran osalta täsmennetty tietosuojalailla (1050/2018), joka tuli voimaan vuoden 2019 alusta. Tietosuojalaki on tietosuojaa koskeva yleislaki ja se kumosi vanhan henkilötietolain. Tietosuojalaissa on kuitenkin pyritty säilyttämään henkilötietolain aikaista oikeustilaa kansallista liikkumavaraa käytettäessä.

Euroopan unionin yleistä tietosuoja-asetusta on nyt sovellettu noin kahden vuoden ajan. Tietosuoja-asetuksen soveltamiseen liittyvät käytännöt ja tulkinnat eivät ole vielä täysin muotoutuneet. Tietosuojaa koskevat käytännöt ja tulkinnat kuitenkin selkeytyvät ja

[317] Nykyään saatavilla olevan tiedon määrä kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Tämä onkin johtanut ns. big data -ilmiöön. Paitsi että ihmiset lataavat verkkoon entistä enemmän tietoa itsestään ja muista, tietoa syntyy paljon myös sivutuotteena erilaisten laitteiden ja palveluiden käytöstä. Ks. Greenstein 2017, s. 79 ja 122.

muotoutuvat aikanaan oikeuskäytännön myötä. Myös tietosuojaviranomaisten tulkinnoilla tulee olemaan vahva tietosuojakäytäntöjä ohjaava merkitys.

Lopuksi todettakoon, että tietosuoja-asetus on edistysaskel kohti parempaa tietosuojaa ja yksityisyyttä. Tämä on tärkeää tietoyhteiskunnan tai verkkoyhteiskunnan[318] aikakaudella, jossa henkilötietojen käsittely on osa jokapäiväistä elämää ja henkilötiedoista tulee jatkuvasti arvokkaampia. Koska henkilötiedot ovat arvokkaita globaalissa digitaloudessa, on niitä pyrittävä suojamaan parhaalla mahdollisella tavalla.[319] Lisäksi yksilön kannalta henkilötietojen suoja ja yksityisyys ovat perusoikeuksia. Yksityisyys on suojattu myös ihmisoikeutena. Yleinen tietosuoja-asetus ei tulevaisuudessa jääne ainoaksi tietosuojaa koskevaksi ylikansalliseksi säädöspaketiksi Euroopan unionin alueella. EU:ssa valmistellaan jo seuraavaa tietosuojaa koskevaa kokonaisuutta, joka on sähköisen viestinnän tietosuojaa koskeva *ePrivacy-asetus* (*ePR).* Uudella ePrivacy-asetuksella pyrittäisiin luomaan Euroopan unionin alueelle sähköistä viestintää koskeva oikeudellinen kehys. Samalla ePrivacy-asetus täydentäisi yleistä tietosuoja-asetusta. Uuden asetuksen valmiiksi saaminen on viivästynyt, mutta muun muassa Euroopan tietosuojaneuvosto pitää sen voimaansaattamista tärkeänä.[320] Todennäköisesti tulemme tulevaisuudessa näkemään entistä enemmän tietosuojaa koskevaa sääntelyä, koska teknologian jatkuva kehittyminen luo jatkuvasti uusia säädöstarpeita. Ja vaikka henkilötiedot ovatkin arvokkaita globaalissa taloudessa, on muistettava myös yksilöiden edut, oikeudet ja vapaudet. Nämä arvokkaat henkilötiedot ovat nimittäin yksilöihin ja heidän yksityiselämäänsä liittyviä tietoja. Tällaisia tietoja ei voi käsitellä miten tahansa ja mihin tarkoituksiin tahansa.

---

[318] Korkean teknologian yhteiskuntaan, jossa tietojen käsittelyllä on merkittävää arvoa, voidaan viitata käsitteellä tietoyhteiskunta (*information society*) tai verkkoyhteiskunta (*network society*). Muun muassa teoksessa Wiatrowski 2016, s. 95 katsotaan, että yhteiskuntamme on muuttunut tietoyhteiskunnasta verkkoyhteiskunnaksi.

[319] Globaalin talouden osalta henkilötietojen suojaa on pyritty edistämään muun muassa Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen välisellä *Privacy Shield* -järjestelyllä, joka koskee henkilötietojen korkeatasoista suojaa, kun niitä siirretään Yhdysvaltoihin. Todettakoon, että lähtökohtaisesti GDPR kieltää tietojen siirron kolmansiin maihin, joiden osalta Euroopan komissio ei ole tehnyt päätöstä tietosuojan riittävästä tasosta (*adequacy decision*). Tästä huolimatta tietojen siirto voi olla mahdollista, mikäli huolehditaan riittävistä suojatoimista (*safeguards*). Tällaisia järjestelyjä voivat olla muun muassa sitovat yrityssäännnöt (*Binding Corporate Rules, BCR*), hyväksytyt käytännesäännöt (*Codes of Conduct*, *COC*), komission mallisopimuslausekkeet (*Standard Contractual Clauses*, *SCC*) tai Privacy Shieldin kaltainen kansainvälinen sopimus. Toisaalta EN–US Privacy Shield perustuu enemmänkin vanhaan henkilötietodirektiiviin kuin yleiseen tietosuoja-asetukseen, joten on todennäköistä, että järjestelyä päivitetään lähitulevaisuudessa. Ks. IT Governance Privacy Team 2017, s. 254–259.

[320] EDPB Statement 3/2019, s.1; EDPB Lausunto 25.05.2018, s. 1.